

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมไทยได้ผ่านการสร้างสรรค์ สังคม เลือกรร ปรับปรุง แก้ไข และ สืบทอดจนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ที่คนไทยทุกคนมีส่วนเป็นเจ้าของ และมี ส่วนร่วมสำคัญในการรักษา และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมว่า "การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ" (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ : 2537) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรทุกฉบับได้ตราไว้ว่า "รัฐพึงส่งเสริมและ รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ"

วัฒนธรรม คือ การถ่ายทอดทางสังคม วัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคม มรดก ทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ จะถูกถ่ายทอดจากคนในชั่วชีวิตหนึ่งไปยังคนในอีกรุ่น หนึ่งและอาจถูกทำให้แตกแยกหรือไม่ลงรอยกันระหว่างสมาชิกต่าง ๆ ของสังคมได้ การ ถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้อาจทำได้โดย คำพูด การเขียนวาดภาพตามผนังถ้ำ หรือบนกำแพงหรือ อาจเขียนลงบนแผ่นดินเหนียวและอาจใช้วิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามยุคสมัยของแต่ละ สังคมศิลาจารึกประเภทต่าง ๆ ในสมัยโบราณทำให้ความเชื่อความเชื่อถูกถ่ายทอดไปยัง คนจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งได้ ส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคมเกิดจากความไม่รู้ตัว เช่นเด็ก ๆ เฝ้าดูพฤติกรรมของพ่อแม่ แล้วเลียนแบบพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นการเรียนรู้ที่ พ่อแม่ไม่ได้ตระหนักถึงว่ากระบวนการสอนแบบนั้นใช้ได้ผลดี (งามพิศ สัตย์สงวน : 2538) นักเขียนหลายท่านได้นิยามคำว่าวัฒนธรรมได้คล้าย ๆ กัน คือ Tylor กล่าวว่า เป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อถือ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม Broom และ Zelznick อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณีและความชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ส่วน Bierstedt Meehan และ Samuelson กล่าวว่าวัฒนธรรมคือส่วนทั้งหมดอัน ซับซ้อนประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาคิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม (สุพัตรา สุภาพ. : 2536)

วัฒนธรรม คือ พลังของสังคมทางภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ดังที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์เกิดมาท่ามกลางวัฒนธรรม หรือการปฏิบัติของคนรอบตัวจึงเรียนรู้โดยวัฒนธรรม มนุษย์ถูกหล่อหลอมหรือเรียนรู้โดยวัฒนธรรม การปฏิบัติก็เช่นกัน การยื่นสองขา การพูด การกินการแต่งตัวการทำที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน การปฏิบัติต่อกัน การปฏิบัติร่วมกันหรือขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม สนทริยกรรม ประดิษฐกรรม วรรณกรรม การนับถือศาสนา การปกครอง เหล่านี้คือวัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือการปฏิบัติหรือวิถีชีวิตของชุมชนหรือสังคมการปฏิบัติหรือวิถีชีวิตสะท้อนภูมิปัญญาของชุมชน หรือสังคมซึ่งได้มาจากประสบการณ์จริง มีการเลือกสรร กลั่นกรอง ลองใช้และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกชื่อหนึ่งของวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม (Tradition Knowledge) ตามหลักวิชาการ "วัฒนธรรม" หมายความว่า วิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคม ซึ่งปัญหาพื้นฐานของมนุษย์มีดังต่อไปนี้ ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการทางเพศ และการควบคุมเพศสัมพันธ์ วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหานี้ คือ ระบบเครือญาติ (Kinship) ปัญหาเกี่ยวกับปากท้อง การหาอาหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหาร น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้ จำเป็นสำหรับชีวิต วัฒนธรรมด้านที่จัดการกับปัญหานี้ คือการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ (Economic Organization) หรือระบบเศรษฐกิจ ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้ง และการควบคุมทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความสามัคคีมีระเบียบในสังคม วัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การจัดระเบียบทางการเมือง (Political Organization) หรือระบบการเมืองการปกครอง ปัญหาในการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคม วัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหาด้านนี้คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และระบบการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับความลึกลับ อำนาจเหนือธรรมชาติ ภูตผีปีศาจ พระเจ้า ส่วนของวัฒนธรรมที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ ศาสนาหรือระบบความเชื่อ ปัญหาเกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บและสุขภาพอนามัย วัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ การแพทย์และสาธารณสุข ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารติดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ระบบสัญลักษณ์ในการสื่อสารติดต่อกัน ส่วนของวัฒนธรรมที่จัดการกับปัญหาดังกล่าวคือ ระบบสื่อสาร ปัญหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และความต้องการแสดงออกของมนุษย์ วัฒนธรรมด้านที่เข้าจัดการกับปัญหานี้คือ ศิลปะและ ปัญหาเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ การใช้เวลาว่างของมนุษย์ วัฒนธรรมด้านที่จัดการกับปัญหานี้คือ นันทนาการ (งามพิศ สัตย์สงวน. : 2539)

ตารางที่ 1 : ปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรม

	ปัญหาพื้นฐาน	ส่วนของวัฒนธรรม
1	ปัญหาความสัมพันธ์ทางเพศและการควบคุมเพศสัมพันธ์	ระบบเครือญาติ
2	ปัญหาเรื่องปากท้อง	ระบบเศรษฐกิจ
3	ปัญหาความขัดแย้งและการควบคุมทางสังคม	ระบบการเมืองการปกครอง
4	ปัญหาเรื่องการอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของสังคม	การขัดเกลาทางสังคมและการศึกษา
5	ปัญหาเรื่องลำดับอำนาจเหนือธรรมชาติ	ระบบศาสนาและความเชื่อ
6	ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ	การแพทย์และสาธารณสุข
7	ปัญหาเรื่องการสื่อสาร	ระบบการสื่อสาร
8	ปัญหาเรื่องความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก	ศิลปะ
9	ปัญหาเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ	นันทนาการ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงลักษณะของสังคมไทยอันก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมไทยดังที่นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยเรานั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสังคมที่เก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านานหลายพันปีแล้ว เรามีภาษาพูด ภาษาเขียน และดนตรีเป็นของเราเองโดยสมบูรณ์สำหรับเรื่องของคนตริ้นชนชาติไทย ได้คิดประดิษฐ์ใช้เองตั้งแต่ต้น สังเกตดู ก็คงจะรู้ได้ว่าเป็นของไทย เพราะเราตั้งชื่อ เครื่องดนตรีเหล่านั้น โดยใช้ภาษาไทย ที่เรียบง่ายของเราเอง อาทิคำว่า เกราะ โกร่ง กรับ ฉาบ ฉิ่ง กลอง โทน ปี่ ขลุ่ยเพียงออ ม้อง และซอ เป็นต้น

มนุษย์เรานั้นแตกต่างกว่าสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายตรงที่เรามีสมองอันทรงคุณภาพความสามารถพิเศษของสมองมนุษย์นั้น สามารถทำให้เราเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อรู้แล้วยังสามารถจดจำนำเอาไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ตัวอย่างที่คิดเลิศสำหรับความสามารถของสมองมนุษย์ก็คือ "ภาษา" ซึ่งกินความหมายกว้างขวางมากนับตั้งแต่ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาใบ้ อันประกอบด้วยอากัปกริยา สีหน้าท่าทาง ที่สามารถสื่อความหมายได้ และลึกซึ้งไปกว่านั้นก็คือ ภาษาที่แฝงอยู่ในสิ่งที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น อาทิ ความหมายที่เกิดจากภาพเขียน รูปปั้น ลีลาของการแสดงนาฏศิลป์ และดนตรี

ชีวิตคนไทยสมัยก่อนนั้น คู่กันเคยกับดนตรีไทยมาก แต่ก่อนในแต่ละขั้นตอนของชีวิตจะต้องมีการประกอบพิธีกรรม ตอนเกิดก็มีทำขวัญเดือน โตขึ้นมาพิธีโกนจุก พอเป็นหนุ่มมีพิธีบวช และแต่งงาน เมื่อตายก็มีงานศพ นอกจากนั้นยังมีพิธีกรรมทางศาสนาบ้าง พิธีกรรมทำเพื่อความเป็นสิริมงคลบ้าง ในพิธีเหล่านี้ จะขาดดนตรีไทยเสียมิได้ ดังนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เขียนไว้ว่าในงานต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วนี้ จะต้องมึนาฏศิลป์และดนตรีประกอบงานทำขวัญเดือนและโกนผมไฟเด็กนั้น ประกอบด้วยการทำบุญเลี้ยงพระ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีปี่พาทย์บรรเลงไว้รับพระที่จะเจริญพระพุทธรูป บรบรรเลงในระหว่างพระฉันและบรรเลงส่งพระตอนพระกลับ เริ่มต้นด้วยปี่พาทย์ทำเพลงโหมโรงเช้า เมื่อพระมาถึงบรรเลงเพลงต่าง ๆ ในระหว่างพระฉัน และจบลงด้วยการทำเพลงกราวรำเป็นการแสดงความปิติรื่นเริงที่ได้ทำบุญกุศลเสร็จแล้ว ดนตรีไทยเป็นสัญญาณบอกถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในพิธีกรรมเช่น ในงานทำบุญเลี้ยงพระ ประเพณีทำบุญตรุษ ประเพณีเทศน์มหาชาติ ประเพณีแรกนาขวัญ เป็นต้น ดนตรีไทยเป็นแขนงหนึ่งของวัฒนธรรมด้านศิลปะ นับเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างหนึ่ง ดนตรีไทย มีความนิยมวอลประณีต เพราะอ่อนหวานซึ่งสะท้อนถึงลักษณะนิสัยของ

คนไทย คนครีไทยเกี่ยวข้องกับชีวิตคนไทยตั้งแต่ เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินจนถึงชาวบ้าน
ทั่วไป (ปรานี วงษ์เทศ : 2521)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2532) ได้ทรง
พระราชนิพนธ์ ไว้ว่า คนครีไทยดูเหมือนจะพันพันกับชีวิตประจำวันของข้าพเจ้าตั้งแต่เกิด
พอเกิดมาเขาก็ประ โคม เวลาสมโภชเขาก็ประ โคมอะไรกันอีก ในระหว่างที่ยังเล็ก ๆ อยู่
พี่เลี้ยงก็ร้องเพลงเห่กล่อม อย่างที่ชาวบ้านเห่กล่อมลูกเขากัน คุณหลวงสรรพสารกิจ
หัวหน้ากองมหาดเล็กในตอนนั้นได้นำบทเห่กล่อมพระบรรทม อย่างที่ใช้เห่กล่อมเจ้านาย
สมัยโบราณให้ใช้กล่อม...ครั้น โตขึ้นพอรู้ความ จำได้ว่าฟังคนครีไทยเป็นครั้งคราวใน
เวลาโดยเสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีหลวงต่าง ๆ ที่ต้องมีการบรรเลงพาทย์ประกอบ
เช่น เวลาทรงยาตร เวลางานในวัง เวลาพระเทศน์ งานถวายผ้ากฐิน คนครีไทยนี้เล่นแล้ว
คิดใจจริง ๆ สบโอกาส เมื่อไรต้องไปฟัง แต่ก่อนอธิบายได้ว่าชอบ เพราะชาตินิยม
หลัง ๆ นี้ชอบเพราะฟังแล้วสนุกตื่นเต้นมีทุกระส กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้กล่าว
ว่า คนครีไทย เป็นการหล่อกำเนิดศิลปะการดนตรีที่สำคัญที่สุดแหล่งหนึ่งในภูมิภาค
ตะวันออก จึงเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจในความเป็นผู้มีศิลปวัฒนธรรมในทางดนตรีมาแต่
อดีตและคนครีไทยที่ได้กำเนิดขึ้นมานั้นก็ก่อกำเนิดขึ้นมาเพื่อวิถีชีวิตของคนไทยมาแต่
อดีตดังที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงหน้าที่คนครีไทยที่สนองความต้องการ
ของสังคมไทย 4 ประการ ไว้ว่าคนครีไทยทำหน้าที่อยู่ 3 - 4 ประการ คือ ประกอบพิธี
ต่าง ๆ เช่น สารท หรือเทศกาลงานบุญ ไหว้ครู ทำขวัญ เป็นต้นประกอบการแสดงทั้ง
โขน ละคร ลิเก กล่อมบรรพชาศ มีทั้ง กล่อมบรรทม สมโภช พระอยู่ ตลอดจนงานเลี้ยง
ต่าง ๆ ปัจจุบันคนครีไทยประสบกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็เหตุให้การคนครีไทยอาจ
จะซบเซา และเลือนหายไปจากสังคมไทยได้ดังที่ กรรกฎ หลักเพชร กล่าวไว้ว่าสังคม
ไทยทุกวันนี้ เข้าใจและซาบซึ้งในคนครีไทยไม่มากนัก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการเมือง
และสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้ง ๆ ที่ยอมรับว่าคนครีไทยมีความสำคัญและเป็นแบบฉบับและ
มักเป็นว่าเรื่องที่พื้น สมัยควรรักษาไว้ในพิธีภักดิ์และเห็นว่าวงคนครีไทยผูกพันอยู่กับ
ความซ้าซาก คิดอยู่กับอดีต ขาดการพัฒนา ปัจจุบันปัญหาที่กำลังถกเถียงกันอยู่ในหมู่
นักคนครีไทยและผู้ทีสนใจคนครีไทยก็คือปัญหาเรื่องความอยู่รอดของคนครีไทย อันเป็น
จากผลมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมของตะวันตกอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมบาง
อย่างของไทยที่เคยมีบทบาทสนองความต้องการของสังคมไทยทุกแห่ง เริ่มจะหมดไปจาก
ชีวิตความเป็นอยู่ของคนครีไทย (ปรานี วงษ์เทศ : 2521)

เนื่องจากบุคคลละตัวจะถ่ายใน

หอสมุดกลาง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเลือกสรรและประสานสัมพันธ์ แบบอย่างใหม่ของวัฒนธรรมของชาติ ด้วยความเห็นดีเห็นงามหรือด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างซาบซึ้งในวัฒนธรรม แต่มองวัฒนธรรมในทัศนะของชาตินิยมคือต้องการจะรักษาถ่ายทอดและสร้างเสริมวัฒนธรรมของชาติด้วยความรู้สึกว่าเป็นของไทยเท่านั้น แต่มิได้พิจารณาถึงความเหมาะสมลึกลับซึ่ง และความปราณีตงดงามของวัฒนธรรมนั้น ๆ แต่อย่างไร ในปัจจุบันวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทำให้ศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างสูญหายไปและกำลังจะสูญหายไปเป็นจำนวนมากเช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน(Folklore) ที่เกี่ยวกับการละเล่น ได้แก่ เพลงฉ่อย เพลงเรือ เป็นต้น (มรว.ศีกฤทธิ ปราโมช : 2525)

จากการที่คนไทยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาประหลาดปฏิบัติกันมาก จึงทำให้มองเห็นวัฒนธรรมประจำชาติเป็นของล้าสมัยไม่มีคุณค่า ขาดความสำคัญและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย จึงทำให้ประสบปัญหาด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก (มาโนช คัมภีร์นิชย์ : 2528) โดยเฉพาะดนตรีไทยซึ่งศิลปะของไทย นับวันจะลดความนิยมลงไป เพราะสังคมรุ่นใหม่นิยมศิลปะของต่างชาติมากขึ้น(สำนักงานการประถมศึกษา : 2529) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เพ็ญนี้ กันตะวงศ์ แรธ (2530) ที่ว่าผู้ที่ให้ความสนใจดนตรีไทยหรือกลุ่มผู้ที่ฟังดนตรีไทย ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักดนตรีไทย หรือผู้ที่กำลังเรียนดนตรีไทยซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มที่เล็กมาก เมื่อเทียบกับดนตรีสากลทั้งนี้อาจเป็น เพราะมีปัญหาในด้านตัวครูผู้สอนดนตรีไทยมีน้อย และเครื่องดนตรีไทยมีราคาแพงก็ได้ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ : 2530)

จากแนวความคิดนี้ มีสิ่งแวดล้อมและสภาพทั่วไปของสังคมในปัจจุบันที่มนุษย์จะเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่เพื่อความอยู่รอดของตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังได้รับวัฒนธรรมทางตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ศิลปะและวัฒนธรรม อันเก่าแก่ของสังคมไทยเปลี่ยนไป ฉะนั้นจึงต้องมีการอนุรักษ์และปรับปรุง แก้ไขพัฒนาดนตรีไทยดังที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า เครื่องดนตรีไม่ทันสมัย ระดับเสียงไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันเหมือนกับดนตรีสากล การบรรเลงยังแสดงออกในรูปแบบเดิม ใช้เป็นเพียงสิ่งประกอบการแสดงและพิธีการเท่านั้น

สถาบันการศึกษาในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการที่จะปลูกฝังส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถแทนบ้าน สำนักและวัดวาอาราม ซึ่งเคยมีบทบาทในด้านนี้มาก่อน ศิลปวัฒนธรรมมีส่วนที่จะช่วยให้คนไทยมีอยู่และสืบทอดต่อไปได้ มีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยเกิดการชะงักหรือถดถอยลงก็คือ ขาดการ

สนับสนุนจากผู้นำ ผู้บริหารขาดการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร สภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร และความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่

จากประเด็นปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว คนตรีไทยจึงควรที่จะได้รับการอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริมและถ่ายทอดให้มากยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันเราได้มีการแลกเปลี่ยนทาง ศิลปวิทยาการกับต่างชาติอยู่เสมอ หากเราไม่ตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางคนตรีไทยนี้แล้ว อนาคตสังคมไทยอาจจะไม่หลงเหลือ มรดกทางวัฒนธรรมด้านคนตรีไทย ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชมเลย

ดังนั้นปัญหาวิจัยคือ การศึกษาถึงการยอมรับคนตรีไทยของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมให้นิสิตระดับมหาวิทยาลัยสนใจ และอนุรักษ์ส่งเสริมคนตรีไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยต่อการยอมรับคนตรีไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับคนตรีไทยของนิสิตมหาวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มการยอมรับคนตรีไทย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติต่อการยอมรับคนตรีไทยของนิสิตมหาวิทยาลัย” นี้ วิจัยศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 1 - ปี 6 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษาอยู่ 2538 เท่านั้น

การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการเรียนการสอนครบสมบูรณ์ทุกสาขา อาทิในทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนสาขาเกี่ยวกับ สังคม - วิทยาและมานุษยวิทยา เป็นต้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยต่อการคนตรีไทย
2. ทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการยอมรับคนตรีไทย
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านคนตรีไทย
4. นำไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวความคิดทัศนคติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายทัศนคติว่า แนวความคิดเห็น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน : 2525) ทัศนคติของแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ “ทัศนคติ” ไม่ใช่สิ่งที่มีมาแต่กำเนิด ทัศนคติจึงหมายถึงความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อบุคคลอื่น มีต่อสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ และความคิดเห็นต่าง ๆ บุคคลจะสามารถมีทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ได้มากมาย แต่ทั้งหมดจะเกิดขึ้นได้ก็โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ

ในเรื่องทัศนคติ มีผู้ให้ความหมายและการเกิดทัศนคติไว้มากมาย เกรซ และ ครีฟฟีลด์ (Krech and Cruthfield) ให้ความหมายว่าทัศนคติคือลักษณะการรวมตัวอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างแรงจูงใจ อารมณ์ การรับรู้ และความคิดความเข้าใจของแต่ละบุคคล เมอร์ฟี, เมอร์ฟี และนิวคอมป์ (Murphy, Murphy and Newcomb) ให้ความหมายว่า ทัศนคติคือลักษณะของความชอบหรือไม่ชอบ พึงใจหรือไม่พึงใจ ที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งต่าง ๆ (G.Murphy, L.Murphy and T.M. Newcomb, Expesimental Social Psychology อ้างถึงใน จำเนียร แสงสว่าง “ทัศนคติต่อการเมือง และปัญหาสังคม เศรษฐกิจศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “วิทยานิพนธ์ปริญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2519) ลัมเบสท์และลัมเบอ์ท (Lumbest and Lumbert) ให้ความหมายว่า ทัศนคติ คือ ลักษณะคงที่ของความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มที่จะแสดงต่อบุคคล กลุ่มสังคม

และเหตุการณ์ต่าง ๆ (William W. Lumbest and Wallace E. Lumbest, *Social Psychology* อ้างถึงใน จำเนียร แสงสว่าง “ทัศนคติต่อการเมือง และปัญหาสังคม เศรษฐกิจ ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตชั้นปีที่ 4 คณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 2519) นิวคอมบ์ (Theodose M. Newcomb) ได้สรุปไว้ว่า ทัศนคติที่มีอยู่ในปัจเจกบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่เขาได้รับ ทัศนคติของบุคคลนั้นอาจจะแสดงออกมา ในทางพฤติกรรมได้ใน 2 ลักษณะ คือลักษณะพึงพอใจหรือความชอบพอในสิ่งนั้น (positive attitude) กับทัศนคติอีกแบบหนึ่งซึ่งแสดงออกมาในรูปของความไม่พึงพอใจ หรือเบียดเบียนต่อสิ่งนั้น ๆ (negative attitude) (Thodore M. Newcomb, *Social Psychology* (New York : Dryden Press, 1954)

สำหรับนักวิชาการ ไทยก็มีอยู่หลายท่านที่กล่าวถึงความหมายหรือลักษณะของ ทัศนคติไว้ อย่างเช่น จิตยา สุวรรณชฎ กล่าวคือ ทัศนคติเป็นความรู้สึกหรือความคิดเห็น ของบุคคลในการประเมินค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยใช้มาตรฐานของบุคคลนั้นเป็นเครื่องวัด แต่โดยที่ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลมีลักษณะไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ถ้า หากมาตรฐานของบุคคลนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือสิ่งที่ถูกประเมินนั้นมิได้มีการเปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมอย่างทีบุคคลผู้นั้นจะเห็นได้ชัด (จิตยา สุวรรณชฎ : 2510) ชัดติยา กรรณสูตร ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติหมายถึง ความรู้สึกที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่งก็ตาม ในลักษณะที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นหรือมี ผลให้เกิดการกระทำหรือการแสดงออกที่เรียกกันว่า พฤติกรรม (ชัดติยา กรรณสูตร : 2516) “ทัศนคติในการปฏิบัติงานของข้าราชการ” รายงานการวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมการวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แม้ว่า จะมีผู้ให้คำจำกัดความของทัศนคติ แตกต่างกันไป แต่ก็มีแนวความคิด ที่สอดคล้องกันว่าทัศนคติประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้าน ความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ คิดว่าอะไรถูก อะไรผิด องค์ประกอบ ด้านความรู้สึก (Affective Component) คือความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พึงใจหรือไม่พึงใจ และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือการยอมรับ หรือไม่ยอมรับ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ (จำเนียร แสงสว่าง, : 2519) .

ดังนั้น ทศนคติจึงมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดความมุ่งหวัง บรรทัดฐานหรือเป้าหมายในชีวิตก็ตาม ทศนคติจะเป็นตัวกระตุ้นให้ชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใด และจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ จะชอบสิ่งใดมากกว่าสิ่งใด (วรรณา อังศุมาศ, : 2521) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ทศนคติเป็นการชี้นำทิศทางทางการแสดงออกของบุคคลที่จะกระทำต่อสิ่งของ บุคคลหรือสถานการณ์ ทศนคติจึงมีความสำคัญในการมีปฏิริยาตอบโต้ต่อสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว หากบุคคลจะทำหรือแสดงอะไรย่อมกระทำไปตามทศนคติที่เขามีต่อสิ่งนั้น ดังนั้น ทศนคติจึงมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางสังคม (นิพนธ์ คันธเสวี, “การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับทศนคติของคนไทยบางกลุ่มที่มีต่อทหารอเมริกันที่มาประจำในประเทศไทย” อังในวรรณา อังศุมาศ : 2521)

เซอร์ฟ (Sherif) ได้ตั้งทฤษฎีการเปลี่ยนทศนคติว่ามีความเกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคม เซอร์ฟกล่าวว่า ทศนคติ เกิดจากการเรียนรู้ โดยมีความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ประกอบกับมีความคิดเกี่ยวกับตนเองรวมอยู่ด้วย การเปลี่ยนทศนคติเกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีความขัดแย้ง ระหว่างทศนคติเดิมกับข้อมูลที่ได้รับใหม่ ถ้าแหล่งข้อมูลเป็นตัวแทนของกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ข้อมูลที่ได้รับใหม่จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความสงสัยว่า ทศนคติของตนคลาดเคลื่อนไปจากบรรทัดฐานของกลุ่ม จึงทำให้บุคคลเปลี่ยนทศนคติตามข้อมูลที่ได้รับ เพราะเชื่อว่าจะจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานของกลุ่ม (Caroline W. Sherif and Muzafes Sherif, *Attitude, Ego Involvement, and Change* อังในจำเนียร แสงสว่าง, : 2519)

จากความหมายและลักษณะต่าง ๆ ของทศนคติ ที่นักวิชาการทั้งหลายได้ให้คำนิยามและอธิบายไว้ดังกล่าวแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่า ทศนคติก็คือ สภาพความพร้อมทางจิตใจของแต่ละบุคคล ที่จะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสภาพของจิตใจดังกล่าวนี้จะต้องได้รับอิทธิพลกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น จากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลประสบโดยตรง การได้รับข่าวสารจากบุคคลอื่นหรือสื่อมวลชน รวมทั้งการเรียนรู้ที่ได้รับและสะสมมาแต่อดีต โดยจะถูกนำมาประสบและใคร่ครวญจนเกิดเป็นทศนคติขึ้น

2. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นในแง่ที่ต้องได้รับการขัดเกลาอบรมสั่งสอนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นกระบวนการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้บุคคลนั้นได้มีแบบแผนของพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และสามารถดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มได้อย่างเป็นระเบียบ

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จึงเป็นสิ่งที่มีมนุษย์จะต้องประสบตลอดชีวิต เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม แต่มนุษย์ไม่ได้เป็นสัตว์สังคมโดยกำเนิด เพราะมนุษย์ยังไม่มีพัฒนาการบางอย่างที่จำเป็นต่อการอยู่รอด เช่น การดำรงชีวิต การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงจำต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

การขัดเกลาเป็นสิ่งสำคัญที่ขาดเสียมิได้ เป็นหลักในการปฏิบัติที่คนเราจะต้องเรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้ เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันได้ ฉะนั้น การขัดเกลาจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก เป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่เราอยู่ด้วยในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึก เป็นตัวตน หรือตัวของตัวตน (Self) คือ ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นมนุษย์ต่างจากคนอื่น สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมปฏิบัติตน ตามระเบียบหรือตามความเหมาะสมในกลุ่มอื่น ๆ

การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน และสิ่งที่เรารู้จักนี้อาจจะแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ โดยบุคคลจะต้องผูกพันกับโครงสร้างของสังคมที่มีอยู่ ความผูกพันนี้แสดงออกมาในรูปที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทในเรื่องต่าง ๆ เช่น การงาน การปกครอง การศึกษา การศาสนา การมีครอบครัว การนันทนาการ เป็นต้น

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สังคมจะกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมบุคลิกภาพของคนให้เป็นไปตามสังคมต้องการ โดยสังคมจะหล่อหลอมมนุษย์โดยผ่านทางสถาบันพื้นฐาน คือ ครอบครัว เป็นอันดับแรก เพื่อขัดเกลาเสริมต่อเพื่อจะได้เป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ โดยสังคมจะมีส่วนสร้างความสำนึก ความประทับใจ คุณค่าทางวัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริง นั่นคือ สังคมจะเปลี่ยนสภาพของบุคคลจากสภาพทางชีววิทยา (Biological Person) มาเป็นบุคคลของ

สังคม (Social Person) การที่จะเป็นบุคคลของสังคมได้ จะต้องมียุคติภาพหรือคุณค่าลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นบุคคลมีอยู่อันเป็นผลผลิตที่ได้จากการอยู่ร่วมกันของสังคม

ในทางปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าทารกทุกคนจะต้องพึ่งพาผู้อื่นเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะการบำบัดความต้องการที่จำเป็นบางอย่าง เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ซึ่งปกติแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูจะช่วยเหลือสนองตอบความต้องการเหล่านี้ ในขณะที่ทารกยังช่วยตัวเองไม่ได้ การมีความสัมพันธ์กันนี้ไม่จำเป็นเฉพาะต่อสภาพร่างกายของเด็กเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางด้านจิตใจและพัฒนาการของเด็กต่อไป พอทารกเจริญเติบโตขึ้นกรรมพันธุ์บวกกับประสบการณ์ที่เขาได้รับจากสังคม จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเขา และหากมนุษย์คนใดก็ตาม ไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับหมู่มนุษย์ บุคลิกภาพของคณนั้นก็ จะไม่สมบูรณ์ และไม่อาจทำหน้าที่ต่าง ๆ ของสังคมได้ การติดต่อสัมพันธ์ของมนุษย์ (Human Contact) เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความเป็นตัวคนและการพัฒนาบุคลิกภาพ ในฐานะเป็นบุคคลหนึ่งในสังคม

การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นขบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมยุคหนึ่งไปยังอีกยุคหนึ่ง เป็นกระบวนการที่สมาชิกแรกเกิดถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของสังคมที่เป็นระเบียบ เป็นการเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของสังคม รวมตลอดถึงทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่รอดและการบำบัดความต้องการ เพราะมนุษย์ตามธรรมชาติไม่อาจจะปรับตัวให้เข้ากับความต้องการทางชีวภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมได้ เว้นแต่บุคคลจะได้รับความรู้ ทักษะ บทบาท จากตัวแทนการขัดเกลา เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติในฐานะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสืบต่อไป

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่มนุษย์เรียนรู้ ยอมรับค่านิยม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อจะได้มีสถานภาพและปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆ ที่สังคมต้องการ บางครั้งก็ใช้คำว่าเรียนรู้เป็นการเรียนรู้บทบาทในอนาคตตามที่กลุ่มยอมรับ ทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เพราะเราอยู่กับกลุ่มใดเราก็ต้องทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เด็กทุกคนจึงถูกหล่อหลอมความรู้สึนึกคิดและการปฏิบัติไปตามสังคมนั้น เป็นการสร้างสถานภาพและบทบาทตามที่สังคมคาดหวังเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตาม สังคมจะไม่ยอมรับเป็นสมาชิก

สรุปแล้ว การขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นกระบวนการทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ กำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

1. การตอบสนองความต้องการในระยะเริ่มแรก (Response) เป็นกระบวนการที่บุคคลจะแสดงความต้องการออกมา และคนอื่น ๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่นี้จะสนองตอบความต้องการนั้น เป็นการสนองตอบตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ เช่น เมื่อเด็กทารกหิว (ต้องการ) จะร้อง (แสดงออก) มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูจะให้นมเด็กแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เช่น บางครอบครัวให้เด็กดื่มนมทุกครั้งที่เด็กร้อง แต่บางครอบครัวก็ให้ตามกำหนดเวลา เป็นการตอบสนองในรูปของการให้เรียนรู้ระเบียบที่สังคมนิยมปฏิบัติ จนกระทั่งโต และแม้แต่การไม่ตอบสนองก็เป็นการขัดเกลาทางสังคมเช่นกัน เช่น เด็กเล็ก ๆ ชอบเล่นอุจจาระ ปัสสาวะ ของตนเอง บิดามารดาจะห้ามและไม่ยอมให้ทำเช่นนั้น การไม่ยอมให้ทำตามที่เด็กต้องการ จึงเท่ากับสอนเด็กให้รู้จักปฏิบัติในสิ่งที่สังคมยอมรับหรือให้เป็นมาตรฐาน ไม่ใช่ทำตามที่ใจต้องการเสมอ

2. การรู้จักปรับความต้องการและความสามารถของตนให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม (Adaptation) เราต้องยอมรับว่า มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ไม่เท่ากัน บางคนรับได้ง่าย บางคนรับได้ยาก แม้จะได้รับการอบรมเท่าเทียมกัน เช่น เด็กบางคนสอนไม่นานก็จำได้ แต่เด็กบางคนสอนเท่าไรก็ไม่อาจจะปฏิบัติได้ ผู้ใหญ่จึงต้องยอมรับว่าคนแต่ละคนนั้นต่างกัน จะให้เหมือนกันย่อมจะไม่ได้ ผู้ใหญ่จะต้องรู้จักคัดแปลงการอบรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องหรือเข้ากับความสามารถของแต่ละคน ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น มารยาทสังคม ก็คงทำได้ไม่ยาก เช่น การไหว้ ขอบคุณ การรู้จักนั่ง ยืน เดิน ฯลฯ แต่ในบางเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ใหญ่ออกไป หรือที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างยิ่ง ก็ยากที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้เข้ากับความต้องการของสังคมได้ การขัดเกลาของสังคมจึงไม่บังเกิดผล เช่น ชาวเขาบางกลุ่มนิยมสมุนไพรรักษาโรคเราน่าขำสมัยใหม่ไปอธิบายว่า ไม่มีอันตรายอะไร สุขภาพจะแข็งแรงเหมือนเดิม บุคคลเหล่านั้นก็ยังไม่ยอมเชื่อ เพราะไปเชื่อว่าจะทำให้ตนเองทำงานหนักไม่ได้ เป็นต้น

3. การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตัวเอง (Identification)

3.1 ความต้องการที่จะทำตัวให้เหมือนกับบุคคลที่ตนต้องการยึดถือเป็นแบบฉบับ เช่นเด็กชายต้องการเลียนแบบพ่อ “เก่ง” เหมือนพ่อ เด็กผู้หญิงต้องการเลียนแบบแม่ “ดี” เหมือนแม่ เป็นต้น

3.2 ความรู้สึกร่วมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ถือว่าเป็นพวกเดียวกันกับตน เช่น ความรู้สึกเจ็บร้อนแทน เห็นอกเห็นใจเป็นต้น เช่น ความรักระหว่างสามีภรรยา ใครว่าสามีหรือภรรยา อีกฝ่ายหนึ่ง จะโกรธแทน หรือใครมาว่าที่ว้าของของตน ต่างก็เจ็บร้อนแทนกัน หรือบางคนรักเพื่อนยิ่งกว่าตัวเอง หรือเหมือนตัวเอง ฉะนั้น หากเพื่อนได้รับความทุกข์ร้อนอะไร ตัวเองก็จะพลอยรู้สึกทุกข์ร้อนไปด้วยเช่นกัน

3.3 ความรู้สึกยึดมั่นหลักการหรืออุดมคติบางอย่างอย่างแน่นแฟ้น เช่น คนที่รักชาติ จนยอมสละชีวิตเพื่อชาติ เห็นได้ชัดในสงครามโลกครั้งที่สองที่ผู้ชายญี่ปุ่นยอมทำ “อามิกาเซ่” คือยอมตายคาเครื่องบิน เพื่อไปทิ้งระเบิดที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ หรือบางคนยอมตาย ดีกว่ายอมเสียเกียรติ ยอมอดคดีกว่ายอมโกง เป็นต้น

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การมีปฏิริยาสัมพันธ์กับคนอื่นในชีวิตของมนุษย์ในระยะเวลาานพอสมควร จะทำให้บุคคลนี้รู้จักเลือกแบบหรือยึดถือแบบฉบับที่ตนคิดว่ามีส่วนคล้ายตัวตน ความรู้สึกเช่นนี้จะเป็แนวทางให้บุคคลรู้จักทำในสิ่งที่สังคมต้องการ แต่ความสำเร็จในการขัดเกลานี้ขึ้นอยู่กับว่าระเบียบกฎเกณฑ์นั้น ๆ สอดคล้องหรือเข้ากับความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความสามารถของเขาได้เพียงใด เช่น เด็กที่เขยอยู่บ้านแล้วไปเข้าโรงเรียนประจำ อาจจะไม่ชินกับระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนแบบกินนอน เพราะบ้านกับโรงเรียนมีความเป็นอยู่ต่างกัน หรือคนไทยเคยรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก พอไปต่างประเทศ ต้องรับประทานขนมปังแทนข้าว อาจจะไม่ชินก็ได้ เป็นต้น

หากมนุษย์ไม่มีการเรียนรู้หรือไม่ได้รับการอบรมขัดเกลา มนุษย์ก็ยากที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ หากมนุษย์คนใดถูกตัดขาดจากสังคม ไม่มีปฏิริยาสัมพันธ์หรือการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเพียงพอตั้งแต่ในวัยทารกหรือเด็ก จะทำให้เด็กคนนั้นเติบโตขึ้นอย่างมีปัญหา เพราะพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากชีวภาพพวกวัฒนธรรมบวกประสบการณ์ของคน แต่เกิดจากการมีความสัมพันธ์กัน ในระหว่างมนุษย์ ในเรื่องนี้มีท่านผู้รู้หลายท่านพยายามศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบ เช่น Rene A. Spitz ได้ศึกษาวิจัยในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ปรากฏว่าเด็กกำพร้าเหล่านี้มีปัญหาในการเรียนรู้พฤติกรรมปกติธรรมดาของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป ทั้ง ๆ ที่มีร่างกายแข็งแรง จาก

การทดสอบเด็ก 4 กลุ่ม ซึ่งมาจากครอบครัวปกติ 3 กลุ่ม และครอบครัวเด็กกำพร้า 1 กลุ่ม ผลปรากฏว่าครอบครัวที่มาจากเด็กกำพร้ามีพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากเด็กทั่วไป ทำให้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาอ่อน เนื่องจากยื่นหรือพูดไม่ได้แม้แต่ประโยคเดียว จะเห็นได้ว่าการศึกษากลุ่มทั้งเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี เด็กกำพร้า และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูต่างกัน ได้ผลสรุปออกมาอย่างเดียวกัน คือ เด็กจะกลายเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีปฏิริยาสัมพันธ์ต่อเนื้อที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ความใกล้ชิดสนิทสนม เป็นพื้นฐาน

วิธีการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาอาจจะออกมาในรูป

1. การขัดเกลาโดยตรง
2. การขัดเกลาโดยอ้อม

1. การขัดเกลาโดยตรง เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ เป็นการบอกว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ อะไรผิด อะไรถูก ฯลฯ ซึ่งนับว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก เป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างจงใจและเจตนา เพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่ง ๆ

การขัดเกลาโดยตรง จะพบเห็นเสมอในหมู่ครอบครัว โรงเรียน วัด เป็นต้น เช่น ถ้าเป็นครอบครัวก็จะอบรมลูกในรูปของการบอกเล่า สั่งสอน ชมเชย ดุด่า เป็นต้น

ส่วนโรงเรียน จะอบรมเป็นทางการมากกว่าครอบครัว เพราะเป็นสถาบันอบรมสั่งสอนคนเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นจะต้องมีการอบรมและลงโทษอย่างเป็นทางการ เช่น มีตารางวันเวลาเรียนแน่นอน เพื่อจะให้เด็กได้รู้จักเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดทักษะและคุณค่าแก่ชีวิต

2. การขัดเกลาโดยอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น เช่น ถ้าเราไปงานเลี้ยงที่มีอุปกรณ์การกินมากมายและเราไม่คุ้นเคย และเราไม่ทราบว่าจะทำอะไรก่อนหลัง เราเรียนรู้ได้จากการดูบุคคลอื่นว่าเขาหยิบอะไรก่อนหลัง ไม่ว่าจะในด้านการใช้ แก้ว มีด ช้อน เป็นต้น แล้วพยายามเลียนแบบคนที่ทำถูกต้อง เพราะจะทำไม่ผิดพลาดหรือในกรณีพ่อแม่ชอบใช้คำหยาบ เด็กบางคนใช้คำหยาบด้วย ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่ไม่ต้องการ

ให้เด็กพูดเช่นนั้น เช่น บางครอบครัวหรือครอบครัวที่พ่อแม่มีฐานะยากจน มักจะพูดจาหยาบคาย ชอบคำทอ เด็กมักจะด่าเก่งตามไปด้วย หรือในกลุ่มเพื่อน เด็กชอบเลียนแบบการกระทำของเพื่อน เช่น ถ้าต้องการเล่นกับเพื่อน ต้องรู้จักผ่อนปรนเข้าหากัน ถ้าใครไม่เคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่ม กลุ่มอาจจะแสดงท่าทีรังเกียจไม่ยอมให้เข้ามาร่วมในกลุ่ม ซึ่งถ้าบุคคลนั้นอยากจะอยู่ร่วมกับกลุ่มอีก จึงต้องปรับตัวเสียใหม่ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่กลุ่มวางไว้

พื้นฐานทางชีวภาพที่ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม

ลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ช่วยให้การอบรมสั่งสอนมีขึ้นได้ เพราะมนุษย์มีสิ่งที่ดีตัวมาแต่เกิด คือความสามารถในการใช้ภาษา ซึ่งได้รับการเรียนรู้ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ และเราจะตระหนัก ถึงความสามารถนี้ได้ต่อเมื่อมีการอบรมสั่งสอน และเป็นพื้นฐานประเภทเดียวที่ทำให้มนุษย์มีวัฒนธรรม พื้นฐานที่ทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม จึงมีดังต่อไปนี้

1. การปราศจากสัญชาตญาณของมนุษย์ มนุษย์ต่างกับสัตว์ในแง่ที่ไม่อาจใช้สัญชาตญาณในการช่วยตัวเอง เพราะมนุษย์มีแรงดัน (Drive) มากกว่าสัญชาตญาณ เช่น ความหิวกระหาย ความต้องการในเรื่องเพศ ฯลฯ ที่อยู่รอดกันมา ๆ ได้โดยการเรียนรู้วิธีการที่สังคมใช้กันอยู่ ในการตอบสนองความต้องการต่าง ๆ เช่น เด็กทารกเกิดมาไม่อาจจะกินอาหารเอง ยุงกัดก็คืบเองไม่ได้ เป็นต้น แต่ที่เจริญเติบโตขึ้นมาได้ เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองเลี้ยงดูตั้งแต่เล็กจนกว่าจะช่วยตัวเองได้ และที่ผู้ใหญ่ทำแบบนี้ก็เพราะถูกอบรมสั่งสอนมานั่นเอง

2. การต้องพึ่งพาผู้อื่นยามเข่าว๊ว มนุษย์ต้องพึ่งพาผู้อื่นในวัยเด็กมากกว่าสัตว์ และยังมนุษย์ต้องเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์มากเท่าไร การพึ่งพาก็ยิ่งยาวนานมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในขณะที่ยังเป็นทารกอยู่ ต้องได้รับความคุ้มครองเลี้ยงดูและให้การอบรม เนื่องจากเป็นวัยที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้ การควบคุมจึงออกมาในรูปของความรับผิดชอบที่พ่อแม่มีต่อลูก และการที่เด็กช่วยตัวเองไม่ได้นี่เอง ที่ทำให้ต้องมีการอบรมผู้ใหญ่ให้รู้จักหน้าที่ คอยปกป้องคุ้มครองเด็ก

ฉะนั้น ในระยะที่เด็กยังช่วยตัวเองไม่ได้ จึงจำเป็นจะต้องมีกลุ่มคอยพิทักษ์เด็กให้ช่วยตัวเองได้ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ที่แท้จริงหรือคนอื่นก็ตาม และเด็กจะต้องเรียนรู้ยอมรับกฎเกณฑ์วิธีการของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่

3. ความสามารถในการเรียนรู้ มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ซึ่งเป็นสภาพทางชีวภาพ ของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่เกิด โดยมนุษย์สามารถเรียนรู้มากกว่าสัตว์ ยิ่งมนุษย์เจริญเติบโตมากขึ้นเท่าไร มนุษย์สามารถเรียนรู้มากขึ้น ส่วนใครจะเรียนรู้มากน้อยกว่ากันเพียงไร ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละคน ความสามารถในการเรียนรู้จึงทำให้การขัดเกลาได้ผลตามที่สังคมคาดหวัง

4. ภาษา ภาษาเป็นผลิตผลของวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสามารถดัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม ภาษาจึงเป็นสื่อที่ใช้ในการขัดเกลาบุคคล ภาษาจึงทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้ แบบของความประพฤติในหมู่มนุษย์ และถ่ายทอดไปยังผู้อื่น ภาษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลที่ต้องการมีความสัมพันธ์และเป็นส่วนสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม

ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

1. การปลูกฝังระเบียบวินัย เพื่อให้สมาชิกมีแบบของความประพฤติตามที่กลุ่มกำหนดหรืออนุญาต เป็นการลดความพอใจในปัจจุบัน เพื่อผลประโยชน์ในวันข้างหน้า เช่น เด็กส่วนใหญ่จะไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มาบอกให้ทำตัวให้เรียบร้อย แต่เด็กต้องทำเพราะอยากให้ผู้ใหญ่รัก หรือไม่อยากถูกลงโทษ หรือตอนเป็นนักเรียน พอครูบอกว่าจะทำการสอบ ส่วนมากจะไม่ค่อยชอบเพราะต้องดูหนังสือ จะเล่นหรือเที่ยวเตร่ไม่ได้ แต่ความกลัวจะตกต่ำชั้นจึงต้องสอบ เพื่อจะได้ขึ้นชั้นได้ เป็นต้น

2. ปลูกฝังความมุ่งหวัง ความมุ่งหวังช่วยให้บุคคลมีกำลังใจจะทำตามระเบียบวินัยต่าง ๆ โดยเฉพาะความมุ่งหวังในสิ่งที่สังคมยกย่อง เช่น เป็นแพทย์ วิศวกร ตำรวจ ครู เป็นต้น เป็นหลักเป็นกำลังใจให้คนยอมบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตามระเบียบ แม้จะชอบหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้ได้มาซึ่งความมุ่งหมายที่ตั้งความหวังไว้

3. สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ บุคคลจะสามารถอยู่กับสังคมด้วยดีได้ ถ้ารู้จักแสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นตามกาลเทศะ และโอกาสต่าง ๆ เช่น บทบาทนายก็แตกต่างกับลูกน้อง บทบาทของแพทย์กับคนไข้ พ่อกับลูก ครูกับลูกศิษย์ ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง เป็นต้น เพราะแต่ละบทบาทก็มีลักษณะเฉพาะ เช่น ครู ต้องอดทนและฉลาด นักเรียนต้องรู้จักการไต่หาความรู้ แพทย์รักษาคนไข้ คนไข้เชื่อฟังคำแนะนำของแพทย์ เป็นต้น

4. สอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ ที่จะร่วมให้กิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งความชำนาญนี้ถ้าเป็นสังคมดั้งเดิมหรือความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ จะเรียนรู้ด้วยการลอกเลียนแบบสิ่งที่เห็นอยู่เป็นประจำในชีวิตประจำวัน แต่สังคมเจริญก้าวหน้า จะเรียนรู้ด้วยความชำนาญหรือทักษะเกี่ยวกับเพื่อนร่วมสังคม เช่น ความรู้ในด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ช่วยให้การปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นไปโดยราบรื่น ได้ประโยชน์ตามความมุ่งหมาย หรือความรู้ในด้านแพทย์ วิศวกร พยาบาล เป็นต้น แต่ละคนก็มีทักษะคนละอย่างในอันที่จะยึดถือเป็นอาชีพ แม้แต่ในทักษะอย่างเดียวกันยังสามารถแบ่งซอยออกไปตามความสนใจ เช่น แพทย์ก็ยังมีผู้เชี่ยวชาญย่อยลงไปอีก เป็นผู้เชี่ยวชาญทาง หัวใจ คอ จมูก หู ทางเดินอาหาร วิสัญญี เป็นต้น ยิ่งสังคมมีบุคคลเชี่ยวชาญหรือมีทักษะหลายสาขาหลายอาชีพมากเท่าไร สังคมก็สามารถนำบุคคลเหล่านั้นมาสร้างสรรค์สังคมได้มากขึ้นเท่านั้น (สุพัตรา สุภาพ : 2536) ผู้วิจัยให้กรอบแนวคิด "การขัดเกลาทางสังคม" เมื่อศึกษาขบวนการขัดเกลาด้านดนตรีไทย ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. แนวคิด "ตน" (Self)

การพัฒนา "ตน" (Self) (George Herbert Mead, 1962)

เมื่อแรก เด็กทารกยังพึ่งตนเองยังไม่ได้ จะต้องได้รับความช่วยเหลือและพึ่งพาจากบุคคลอื่น เด็กทารกยังไม่รู้ว่าตนเป็นใคร ยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ บิดา มารดา เป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด หน้าที่ของบิดา มารดา นอกจากเลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโตได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วยังมีหน้าที่คอยอบรมให้รู้ระเบียบสังคม (Socialization) อีกด้วย ซึ่งจะทำให้เขารู้ว่า เขาเป็นมิตร เขาจะสัมพันธ์กับคนในบ้านได้อย่างไรประสบการณ์ในชีวิตจะถูกตีความด้วยความคิดของตัวเอง เด็กจะรับรู้ว่ามันเป็นจริงสำหรับเขา ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนจะไปในทางบวกหรือทางลบขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับการยอมรับจากการเป็นสมาชิกของครอบครัวของเขาเพียงใด ต่อมาเมื่อพัฒนาเข้าสู่วัยเรียน โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญที่รวมประสบการณ์ทั้งหมดของเด็ก การเรียนรู้ที่โรงเรียน เด็กจะรับรู้ ตีความ ยอมรับหรือปฏิเสธ หรือต่อต้านสิ่งที่เขาพบที่โรงเรียน เด็กจะมีปะทะสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ครู และจากประสบการณ์เช่นนี้ เป็นผลทำให้เกิดทัศนคติต่อตนเองดังที่George Herbert Mead กล่าวว่า ความคิดเห็นเกิดจากตนจากการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ทราบว่าบุคคลอื่นปฏิบัติต่อตนอย่างไร และตัวเขาจะต้องทำตัวอย่างไรเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลจึงพยายามกระทำ

ในสิ่งที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับตน เขาจะพยายามลอกเลียนแบบ (Identification) พฤติกรรมหรือความคิดจากบุคคลที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อตัวเขา (Significant Other) ทั้งนี้เพราะว่า เขามองภาพพจน์จากบุคคลเหล่านี้ว่า เก่ง น่ายกย่อง เป็นบุคคลที่เขาให้ความเคารพ ศรัทธา นอกจากนั้นเขาอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมหรือความคิด จากบุคคลที่เขาไม่เคยรู้จัก หรือพุดคุยมาก่อน แต่อ่านจากประวัติของเขา ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลนั้น การยกย่องและศรัทธาก็จะมีอิทธิพลทำให้เขาลอกเลียนแบบได้เช่นเดียวกัน (Generalized Other) ไม่ว่าจะบุคคลใดหรืออาชีพใดที่เขาอยาก จะเลียนแบบ แล้วเขาจะพยายามปรับตัวของเขาให้ปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่งของ ครอบครัวและของสังคม ให้มีบทบาทไปตามที่สังคมคาดหวังในบทบาทของคนนั้นหรือ อาชีพนั้น ๆ ด้วย (Role Taking) สิ่งเหล่านี้เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดตน (Self)

เมื่อมีการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมแล้ว พวกเขาจะเรียนรู้และมีการเลียนแบบ เด็ก จะแปลความหมายของพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับความรู้สึกของตนเอง ทำให้ เด็กเกิดความรู้สึกในความหมายเป็น "ตัวตน" ขึ้นจากการเปรียบเทียบและการกระทำทาง สังคมกับผู้อื่น จากการปรับความต้องการและการกระทำของตัวเองให้เข้ากับสิ่งต้องการ และการกระทำของผู้อื่นตามหน้าที่ของตนต่อผู้ที่ตนมีความสัมพันธ์ด้วย

เมื่อเจริญเติบโตขึ้น จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับบุคคลในสังคม มากขึ้น จากการพบปะกับบุคคลเหล่านี้ ทำให้เราประเมินภาพเกี่ยวกับตนเอง (Self - Image) ได้จากผลสะท้อนความคิดเห็นที่คนอื่น ๆ มีต่อตน ทำให้บุคคลยอมรับลักษณะ ต่าง ๆ ไว้ โดยไม่มีการพิจารณาแม้กระทั่งการตัดสินใจตนเอง บุคคลจะใช้ภาพที่ได้มาจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบ ๆ ตัว ภาพเกี่ยวกับตนเองนี้จึงเกี่ยวข้องกับกลุ่มทาง สังคมอย่างมาก

ตลอดชีวิตของพวกเรา จะได้รับการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม อาจจะเป็นวิธีการทั้ง ทางตรงและทางอ้อมหรือทั้งสองวิธีรวมกันเพื่อให้เราในฐานะสมาชิกของสังคมได้รับเอา คุณค่า ภาษา วัฒนธรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่สังคมต้องการ หน่วยที่ทำหน้าที่ ดังกล่าวคือ ตัวสังคมเอง (Total society is the agency for socialization) นอกจากนี้ สมาชิกของสังคมแต่ละคนก็ยังเป็นแหล่งของการเรียนรู้ของแต่ละคน แต่ละคนก็มีอิทธิ พลต่อกันไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง และในระหว่างสังคมใหญ่และหน่วยย่อยต่าง ๆ ก็มีบุคคล หลายกลุ่มหรือสถาบันหลายสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นหน่วย (Agency) ของขบวนการ อบรมนี้ ที่สำคัญ ๆ มีหน่วยใหญ่ ๆ อยู่ 3 หน่วยคือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน

ครอบครัว หรือผู้ปกครองและคนเลี้ยง มีวิธีการอบรมแก่เด็กทั้งโดยจิตใจหรือทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ ตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัว การอบรมทางตรงนี้ได้แก่ การอบรมสั่งสอนด้วยวาจาหรือการกระทำให้เด็กรู้ว่า การกระทำใดถูกต้องเหมาะสม ครอบครัวซึ่งมีพ่อแม่เป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดที่สำคัญนี้ แม้ว่าเด็กจะติดต่อกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งให้การอบรมให้รู้ระเบียบอื่น ๆ ก็ตาม ครอบครัวก็ยังสามารถมีอิทธิพลเหนือเด็กอย่างมากด้วยการทำหน้าที่ตีความหมาย ใจความของข้อคำสั่งสอนของกลุ่มอื่น ๆ หรือคอยส่งเสริมหรือควบคุมว่า เด็กควรสมาคมกับใคร ได้บ้างกับใครไม่ได้บ้าง อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อการสร้างบุคลิกภาพของเด็กทางอ้อม ได้แก่ แบบอย่างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัว ซึ่งแสดงออกทางด้านอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิตที่เด็กเห็นได้จากพ่อ แม่ ที่ น้อง การพยายามรู้และแก้ปัญหาของชีวิตหรือการพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาที่ควรแก้ จะเป็นตัวอย่างฝังจิตใจของเด็ก ซึ่งจะนำไปใช้ต่อไปกับคนอื่นได้

ครอบครัวจึงเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ที่มีหน้าที่ถ่ายทอดให้การเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมแก่สมาชิกของครอบครัว รวมทั้งกลมเกลียวพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพให้เป็นไปตามบทบาทและความคาดหวังของสังคมโดยผ่านกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมหรือกล่าวได้ว่า "บ้านเป็นศูนย์กลางของการอบรมโดยมีบิดามารดาเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้"

กลุ่มเพื่อน ประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน เมื่อเป็นเด็กเล็กได้แก่ เพื่อนเล่น ต่อมาได้แก่กลุ่มเพื่อนฝูงที่ร่วมเรียน ร่วมเที่ยว ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา และกลุ่มเพื่อนกลุ่มนี้เมื่อบุคคลเติบโตเป็นผู้ใหญ่แยกย้ายกันไปทำงานคนละแห่งกันแล้ว กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญทางอ้อมมากในการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมของบุคคล กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับบางอย่าง บุคคลจำเป็นต้องทำเพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ กลุ่มเพื่อนสอนให้บุคคลรู้สึกอะลุ่มอล่วยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอนให้รู้สึกรับผิดชอบร่วมมือในกิจกรรมร่วมกัน เช่น กลุ่มเพื่อนที่เรียนกลุ่มเดียวกัน ทำรายงานส่งอาจารย์ร่วมกันช่วยเหลือด้านการเรียนบางอย่างให้กันและกัน กลุ่มเพื่อนยังมีสภาพเหมือนคาบสองคม กล่าวคือ มีผลช่วยถ่ายทอดคุณค่าและวิธีการ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่ต้องการให้ได้ ถ้ากลุ่มเพื่อนต้องการบรรทัดฐานเหล่านั้น เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความกล้าหาญในทางตรงข้าม กลุ่มเพื่อนอาจเป็นแรงยั่วยุผลักดันให้บุคคลทดลองหรือลองคิดต่อข้อบังคับ ระเบียบ วินัยที่ผู้ใหญ่ตั้งเอาไว้

โรงเรียน เป็นสถาบันที่สำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่าและแนวความคิด ความเชื่อของบุคคล กล่าวได้ว่า ประสบการณ์ทางการศึกษามีการพัฒนาความสามารถ ทัศนคติ และรูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่าทางบวกต่อสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากโรงเรียนอันเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการคัดเลือกและควบคุม จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถที่จะศึกษาและพิจารณาเพื่อรับคุณค่าใหม่ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในเรื่องเกี่ยวกับ "ตน" (Self) นี้ มีผู้ให้แนวความคิดไว้หลายท่าน แต่แนวคิดที่เป็นหลักใหญ่และสำคัญ ๆ ก็คือแนวความคิดของ Mead

แนวความคิดของ George Herbert Mead ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิทยาสังคม ชาวอเมริกัน Mead ได้กล่าวถึง Self ของมนุษย์ โดยให้หมายความว่าคุณสมบัติพฤติกรรมทางสังคมต่อตนเองในลักษณะเดียวกับต่อคนอื่น คือ มนุษย์สามารถสนองตอบท่าทีของตนเอง เขาอาจยกย่องตนเอง โทษตนเอง สนับสนุนเร่งเร้าตนเอง หรือเขาอาจดูถูกดูแคลน ลงโทษตนเอง ดังนั้นมนุษย์จึงอาจมีฐานะเป็น "วัตถุ" (Object) แห่งการกระทำของเขาเองได้ "ตน" (Self) ได้รับการก่อรูปโดยวิธีเดียวกับ "วัตถุ" อื่น ๆ คือ โดยผ่านทางการใช้นิยามที่มีต่อตนเอง ในฐานะที่เป็นวัตถุสิ่งหนึ่งก็คือ "การสวมบทบาท" (Role Taking) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำพูด จาก "สวมบทบาทคนอื่น" เท่านั้นที่ทำให้มนุษย์สามารถมองเห็นตนเองในฐานะที่เป็น "วัตถุ" สิ่งหนึ่ง จุดยืนของคนอื่นจะเป็นรากฐานในการที่จะไปจากตนเองและสามารถมองเห็นตนเองได้ ภาษาที่มีความสำคัญต่อกระบวนการของ Self เช่นเดียวกันซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญ (Significant Symbol) ก็เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายร่วม เด็กได้รับรู้ความหมายและนิยามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขา โดยการเรียนรู้สัญลักษณ์ของกลุ่ม เขาได้รับเอานิยามของสิ่งต่าง ๆ ของกลุ่ม ซึ่งรวมทั้งนิยามพฤติกรรมของตนเองด้วย

พัฒนาการของ Self ในแนวความคิดของ Mead มี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparatory Stage) เป็นขั้นที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นหรือผู้ใกล้ชิด ซึ่งเด็กกำลังอยู่ในระหว่างการเรียนที่จะสวมบทบาทของบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดตน
2. ขั้นการเล่น (Play Stage) เป็นการเล่นบทบาทอย่างแท้จริง แต่ยังไม่มีความมั่นคง ซึ่งเป็นการเล่นบทบาทหนึ่งไปยังอีกบทบาทหนึ่ง โดยขาดการจัดระเบียบ

3. **ขั้นเกม (Game Stage)** เป็นขั้นที่ตอบสนองความต้องการของคนอื่น หลาย ๆ คนในขณะเดียวกัน ทำให้ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีแบบแผน เพราะยึดถือตามความคาดหมายและนิยามทั่วไปของกลุ่ม ซึ่งเขาเป็นสมาชิกอยู่เกิดการจัดระเบียบขึ้น

จากแนวความคิดของ Mead ได้กล่าวถึง "ตน" (Self) ในฐานะเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ "I" และ "Me"

"I" หมายถึง ส่วนที่เป็นความต้องการของเจ้าตัวเอง แสดงออก ริเริ่มและการสร้างสรรค์การกระทำต่าง ๆ ที่ไม่ใช่การทำความต้องการของคนอื่น

"Me" หมายถึง ส่วนที่เป็นการยอมทำตามความต้องการของสังคม ประเพณี และกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ การกระทำของ "Me" ไม่กล้าขัดต่อทัศนคติความเห็นของผู้อื่น เป็น Generalized Other (บุคคลทั่วไป) ตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุด จนถึงหน่วยใหญ่ที่สุด อันเป็นส่วนที่บุคคลต้องคำนึงถึง ก่อนที่จะทำลงไป

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากผู้อื่น และตนเองมีส่วนประกอบอยู่สองส่วนคือ "I" ซึ่งเป็นความต้องการเฉพาะตัวและ "Me" ซึ่งบุคคลนั้นคิดว่า ตนควรมีพฤติกรรมอย่างไร การแสดงออกของบุคคลจะเริ่มต้นด้วย "Me" และลงท้ายด้วย "I" นั่นคือ "I" จะกระตุ้น "Me" แล้ว "Me" จะกำหนดทิศทางของการกระทำ

ดังนั้น Self ของ Mead จึงเป็นความคาดหวังของบุคคลในสังคม (Generalized - Other) เป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม (สุพัตรา สุภาพ, : 2536) ผู้วิจัยใช้กรอบแนวความคิดของ Self ศึกษาในงานวิจัยนี้

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการยอมรับ

George M. Foster (1973) ได้ให้ความหมายของการยอมรับแนวความคิดใหม่หรือวิทยาการต่าง ๆ ว่า หมายถึง การที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยผ่านการศึกษาอย่างดีสามารถบรรยายได้ โดยผ่านการรับรู้จนถึงกระบวนการความยุ่งยากที่ไม่อาจถ่ายทอดออกสู่การกระทำได้ การยอมรับจะเกิดขึ้นได้หากเราได้เรียนรู้วิทยานั้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะได้ผลต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลองปฏิบัติ เมื่อเขาแน่ใจแล้วว่า วิทยาการหรือสิ่งประดิษฐ์นั้นสามารถให้ประโยชน์อย่างแน่นอน เขาจึงกล้าลงทุนสร้างหรือซื้อสิ่งประดิษฐ์นั้น และประการสุดท้าย ต้นทุนของสิ่งนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตการใช้ทรัพยากรหรือความสามารถหามาได้ของผู้ที่เรียนรู้

Everett M. Roger (1968) ได้ให้ความหมายของกระบวนการยอมรับ (Adaption Process) ว่า คือกระบวนการทางจิตใจ ซึ่งแต่ละบุคคลรู้สึกจากการได้ยินในครั้งแรกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจนถึงขั้นการยอมรับนำไปใช้ในที่สุด กระบวนการยอมรับจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการตัดสินใจ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกตจากปัญหา
2. วิเคราะห์ปัญหา
3. ตัดสินใจเพื่อหาช่องทางในการปฏิบัติ
4. เลือกวิธีการปฏิบัติ
5. ยอมรับวิธีการตัดสินใจ

การยอมรับดนตรีไทยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการศึกษาครั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการยอมรับในวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนได้รับเอาวัฒนธรรมเกี่ยวกับดนตรีของชาติตะวันตกมาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะนำดนตรีไทยเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจใคร่รู้ว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการยอมรับต่อดนตรีไทยมากน้อยเพียงใด

5. ดนตรี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “ดนตรี” คือเสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึกเพลิดเพลินหรือเกิดอารมณ์รัก โศก หรือรื่นเริง เป็นต้น ได้ตามทำนองเพลง

รศ. ดร. อนุรักษ์ สุทธิจิตต์ (อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ได้ให้ความหมายของดนตรีว่า "เป็นวิชาการแขนงหนึ่งที่มีสาระเฉพาะของตัวเอง ดนตรีเป็นศาสตร์ของการรับรู้ด้านการฟัง คือ โสตศิลป์ (Aural Art) และศิลปะการแสดง (Performing Art)

ว่าที่ ร.ต. อวบ เหมะรัชตะ ได้ให้ความหมายของดนตรีคือ “ศิลปะของการใช้เสียงดนตรีตามแนวความคิด (Musical Ideas) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมและความต้องการของมนุษย์ ”

โซเพนเฮาเออร์ (Schopenhauer) (อ้างถึงใน กิรติ บุญเจือ :2521) กล่าวว่า คนตรีเป็นศิลปะที่สูงที่สุดศิลปะใดยังหมกมุ่นอยู่กับสสาร ศิลปะนั้นมีระดับต่ำสุด ได้แก่ สถาปัตยกรรม ศิลปะอื่น ๆ ค่อย ๆ สูงขึ้นตามลำดับ คือ ประติมากรรม จิตรกรรม กวีนิพนธ์ และสุดท้าย ได้แก่ คนตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิจิตรศิลป์สูงสุด

คนใดไม่มีคนตรีการ	ในสันดานเป็นคนชอบกลั่น
อีกใครฟังคนตรีไม่เห็นเพราะ	เขานั้นเหมาะคึกคกภูอัปลักษณ์
ถืออุบายมุ่งร้ายฉมังนัก	มโนหนักมีคิ้วเหมือนนราตรี
และดวงใจย่อมทำสกปรก	ราวรกกกล่าวชนเช่นมานี้
ไม่ควรใครไว้ใจในโลกนี้	เจ้าจงฟังคนตรีเถิดชื่นใจ

บทพระราชนิพนธ์ในรัชการที่ 6 (ชมรมคนตรีไทย : 2516) นี้ชี้ให้เห็นว่า ถ้า มนุษย์ขาดเสียงเพลงหรือคนตรีเป็นเครื่องประเทืองอารมณ์แล้ว ทำให้เขาผู้นั้นขาดสุนทรียศาสตร์ คนตรีจึงมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เรา ถ้าขาดเสียงเพลงและคนตรีจะทำให้มนุษย์เราอยู่อย่างแห้งแล้ง จิตใจไม่ละเอียดอ่อน และจะไม่เกิดความสุข

สุดใจ ทศพร (2516) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคนตรีว่า "คนตรีเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจเบิกบาน ร่าเริงแจ่มใส ที่ใดมีเสียงคนตรีที่นั่นเต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ คนตรีจึงมีบทบาทสำคัญต่อวงสังคมของมนุษย์โดยทั่วไป และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของมนุษย์เราเป็นอันมาก"

ดร.สายสุรี จุติกุล (อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี:2518) ได้ให้ความเห็นว่า "คนตรีเป็นสิ่งอย่างหนึ่งในการแสดงออกของความต้องการ และความคิดประเภทต่าง ๆ ความเข้าใจ ความรู้สึกและจินตนาการของคน นอกจากนี้ยังเป็นตัวเราให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ"

รศ.อรรณพ บรรจงศิลป์ (อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) กล่าวไว้ว่า คนตรีเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ช่วยใน

การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และช่วยบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้คนตริยังทำให้เราทราบและเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมนุษย์

สมโภช รอดบุญ (2518) ได้แสดงความคิดเห็นว่า เนื่องจากคนตรีช่วยให้จิตใจคลายความเครียดลงได้มาก ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนยาที่จะช่วยให้คนป่วยที่มีอาหารทางจิตดีขึ้น นักจิตวิทยาหลายท่านได้พยายามศึกษาและค้นพบว่าคนตรีช่วยรักษาคนไข้ที่มีอาการทางจิตได้ ปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเพลงต่าง ๆ มาบำบัดโรคจิต (Psychotherapy)

ดร.สุกรี เจริญสุข (อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคนตรีว่า คนตรีเกี่ยวข้องกับศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับจริยศาสตร์ ในการที่จะขัดเกลาจิตใจคนในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข คนตรีจึงมีความสำคัญมาเป็นกระบวนการศึกษาของชีวิต "เรียนคนตรีเพื่อพัฒนาคุณภาพคน แล้วคนออกไปพัฒนาคุณภาพชาติ"

คนตรีเป็นเรื่องของศิลปะที่เกี่ยวกับเสียง ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น อาจจะลอกเลียนเสียงมาจากธรรมชาติหรือเสียงอะไรก็ตามแต่ นำเสียงนั้นมาเรียบเรียงให้มีระเบียบและที่สำคัญที่สุดก็คือ คนตรีต้องมีอารมณ์ในการที่จะสื่อไปยังผู้ฟัง คนตรีมีธรรมชาติที่แตกต่างไปจากศิลปะแขนงอื่น ๆ ซึ่งพอจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. คนตรีเป็นสื่อทางอารมณ์ที่สามารถสัมผัสได้ด้วยหู นักภาษาศาสตร์ได้พยายามเขียนบรรยายคนตรีให้กับผู้อ่าน นักพูดได้พยายามเล่าเรื่องเกี่ยวกับคนตรี ทั้งการเขียนบรรยายและการเล่าถึงคนตรีเป็นเพียงส่วนประกอบความรู้เรื่องคนตรีเท่านั้น แต่การที่จะเข้าถึงหรือสัมผัสคนตรีได้นั้น คือการฟังคนตรีโดยตรง หูจึงเป็นอุปกรณ์ในการฟังคนตรีที่สำคัญที่สุดกว่าส่วนใด ๆ

2. คนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คนตรีเป็นเรื่องของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมที่จะต้องศึกษาเรียนรู้และเป็นเรื่องส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของการกิน การนอน การอยู่และวัฒนธรรมทั้งหลายทั้งปวง วัฒนธรรมการฟังคนตรีก็เป็นเรื่องส่วนรวมของแต่ละคน ที่ซาบซึ่งพอใจคนตรีประเภทใด ชนิดใดเมื่อคนตรีเป็นเรื่องของความซาบซึ่งและพอใจส่วนรวม จึงไม่สามารถถ่ายทอดความ

ชาวซึ่งไปยังผู้อื่นได้โดยตรง เพียงแต่เล่าสู่กันฟังหรือเขียนเล่าให้ผู้อื่นรับรู้อย่างคร่าว ๆ เท่านั้น ประสบการณ์ตรงจึงจะต้องฟังดนตรีด้วยตนเองดังนั้น การเขียนบรรยายตามหลังปกแผ่นเสียง ปกเทป หรือในหนังสือ หรือการพูดบรรยายดนตรีในรายการวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นเพียงประสบการณ์อ้อม ๆ จากผู้อื่นเท่านั้น ประสบการณ์ตรงทางดนตรีจึงต้องฟังดนตรีหรือบรรเลงดนตรีด้วยตัวเอง

3. *ดนตรีเป็นเรื่องของสุนทรียะ* ดนตรีเป็นเรื่องของสุนทรียศาสตร์ว่าด้วยความไพเราะ ความไพเราะนั้นไม่มีเขตแบ่งปันว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของใคร แต่ความไพเราะจะเป็นของทุกคนที่ใคร ๆ ก็สามารถซาบซึ้งได้ ไม่มีขอบเขตความเป็นชาติ ผิวพรรณ เขตแดน มาขวางกั้น ดังนั้นความไพเราะสามารถเกิดขึ้นกับใครเมื่อใดก็ได้ ความไพเราะของดนตรีสามารถเกิดขึ้นได้ทันทีทันใด เมื่อใดก็ได้ทุกขณะและเราไม่สามารถที่จะเตรียมตัวเพื่อความไพเราะได้

ความไพเราะของดนตรีไม่สามารถวัดได้ด้วยไอคิวหรือระบบการวัดผลที่อาศัยตัวเลข ว่ามีความไพเราะก็เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากความไพเราะของดนตรีเป็นเรื่องของความรู้สึกที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกระดับ ทุกชนชั้น ความไพเราะทางดนตรีวัดได้จากประสบการณ์ทางสุนทรียะ จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเฉพาะบุคคล อย่างเช่นถ้าพูดที่ว่า "รักคุณเท่าฟ้า" ทุกคนต่างก็รู้ว่าฟ้ามันกว้างใหญ่ แต่ความกว้างใหญ่ของฟ้าในแต่ละคนต่างขนาดกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสุนทรียะและประสบการณ์ของชีวิตของแต่ละคน

4. *ดนตรีเป็นเรื่องของอารมณ์* ดนตรีเป็นเรื่องของการแสดงออกทางอารมณ์ ดนตรีเป็นการระบายสีสัมผัสแห่งเสียง (tone color) ลงบนความเงียบ เสียงดนตรีจะออกมาอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าของอารมณ์ที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นเสียง ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างเสียงรบกวนกับเสียงดนตรีอยู่ที่อารมณ์ผู้ประพันธ์เพลง ที่จะใส่อารมณ์ลงไป ในเพลงตามที่ตนต้องการ ผู้บรรเลงก็ถ่ายทอดอารมณ์จากผู้ประพันธ์ลงบนเครื่องดนตรี ผลที่กระทบต่อผู้ฟังก็คือเสียงดนตรีที่ประกอบขึ้นด้วยอารมณ์ของผู้ประพันธ์บวกกับความสามารถของนักดนตรีที่จะถ่ายทอดได้ถึงอารมณ์หรือไม่

5. *ดนตรีเป็นเรื่องของศาสตร์* นอกจากดนตรีจะเป็นเรื่องของศิลป์แล้ว ขณะเดียวกันดนตรีเป็นเรื่องของศาสตร์ด้วย ดนตรีว่าด้วยเรื่องของความรู้วิธีการระบายเสียง ศาสตร์ของดนตรีสามารถเรียนรู้ได้โดยการจำ การท่อง การอ่าน การเล่า การลอกเลียน การคิดหาเหตุผล เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางดนตรีแล้ว

จะสามารถเข้าถึงความไพเราะได้เสมอ เพียงแต่ว่าศาสตร์จะเป็นเครื่องช่วยให้สามารถเข้าถึงความไพเราะของคนตรึงง่ายขึ้น

พิมพ์สวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ (2518) ได้กล่าวไว้ว่า คนตรีและบทเพลงเป็นส่วนประกอบสำคัญของมนุษย์ เพื่อความบันเทิงใจหรือผ่อนคลายอารมณ์ขณะทำงาน บทเพลงจะสะท้อนให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์และสอดคล้องกับธรรมชาติด้วย

วิรัช ชูสูงเนิน ได้กล่าวถึงดนตรีโดยเฉพาะเสียงเพลงกับเด็กเล็กกว่า โดยธรรมชาติทารกมีความสนใจดนตรีตั้งแต่เล็ก ๆ จะสังเกตได้จากพฤติกรรมการแสดง ความพอใจ เมื่อได้ยินเสียงเพลงกล่อม โดยขยับตัวไปตามจังหวะและแสดงสีหน้าท่าทางว่ามีความสุข

สุชา จันทร์อม และ สุรางค์ จันทร์อม ได้อธิบายถึงพัฒนาการของเด็กในการร้องเพลงว่า เด็กเล็กมักจะชอบร้องเพลงโดยไม่คำนึงถึงว่าจะร้องถูกหรือผิด และจะรู้สึกสนุกสนานที่ได้ยินเสียงของตนเอง จะหัวเราะดีใจเมื่อร้องเพลงได้ เด็กจะเริ่มร้องเพลงง่าย ๆ เมื่ออายุ 2 ขวบ แม้ว่าจะไม่รู้เนื้อร้องที่ถูกต้องก็ตาม และจะรู้จักเดินตามเสียงดนตรี พออายุ 3 ขวบ ก็จะจำทำนองเพลงต่าง ๆ ได้มากขึ้น และชอบร้องเพลงใดเพลงหนึ่งซ้ำกัน และเมื่ออายุ 5 ขวบ เด็กรู้จักฟังดนตรีหรือเล่นดนตรีได้ เมื่อได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง

แอกเนส เดอ ลามา (เสนาะจิตร สุวรรณโพธิศรี ผู้แปล 2516) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางดนตรีของเด็กในวัย 4 ขวบว่า เด็กชอบร้องเพลงเป็นอย่างมากและชอบฟังเพลงใหม่ ๆ ด้วยความสนใจ นอกจากนั้นยังได้แสดงความคิดเห็นว่า การแสดงออกทางดนตรีที่เป็นไปโดยธรรมชาติที่สุดของเด็กคือ การร้องเพลงเพราะการร้องเพลงเป็นการแสดงความรู้สึกและเป็นเครื่องตอบสนองความต้องการของเด็ก

อรุณ เอี่ยมเอก ได้ให้ความเห็นว่าการร้องเพลงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในการเรียน และยังช่วยในการอบรมจิตใจ ถ้านำการร้องรำทำเพลงเข้ามาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ก็จะเป็นประโยชน์มาก

สุชาติ ตันชนะเศรษฐา มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า คนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีคุณค่าอย่างมากต่อการศึกษา การจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับความถนัดตามความแตกต่างของเด็กแต่ละคนย่อมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาได้อย่างแท้จริง

เพ็ญศรี คุ้ม กล่าวไว้ว่า บทบาทของคนตรีในสังคมมนุษย์นั้น Merriam ได้สรุปถึงบทบาทหน้าที่ของเพลงที่มีต่อสังคม คือ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดบูรณภาพหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม บทบาทอีกประการหนึ่งที่ได้เห็นได้โดยชัดเจน คือ เป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจแก่สมาชิกในสังคม ซึ่งพบว่าเพลงมีหน้าที่ทางสังคมหลายประการ เช่น

1. เป็นเสมือนตัวแทนของระบบสัญลักษณ์ทางสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นตามความเชื่อทางศาสนาและระบบชนชั้นทางสังคม

2. มีหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางกายภาพซึ่งจะพบได้ในเพลงที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว หรือถ้าเป็นสังคมแบบดั้งเดิมก็จะพบเพลงเกี่ยวกับสงคราม เป็นต้น

3. เพลงมีบทบาทเป็นเสมือนเครื่องควบคุมทางสังคม รักษาบรรทัดฐานทางสังคม และชี้แนะระเบียบแบบแผนที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคมอีกด้วย

4. เพลงมีบทบาทในการรักษาสถาบันที่สำคัญทางสังคมเช่น ศาสนาความเชื่อ และทำให้การประกอบพิธีกรรมมีเหตุผล โดยมีหน้าที่รักษาสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม

5. เพลงมีหน้าที่ทำให้เกิดความสืบเนื่องและความมั่นคงทางพิธีกรรม

ศิลปะทางดนตรี นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อสังคม เพราะเสียงดนตรีสามารถสร้างความรู้สึกกลมกลืน และน้อมนำอารมณ์ของผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้ม ให้ร่าเริง ชื่นบานให้อาจอหาญหรือเศร้าสร้อยไปได้ต่างๆ ตามท่วงทำนองของบทเพลง

สรุปได้ว่าดนตรีคือศิลปะอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งศิลปะมี 5 แขนง คือ ประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ และดนตรี ที่มีความไพเราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีเสียงคือสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ที่ช่วยให้จิตใจคลายเครียด และเกิดความสุขเมื่อบรรเลงและรับฟัง

6. คนตรีไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงเห็นว่าวิชาคนตรีไทย เป็นศิลปะที่สำคัญของชาติ ดังพระบรมราโชวาท ความว่า

“วิชาคนตรีไทย เป็นศิลปะที่สำคัญของชาติไทยเราได้รับเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วคนแล้ว โดยครูอาจารย์ในสมัยก่อนได้รับฝึกหัดไว้ แล้วถ่ายทอดให้ศิษยานุศิษย์ สืบต่อกันมาด้วยความทรงจำเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ แต่ละครูละอาจารย์จึงต่างมีแนวทางทางศิลปะฝึกแตกแตกต่างกันไปบ้าง บางเพลงแม้จะเป็นเพลงเดียวกัน แต่มักจะมีทางแตกต่างกันไป ตามแบบของแต่ละครู” (คนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 18 : 2530)

อันสืบเนื่องมาจากพระราชดำริสั่นเอง จะเห็นว่าวิชาคนตรีไทย ที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดตลอดมาหลายชั่วคนนั้น ครูอาจารย์จะถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์ด้วยความทรงจำเป็นหลัก ซึ่งแต่ละอาจารย์จะมีทางแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้เองพระองค์จึงทรงเห็นเป็นการสมควรที่จะได้รวบรวมเพลงที่เป็นหลักไว้มิให้เสื่อมสูญ และผันแปรไปจากหลักเดิม โดยมีการบันทึกโน้ตเพลงให้ถูกต้อง และจัดพิมพ์ไว้ให้เป็นการสมบูรณ์ ดังนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรไปดำเนินการในเรื่องนี้ และทรงสละพระราชทรัพย์ในการจัดพิมพ์โน้ตเพลงไทยขึ้นเพื่อรักษาศิลปคนตรีสำคัญของไทยมิให้เสื่อมสูญและยังเป็นการเผยแพร่คนตรีไทยออกไปในหมู่ประชาชนผู้สนใจ ให้ เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้พระองค์ยังทรงริเริ่มให้มีการวิจัยเกี่ยวกับคนตรีไทยในด้านการที่เกี่ยวกับปัญหาความแตกต่างระหว่างบันไดเสียงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น (นักคนตรี อ.ส. วันศุกร์: 2531) และ โดยเฉพาะผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการคนตรีไทยในยุคปัจจุบันให้ยังคงอยู่ต่อไปก็คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววราชกาลปัจจุบันนั่นเอง พระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์การคนตรีไทยโดยสม่ำเสมอ โดยการเสด็จเป็นองค์ประธานในงานที่เกี่ยวกับคนตรีไทยต่าง ๆ เช่น งานคนตรีไทยอุดมศึกษา ซึ่งพระองค์จะทรงดนตรีร่วมด้วยกับวงคนตรีไทยสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนการสอนคนตรีไทย พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญข้อนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชดำริสั่นในการประชุมครั้งที่ 1/2525 วันพฤหัสบดีที่ 18 พฤศจิกายน 2525 ณ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร : 2529) ซึ่งทรงเล่าพระราชทานว่า

สำหรับที่นี้เราพอมิโอกาสก็ได้เรียนคนตรีไทย เพราะประการแรกรู้จักกับคนที่ กองสังคีต กรมศิลปากร ได้พูดไหว้วานขอกันได้เป็นครู เป็นหลักฐาน เป็นเรื่อง เป็นราว

และการเรียนดนตรีไทยมีประโยชน์ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งคือ ความเชื่อถือ หูดถึง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ครูจะเป็นผู้มีความเมตตาและช่วยเหลือเป็นที่เชื่อถือของศิษย์ จะให้ความมั่นใจว่าเราก็เป็นศิษย์มีครู จะทำอะไรนอกจากเครื่องดนตรีแล้ว ในด้านดำเนินชีวิตต่อไปจะยังมีความมั่นใจยิ่งขึ้น และมีความกตัญญู ได้ประโยชน์ตรงนี้ (งานดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 19 : 2530)

อาจารย์มนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) ดนตรีของไทย ซึ่งได้จัดรวบรวมเป็นวงบรรเลงที่ถือว่าเป็นแบบแผนมีอยู่ 3 อย่างคือ

1. วงปี่พาทย์
2. วงเครื่องสาย
3. วงมโหรี

แต่ละวงมีขนาดซึ่งถือตามจำนวนเครื่องดนตรีและผู้บรรเลงมากกว่ากันเป็นชื่อวง ดังจะจำแนกต่อไปนี้ ส่วนหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละสิ่งนั้นจะกล่าวไว้ในวงเครื่องใหญ่แห่งเดียวเพื่อมิให้ต้องซ้ำซากกัน

1. วงปี่พาทย์ มี 3 ประเภท คือ

1.1 วงปี่พาทย์เครื่องห้า

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวงก็คือ

1.1.1 ปี่ใน

1.1.2 ระนาดเอก (สมัยสุโขทัยและอยุธยาตอนต้นไม่มี)

1.1.3 ม้องวงใหญ่

1.1.4 ตะโพน

1.1.5 กลองทัด (เดิมมีลูกเดียวถึงรัชกาลที่ 1 สมัยรัตนโกสินทร์จึงมี 2 ลูก)

1.1.6 ฉิ่ง

วิธีบรรเลงและหน้าที่ดูในวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ต่อไป

1.2 วงปี่พาทย์เครื่องคู่

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวง คือ

1.2.1 ปี่ใน

1.2.2 ปี่นอก (ภายหลังเลิกใช้)

1.2.3 ระนาดเอก

1.2.4 ระนาดทุ้ม

1.2.5 ฉิ่งวงใหญ่

1.2.6 ฉิ่งวงเล็ก

1.2.7 ตะโพน

1.2.8 กลองทัด

1.2.9 ฉิ่ง

วิธีบรรเลงและหน้าที่ไปรคดูในวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

1.3 วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวงซึ่งมีวิธีบรรเลงและหน้าที่ดังนี้

1.3.1 ปี่ใน เป่าโดยดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง โห่หวนเป็นเสียงยาวบ้าง โดยดำเนินทำนอง และช่วยนำวงด้วย

1.3.2 ปี่นอก เป่าโดยดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง โห่หวนเป็นเสียงยาวบ้าง โดยดำเนินทำนองแทรกแรงไปในทางเสียงสูง

1.3.3 ระนาดเอก โดยปกติตีพร้อมกันทั้งสองมือ เป็นคู่แปด ดำเนินทำนองเก็บถี่ ๆ โดยตลอด แต่ว่าบางโอกาสอาจจะตีกรอ หรือรัวบ้างก็ได้ มีหน้าที่เป็นผู้นำวง ระนาดเอกนี้โดยปกติตีด้วยไม้แข็ง ซึ่งมีเสียงแกร่งกร้าว แต่บางโอกาสอาจจะใช้ไม้ نرمตีให้มีเสียงนุ่มนวลก็ได้

1.3.4 ระนาดทุ้ม ตีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง และมีมือละหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรก หลอดล้อยั่วเข้าไปกับทำนองให้สนุกสนาน

1.3.5 ระนาดเอกเหล็ก ตีพร้อมกันทั้งสองมือเป็นคู่แปด ดำเนินทำนองถี่ ๆ บ้าง ตีกรอบ้างและรัวบ้าง เช่นเดียวกับระนาดเอก แต่มีหน้าที่ช่วยให้เสียงกระหึ่มขึ้นเท่านั้น ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง

1.3.6 ระนาดทุ้มเหล็ก ตีมือละลูกหรือหลาย ๆ ลูก ดำเนินทำนองห่าง ๆ มีหน้าที่ยั่วเข้าทำนองเพลงในระยะห่าง ๆ

1.3.7 ฉิ่งวงใหญ่ ตีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ตีมือละลูกบ้าง มีหน้าที่ดำเนินทำนองซึ่งเป็นเนื้อเพลงเป็นหลักของวง

- 1.3.8 ซ็องวงเล็ก คือเก็บถี่ ๆ มือละลูกบ้าง มือละหลาย ๆ ลูกบ้างมีหน้าที่ สอดแทรกแซงทำนองในทางเสียงสูง
- 1.3.9 ตะโพน คือมือละหน้า โดยปกติใช้มือขวาตีหน้าใหญ่ซึ่งเรียกว่า หน้าแท่ง มือซ้ายตีหน้าเล็กซึ่งเรียกว่า หน้ามัด ให้เสียงสอดสลับ กัน มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ ให้รู้วรรคตอนและประโยคของ เพลง และเป็นผู้นำกลองทักด้วย
- 1.3.10 กลองทัก ตีห่างบ้าง ตีบ้าง ตามแบบแผนของเพลงแต่ละเพลง
- 1.3.11 ฉิ่ง โดยปกติจะตีสลับกันให้ดัง “ฉิ่ง” ทีหนึ่ง ดัง “ฉับ” ทีหนึ่ง โดยสม่ำเสมอ มีหน้าที่กำกับจังหวะย่อยให้รู้จังหวะเบาและ จังหวะหนัก

เครื่องประกอบจังหวะพิเศษ

เครื่องประกอบจังหวะนั้นยังมีเพิ่มเติมได้ในเมื่อต้องการ หรือเห็นว่าเหมาะสมกับ เพลงนั้น ๆ เครื่องประกอบจังหวะเหล่านั้นก็คือ

ฉาบเล็ก คือได้ทั้งให้ข้าง ๆ กระทบกัน หรือตีสองฝาเข้าประกบกัน มีหน้าที่หยอก ล้อ ขำเข้าไปกับฉิ่ง หรือให้สอดคล้องกับทำนองเพลง

ฉาบใหญ่ คือสองฝาเข้าประกบกันตามจังหวะห่าง ๆ มีหน้าที่ช่วยกำกับจังหวะ ต่าง ๆ ถ้าเป็นเพลงสำเนียงจีนก็ให้เข้ากับทำนองเพลง

โหม่ง คือตรงปุ่มด้วยไม้ نرمตามจังหวะห่าง มีหน้าที่ควบคุมจังหวะห่าง ๆ

การบรรเลงปี่พาทย์นี้ โดยปกติระนาดเอก และซ็องวงใหญ่ ใช้ไม้แข็ง แต่ถ้า ต้องการให้มีเสียงนุ่มนวลก็ให้เปลี่ยนไม้ตีเป็น ไม้ نرمเสียทั้ง 2 อย่าง เรียก “ปี่พาทย์ไม้ نرم” ถ้าบรรเลงประกอบกับการขับเสภา ซึ่งมีร้องส่ง ก็เอาตะโพนและกลองทักออก ใช้ สองหน้าตีกำกับจังหวะหน้าทับ และใช้ได้ทั้งปี่พาทย์เครื่องห้า เครื่องคู่ และเครื่องใหญ่ ใช้ไม้แข็งตามปกติ หากจะผสมให้เป็นวงที่เรียกว่า “ปี่พาทย์นางหงส์” ก็เอาตะโพน และปี่ในออกเสีย เอาปี่ชวากับกลองมะลายูเข้ามาแทน ปี่พาทย์นางหงส์นี้ใช้เฉพาะงาน สพเท่านั้น

2. วงเครื่องสาย

วงเครื่องสายเป็นวงดนตรีที่มีเครื่องคิดเครื่องตีเป็นหลัก มีเครื่องเป่าและเครื่องตีที่ได้เลือกแล้วว่ามีเสียงเหมาะที่จะผสมกันได้ดังนี้

2.1 เครื่องสายวงเล็ก

มีเครื่องดนตรีและเครื่องผสมอยู่ในวงและมีหน้าที่ต่าง ๆ กันคือ

- 2.1.1 ซอด้วง ตีเป็นทำนองเพลง ซึ่งมีเก็บถี่ ๆ โห่หวอนเป็นเสียงยาวบ้าง มีหน้าที่เป็นผู้นำวงและเป็นหลักในการดำเนินเนื้อเพลง
- 2.1.2 ซออู้ ตีเป็นทำนองเพลง โดยหยอกล้อชั่วเข้าไปกับผู้ดำเนินทำนอง
- 2.1.3 จะเข้ คีตโดยเก็บถี่ ๆ บ้าง ห่าง ๆ บ้าง สอดแทรกทำนองให้ความไพเราะ
- 2.1.4 ขลุ่ยเพียงออ เป่าเก็บถี่ ๆ บ้าง โห่หวอนเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง ดำเนินทำนองเพลง
- 2.1.5 โทน ตีให้สอดสลับกับรำมะนา มีหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ
- 2.1.6 รำมะนา ตีให้สอดสลับกับโทน หน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับ โทนกับรำมะนาคือต้องตีให้สอดคล้องกันเหมือนเครื่องดนตรีอย่างเดียว เพราะฉะนั้นบางวงจึงใช้คนคนเดียว ตีทั้งสองอย่าง
- 2.1.7 ฉิ่ง ตีให้มีเสียง “ฉิ่ง” และ “ฉับ” กำกับจังหวะให้ดำเนินไปโดยสม่ำเสมอ และให้รู้จักจังหวะเบา และจังหวะหนัก

2.2 เครื่องสายเครื่องคู่

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวงและมีหน้าที่ดังนี้

- 2.2.1 ซอด้วงสองคัน การสีกี่เหมือนกับที่ได้อธิบายไว้แล้วในเครื่องสายวงเล็ก แต่หน้าที่การนำวงมีเพียงคันเดียว ส่วนอีกคันหนึ่งเพียงแต่ช่วยเป็นหลักในการดำเนินทำนองเนื้อเพลง
- 2.2.2 ซออู้สองคัน การสีกี่และหน้าที่เหมือนในเครื่องสายวงเล็ก
- 2.2.3 จะเข้สองตัว การคิดและหน้าที่เหมือนที่ได้อธิบายไว้ในเครื่องสายวงเล็ก
- 2.2.4 ขลุ่ยเพียงออ วิธีเป่าและหน้าที่เหมือนในเครื่องสายวงเล็ก
- 2.2.5 ขลุ่ยหลีบ เป็นขลุ่ยที่เล็กกว่าขลุ่ยเพียงออ และเสียงสูงกว่า 3 เสียง วิธีเป่าเหมือนกับขลุ่ยเพียงออ แต่มีหน้าที่สอดแทรกทำนองไปในทางเสียงสูง

- 2.2.6 โทน วิธีตีและหน้าที่เหมือนที่ได้อธิบายไว้ในเครื่องสายวงเล็ก
- 2.2.7 รำมะนา วิธีตีและหน้าที่เหมือนที่ได้อธิบายไว้ในเครื่องสายวงเล็ก
- 2.2.8 ฉิ่ง วิธีตีและหน้าที่เหมือนที่ได้อธิบายไว้ในเครื่องสายวงเล็ก

3. วงมโหรี

วงมโหรีตั้งแต่โบราณมาได้เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับหลายชั้นหลายตอน วงมโหรีที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นวงมโหรีที่ได้ผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์แล้วดังที่ได้ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งมีขนาดวงอยู่สามขนาด คือ มโหรีวงเล็ก มโหรีเครื่องคู่ และมโหรีเครื่องใหญ่ ดังจะอธิบายถึงเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวง วิธีบรรเลงและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3.1 มโหรีวงเล็ก

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวง คือ

3.1.1 ซอสามสาย

3.1.2 ระนาดเอก

3.1.3 ฉิ่งวง ซึ่งฉิ่งวงนี้มีขนาดเล็กกว่าฉิ่งวงใหญ่ในวงปี่พาทย์ และฉิ่งวงเล็กในวงปี่พาทย์ มักจะเรียกกันว่า “ฉิ่งกลาง” หรือ “ฉิ่งมโหรี”

3.1.4 ซอด้วง

3.1.5 ซอฮู้

3.1.6 จะเข้

3.1.7 ขลุ่ยเพียงออ

3.1.8 โทน

3.1.9 รำมะนา

3.1.10 ฉิ่ง

ส่วนวิธีบรรเลงและหน้าที่จะได้รวมอธิบายไว้ในวงมโหรีเครื่องใหญ่

3.2 มโหรีเครื่องคู่

มีเครื่องดนตรีที่ผสมอยู่ในวงดังนี้

3.2.1 ซอสามสาย

3.2.2 ระนาดเอก

3.2.3 ระนาดทุ้ม

3.2.4 ม้องกลาง หรือ ม้องมโหรี

3.2.5 ม้องวงเล็ก

3.2.6 ซอด้วง สองคัน

3.2.7 ซออู้ สองคัน

3.2.8 จะเข้ สองคัน

3.2.9 ขลุ่ยเพียงออ

3.2.10 ขลุ่ยหลีบ คือ ขลุ่ยที่มีขนาดเล็กกว่าขลุ่ยเพียงออ

3.2.11 โทน

3.2.12 รำมะนา

3.2.13 ฉิ่ง

วงมโหรีเครื่องคู่นี้ บางทีก็เพิ่มซอสามสายอีกหนึ่งคัน ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าซอสามสาย ของเดิมเรียกว่า “ซอหลีบ” แต่เป็นซอที่หายาก จึงไม่ค่อยได้ใช้ คำอธิบายเรื่องวิธีบรรเลงและหน้าที่โปรดดูในวงมโหรีเครื่องใหญ่

3.3 มโหรีเครื่องใหญ่

3.3.1 ซอสามสาย สีเก็บบ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง มีหน้าที่กล่อเสียงคนร้อง และดำเนินทำนองเพลง

3.3.2 ซอสามสายหลีบ สีเก็บบ้าง โหยหวนเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง แต่ไม่มีหน้าที่กล่อเสียงคนร้อง เพียงแต่ช่วยในการดำเนินทำนองโดยแทรกแซงในทางเสียงสูงเท่านั้น

3.3.3 ระนาดเอก ดีพร้อมกันสองมือเป็นคู่ 8 เดินทำนองเก็บถี่ ๆ โดยตลอด แต่บางโอกาสก็มีดีกรอบ้าง รัวบ้าง มีหน้าที่เป็นผู้นำวง

3.3.4 ระนาดทุ้ม ดีพร้อมกันทั้งสองมือบ้าง ดีมือละลูกบ้าง และ มือละหลายลูกบ้าง มีหน้าที่สอดแทรก หยอกล้อ ชั่วเข้าไปกับทำนองให้สนุกสนาน

3.3.5 ระนาดเอกเหล็ก หรือระนาดทอง ที่เรียกว่า “ระนาดทอง” นั่นก็เพราะว่า ลูกระนาดทำด้วยทองเหลือง ดีสองมือพร้อม ๆ กันเป็นคู่ 8 ดำเนินทำนองคู่ ๆ โดยตลอดเหมือนระนาดเอก แต่ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง เป็นแต่ช่วยให้มีเสียงกระหึ่มขึ้นเท่านั้น

- 3.3.6 ระนาดทุ้มเหล็ก ตีมือละลูกหรือหลาย ๆ ลูก เดินทำนองห่าง ๆ มีหน้าที่
ยั่วเข้าทำนองเพลงอย่างห่าง ๆ
- 3.3.7 ฆ้องกลาง หรือฆ้องมโหรี ตีพร้อมกันสองมือบ้าง มีหน้าที่ดำเนินทำนอง
เนื้อเพลงเป็นหลักของวง
- 3.3.8 ฆ้องวงเล็ก ตีเก็บถี่ ๆ มือละลูกบ้าง มือละหลาย ๆ ลูกบ้าง มีหน้าที่สอด
แทรกทำนองในทางเสียงสูง
- 3.3.9 ซอด้วง สองคัน สีเป็นทำนองเพลง มีถี่บ้าง โหยหวานเป็นเสียงยาวบ้าง
เป็นหลักในการดำเนินเนื้อเพลง แต่ไม่มีหน้าที่เป็นผู้นำวง เพราะว่ามี
ระนาดเป็นผู้นำวงอยู่แล้ว
- 3.3.10 ซออู้ สองคัน สีหยอกล้อยั่วเข้าไปกับทำนองเพลง
- 3.3.11 จะเข้ สองตัว ตีคเก็บถี่ ๆ บ้าง ห่าง ๆ บ้าง สอดแทรกทำนองให้เกิดความ
ไพเราะ
- 3.3.12 ขลุ่ยเพียงออ เป่าเก็บถี่ ๆ บ้าง โหยหวานเป็นเสียงยาว ๆ บ้าง ช่วยดำเนิน
ทำนองเพลง
- 3.3.13 ขลุ่ยหลีบ วิธีเป่าเหมือนกับขลุ่ยเพียงออ แต่มีหน้าที่สอดแทรกทำนองไป
ในทางเสียงสูง
- 3.3.14 โทน ตีให้สอดสลับกันกับรำมะนา กำกับจังหวะหน้าทับ
- 3.3.15 รำมะนา ตีให้สอดสลับไปกับโทน หน้าที่กำกับจังหวะ หน้าทับ โทนกับ
รำมะนานี้ต้องตีให้สอดคล้องกันเหมือนเครื่องดนตรีอย่างเดียว
- 3.3.16 ฉิ่ง ตีให้ดัง “ฉิ่ง” ทีหนึ่ง “ฉับ” ทีหนึ่ง กำกับจังหวะโดยสม่ำเสมอ ให้รู้
จักจังหวะเบาและจังหวะหนัก

ส่วนเครื่องประกอบจังหวะอีก 3 อย่าง คือ ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และ โหม่งนั้น เลือก
ใช้ตามโอกาสที่เห็นสมควร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ศิลปินผู้เชี่ยวชาญของดนตรีไทย โดยท่านเหล่านั้นได้กล่าวถึง
ดนตรีไทย ดังต่อไปนี้

สุดจิตต์ คุริยประณีต

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์สุดจิตต์ คุริยประณีต ศิลปินแห่งชาติ 2536 และ อาจารย์พิเศษครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 กล่าวไว้ว่า

ดนตรีไทยคือศิลปะประจำชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ประเทศของเรามีความเจริญรุ่งเรืองมาช้านาน เราแบ่งได้ 3 ระดับคือ 1. วงเครื่องสาย 2. วงมโหรี และ 3. วงปี่พาทย์

1. เครื่องสายไทย ประกอบด้วย ซอด้วง 1 คัน ซออู้ 1 คัน จะเข้ 1 ตัว ขลุ่ย 1 เลา และมีเครื่องประกอบจังหวะ เช่น โทน-รำมะนา ฉิ่ง และ ฉาบ

2. วงมโหรี ประกอบด้วย ซอสามสาย 1 คัน ซอด้วง 1 คัน ซออู้ 1 คัน จะเข้ 1 ตัว ระนาดเอก 1 ราง ระนาดทุ้ม 1 ราง ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง ขลุ่ย 1 เลา และเครื่องประกอบจังหวะ เช่น โทน-รำมะนา ฉิ่ง และ ฉาบ

3. วงปี่พาทย์ ประกอบด้วย ปี่ใน 1 เลา ระนาดเอก 1 ราง ระนาดทุ้ม 1 ราง ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง ฉิ่งวงเล็ก 1 วง และมีเครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ตะโพน และ กลองแขก 1 คู่

จะสังเกตเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาของคนโบราณ นั้นมีการคิดประดิษฐ์ และวางรูปแบบมาตรฐาน ให้สอดคล้องกับสังคมไทยตามสัดส่วนอย่างดีทีเดียว

เมธา หมู๋เย็น

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์เมธา หมู๋เย็น หัวหน้างานดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ ณ วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2538 กล่าวไว้ว่า

ดนตรีไทย คือ เอกลักษณ์ ศิลปะ ทางวัฒนธรรมของชาติเราที่บรรพบุรุษได้สั่งสมความคิด ด้วยเหตุผลของปัญญาโดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทย ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ และ ตาย

ในเชิงวิชาการ เราสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วงปี่พาทย์
2. วงเครื่องสาย
3. วงมโหรี

วงปีพาทย์ ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ปี่ใน ฉิ่งวงเล็ก ฉิ่งวงใหญ่ และเครื่องประกอบจังหวะ คือ เครื่องหนัง ฉิ่ง และ ฉาบ

วงเครื่องสาย ประกอบด้วย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ย โทน - รำมะนา และฉิ่ง วงมโหรี ประกอบด้วย ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฉิ่งวงใหญ่ ขลุ่ย และเครื่องประกอบจังหวะ คือ โทน - รำมะนา ฉิ่ง และ ฉาบ

ดนตรีไทยแต่ละประเภท มีเพื่อบรรเลงให้สอดคล้องกับพิธีกรรมของสังคมไทย เช่น พิธีแต่งงาน ไข้มโหรี หรือ วงเครื่องสาย พิธีวางศิลาฤกษ์ ไข้วงปีพาทย์ เป็นต้น

ซึ่งวงดนตรีแต่ละประเภทจะทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเหมาะสมสอดคล้องอย่างดีต่อสังคมไทย

อำนาจ สุวรรณคีรี (อดีต รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี)

จากการสัมภาษณ์ ฯพณฯ อำนาจ สุวรรณคีรี ประธานกรรมการ การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ณ วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2537 กล่าวไว้ว่า

ดนตรีไทยย่อมแสดงออกซึ่งความเป็น “ปัญญาของอารยชน” ในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง นับวันเดือนปีสิบปี หลายสิบปี หลายร้อยปี เป็นพัน ๆ ปี มาสู่คนรุ่นเราที่ควรแก่การรักษาไว้เลือกรับสิ่งทั้งามประยุกต์ดัดแปลงมาถึงคนรุ่นเรา

แต่น่าเสียดายมากคนรุ่นเรามองแล้วไม่เข้าใจภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ จึงเกิดจากจิตที่เป็นกุศลของท่าน จากการบำเพ็ญทานศีลภาวนา หรือ ไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญาของท่านจึงถ่ายทอดมากับคนรุ่นเรา เช่น การแสดงรำไทย ร้องเพลงไทยเดิม ดนตรีไทย แสดงถึงการเคลื่อนไหวทางกาย มือ การรำร่า ทางวาจา เปล่งเสียงร้อง ทำนอง เนื้อร้อง ดนตรีไทยที่เล่นแล้วทำให้จิตใจเป็นสมาธิ

การรำไทยก็มีการขานสวดตลอดเวลา ทำให้สติ สมาธิ ปัญญา ฐึ่บาปบุญคุณโทษ สิ่งเป็นประ โยชน์ ไม่เป็นประโยชน์ได้มาก แตกต่างจากการกระ โดดโลดเต้นแบบตะวันตก ซึ่งยังป่าเถื่อนอยู่มาก ไม่ควรเอาอย่าง

การเล่นดนตรีไทย ก็ทำให้จิตใจสงบร่มเย็น เป็นสุข ด้วยจากดนตรีเพลงบาง อย่างของฝรั่ง จึงทำให้จิตวิญญาณ “เราร้อนป่าเถื่อนอยู่มาก” เป็นเรื่องของ “อารยธรรม” มากกว่า “อารยชน”

ศิลปะวัฒนธรรมดนตรีไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ประจำสังคมไทยที่มีฐานมาจาก
“ภูมิปัญญา” โดยแท้

สืบศักดิ์ ดุริยประณีต

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์สืบศักดิ์ ดุริยประณีต อาจารย์พิเศษ ภาควิชาดุริยางคกรรมมหาวิทยาลัย ณ วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2538 กล่าวไว้ว่า

ดนตรีไทยก็คือ ดนตรีรูปแบบหนึ่งของสังคมไทยที่มีตั้งแต่โบราณสืบทอดกันมา
อันยาวนาน ซึ่งเมื่อก่อนยังไม่มีดนตรีไทยเป็นรูปแบบที่ชัดเจน แต่จะมีการละเล่นก่อน
แต่ละเผ่า แต่ละบ้าน และค่อย ๆ กิดคิดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ
อย่างสอดคล้อง

Ludwig Hamberger

ได้ศึกษาดนตรีไทยในแง่สังคมศาสตร์ (Social Science) ว่า ดนตรีไทยต่างจาก
ดนตรีสากลในแง่ที่ว่า ดนตรีไทยมีลักษณะ โครงสร้างที่ตรงข้ามกับดนตรีของตะวันตก
คือ ไม่มีการวางแผนไว้ก่อน ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าได้

ดนตรีไทยสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของรูปสังคมที่ได้รับอิทธิพล จากศาสนา
พุทธ และฮินดู

สรุปได้ว่าดนตรีไทยคือ ศิลปะวัฒนธรรมประจำสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
โดยการสั่งสมจากภูมิปัญญา และถูกถ่ายทอดจนเป็นสัญลักษณ์ที่มีรูปแบบที่สอดคล้อง
กับสังคมไทยซึ่งสามารถจำแนกวงดนตรีไทยได้ 3 ประเภท คือ วงเครื่องสาย
วงมโหรี และวงปี่พาทย์ ซึ่งแต่ละวงจะมีวิธีการถ่ายทอดแตกต่างกันไปตามสภาพการ
ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสังคม

7. ศิลปิน

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน นิยามศิลปินว่า หมายถึงผู้มีศิลปะในการ
แสดงออกโดยมาเกี่ยวกับเรื่องร้องรำทำเพลง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525)

สุดจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ 2536)

กล่าวจากการสัมภาษณ์ว่า ศิลปิน หมายถึง ผู้ที่แสดงออกในเชิงศิลป์โดยถูกการ
สะสมความรู้ เกิดเป็นภูมิปัญญาและถ่ายทอดออกมา เช่น การฟ้อนรำ, การบรรเลง
ดนตรีไทย เป็นต้น

เมธา หมูเย็น (หัวหน้างานดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์ สัมภาษณ์ 1
มีนาคม 2539) ให้ความหมายศิลปินว่า ศิลปิน หมายถึง ผู้ที่แสดงออกในเชิงศิลปะ
อย่างมีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับในสังคมส่วนใหญ่เห็นว่าดี ว่างาม

สมชาย ดุริยประณีต (ผู้เชี่ยวชาญ กรมศิลปากร สัมภาษณ์ วันที่ 5 มีนาคม
2539) ศิลปินหมายถึง ผู้ประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ผลงานในเชิงศิลปะ โดยมี จิต
ประพฤติปฏิบัติ โดยธรรมชาติ ในการกระทำให้เกิดความงดงาม จรรโลงสังคมสืบไป

อาจารย์จำเนียร ศรีไทยพันธุ์ (อาจารย์พิเศษจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์
วันที่ 6 ธันวาคม 2538) ได้ให้ความหมายศิลปินว่า ศิลปิน หมายถึง ผู้สร้างงานด้าน
ศิลปะที่มีหลายแขนงด้วยกัน เช่น นักดนตรี นักแสดง นักนาฏศิลป์ พวกฟ้อน รำ จิตร
กรรม ประติมากรรม เป็นต้น ที่มีความสุนทรีย์อย่างงดงาม

รศ.โกวิท ชันชศิริ (อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง ผู้ที่ผลงานด้านการแสดง ทำให้เกิดมีความสุนทรีย์กับผู้รับฟัง
รับชม

การที่จะเรียกชื่อว่า เป็นศิลปินนั้น ไม่แค่แต่เล่น หรือจบการศึกษามาแล้ว แต่ควร
จะต้องมีผลงานที่อยู่ในระดับสูง เป็นที่ยอมรับ และศิลปินนั้นไม่ควรจะละทิ้งในการฝึกฝน
ฝีมือ

สรุปได้ว่า ศิลปิน ก็คือ ผู้ที่มีความสามารถ จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม
ดนตรี นาฏศิลป์ สถาปัตยกรรม หรือศิลปะด้านอื่น ๆ

อาจารย์อุทัย พาทย์โกศล (อาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2539)

ศิลปิน คือ นักแสดง ผู้ที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม และต้องคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา โดยนำของเก่า (โบราณ) เป็นแบบให้เหมาะสม

อาจารย์สุวิทย์ บวรวัฒนา (อดีตเอกอัครราชทูต สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง ผู้ซึ่งมีความรู้ในทางศิลปกรรม

อาจารย์บุญช่วย โสวัตร (อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง ผู้สร้างศิลปะ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า จะสร้างศิลปะในลักษณะไหน อย่างไร มันก็ขึ้นอยู่กับวิวัฒนาการการสร้างงานของวัฒนธรรมด้านศิลปะ

ในสมัยก่อนนั้น ศิลปิน หมายถึง สิ่งที่ดีงาม อาจหมายถึง ผู้ที่สร้างงานศิลปะ ในงานจิตรศิลป์ ในระดับผลิตภัณฑ์ ชี้นำให้ผู้ชมผู้ฟัง (ผู้สัมผัสศิลปะ) ส่งผลทำให้ยกระดับจิตใจ คิดในสิ่งที่ละเอียด คิดในสิ่งที่มีเหตุผล

สรุปได้ว่า ศิลปิน ก็คือ ผู้ที่สร้างงานจากวัตถุดิบทุก ๆ อย่างจากธรรมชาติ ในปัจจุบันนี้ ศิลปะไม่ได้ขึ้นอยู่กับศิลปินเท่านั้น แต่ศิลปะยังขึ้นอยู่กับผู้สัมผัส ว่าใครมีภูมิปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน ก็จะอ่านภูมิปัญญาไปแต่ละบุคคล เพราะฉะนั้น ไม่สามารถจะพูดได้ว่าศิลปินมีขอบเขตจำกัดอยู่แค่ไหนตายตัว ศิลปิน อาจจะเคลื่อนที่ได้ อาจจะขยับได้ตามบทบาทของงานทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งจะปรับตัวเองกับสภาพของสังคมตลอดเวลา

ดร.ประพนธ์ อัสววิรุฬหการ (อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง คนที่ฝึกฝน ทำบ่อย ที่เข้าไปสู่ศิลปะอันงดงาม อันเดียวให้คำจำกัดความว่า ศิลปินจะเกิดขึ้นได้นั้น โดยมี

1. เรียนมาก
2. ฝึกมาก
3. เรื่องของชาติก่อน

รศ.ดร.พรรณราย ทรัพย์ประภา (อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง ผู้ทำงานศิลปะทุกสาขา

ผศ.พิชิต ชัยเสรี (อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2539)

ศิลปิน หมายถึง ผู้ที่มี Veil (เปลือก) บาง สามารถมองเห็นทะลุผ่าน Sensation จาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไปหา Ideal ที่ซ่อนอยู่ภายในของสรรพสิ่งได้

อาจารย์ปิ๋ป คงลายทอง (ข้าราชการประจำกรมศิลปากร สัมภาษณ์ 26 มีนาคม 2539)

ศิลปิน เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถสื่อทางอารมณ์ได้ ในลักษณะที่สามารถทำให้ผู้คนพอใจ แล้วในขณะที่เดียวกันศิลปิน ไม่ใช่ความเลวร้าย แต่เป็นความดี มีคุณธรรม มีหลักธรรม มีใจเป็นธรรมะ เป็นพื้น

อาจารย์เสรี หวังในธรรม (ผู้เชี่ยวชาญ กรมศิลปากร ศิลปินแห่งชาติ สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2539)

ศิลปิน คือ ผู้ที่ทำให้ศิลปะเป็นรูปธรรม

อาจารย์ดวงนิต ดุริยพันธ์ุ (ข้าราชการประจำ กรมศิลปากร สัมภาษณ์ 27 มีนาคม 2539)

ศิลปิน คือ ผู้ที่ทำให้เกิดความงดงาม สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของคน อย่างวิจิตร

อาจารย์ลีบศักดิ์ ดุริยประณีต (ข้าราชการประจำกรมประชาสัมพันธ์ สัมภาษณ์ 26 มกราคม 2539)

ศิลปิน คือ บุคคลผู้หนึ่งที่สร้างจินตนาการ ความสวยงาม ให้กับโลกเรา ศิลปินจะมองทุกรูปแบบที่จะสร้างผลงานให้สวยงาม ให้ความบันเทิง ไม่มีสิ่งทำลาย มีแต่สิ่งดี ๆ ทั้งสิ้น

อาจารย์ณรงค์ แก้วอ่อน(รวมบรรเลง) (ข้าราชการกรมประชาสัมพันธ์ สัมภาษณ์
1 มีนาคม 2539)

ศิลปิน คือ การแสดงทุกอย่างในโลกนี้ ศิลปินกับศิลปะอยู่คู่กัน ร้อง รำ ทำเพลง
เป็นต้น

รศ.ดร.จิโรช วีรชัย (อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สัมภาษณ์ 6 กันยายน พ.ศ.2539) กล่าวว่า ศิลปิน คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และ
ฐานะสมบัติแห่งการแสดงออก ซึ่งความเฉลียวแหลม แห่งศิลปะในสาขาต่าง ๆ อันเป็นที่ชื่น
ชอบของคนทั่วไป

ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี (อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 6 กันยายน พ.ศ.2539) กล่าวว่า ศิลปิน เป็นนามธรรม ไม่เป็น
รูปธรรม จะต้องถูกการยอมรับ จากเทพเทวดา 50% และมวลมนุษยชาติ อีก 50% จึงจะ
ถือว่า คือศิลปินโดยแท้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์ (อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2539) ศิลปิน คือ กระจกเงา อันสะท้อนของ
สังคมผ่านการกลั่นกรองอย่างมีสุนทรียรส

สรุปได้ว่า ศิลปิน คือ ผู้สร้างสรรค์งานในเชิงศิลปะทุกแขนง ที่มีความสวยสด
งดงาม มีความเป็นสุนทรีย์ที่โดดเด่น ที่เห็นเป็นรูปธรรม และสามารถสัมผัสด้วยทางตรง
และทางอ้อม อย่างประทับใจ และผู้ที่เป็นศิลปินนั้น จะต้องมีความบริสุทธิ์ มีคุณธรรม

8. ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากผู้วิจัยเลือกนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการยอมรับ
รับดนตรีไทย จึงต้องศึกษาประวัติ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาสืบต่อจากสำนักฝึกหัดวิชา
ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า -
เจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้น ณ ดึกยาว ข้างประตูพินิจนัยศรีในพระบรมมหาราชวัง
เมื่อ พ.ศ. 2442 ต่อมาได้รับพระบรมราชานุญาตให้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนมหาดเล็ก เมื่อ
1 เมษายน 2445

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระอนุสรณ์ คำนี้ถึงพระบรมราชโอรสในพระชนกาทิราชที่จะ “ให้มีมหาวิทยาลัยขึ้นสำหรับเป็นสถาบันอุดมศึกษาของชาวสยาม” ประกอบกับได้ทรงพิจารณาแล้วเห็นว่าโรงเรียนมหาดเล็กได้ฝึกกุลบุตรไปรับราชการในหน้าที่มหาดเล็กและในกระทรวงมหาดไทยพอที่จะช่วยให้กิจการปกครองท้องที่ของกระทรวงมหาดไทยดำเนินไปได้ดีในระดับหนึ่ง แล้วสมควรขยายการจัดการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาโรงเรียนมหาดเล็กเป็นสถาบันอุดมศึกษาพระราชทานนามว่า โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ 1 มกราคม 2453 โรงเรียนนี้จัดการศึกษาวิชาการปกครองกฎหมาย การทูต การช่าง การแพทย์ การเพาะปลูก การค้าขาย และการเป็นครู จัดเป็น 5 โรงเรียน (คณะในปัจจุบัน) ตั้งอยู่ใน 5 วิทยาเขตได้แก่ โรงเรียนรัฐประศาสนศาสตร์ ตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ตั้งอยู่ที่บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา โรงเรียนราชแพทยาลัย ตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช โรงเรียนเนติศึกษา ตั้งอยู่ที่เชิงสะพานพิภพลีลา โรงเรียนชั้นตรีศึกษา ตั้งที่วังใหม่หรือวังกลางทุ่งหรือวังวินเซอร์ (เคยเป็นวังของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ) การบริหารงานของสถาบันอุดมศึกษานั้น จำเป็นต้องมีสถานที่กว้างขวาง เพื่อการบริหารงานและเพื่อขยายการจัดการศึกษา ให้ครอบคลุมศาสตร์และศิลปวิทยาการทุกด้าน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักในพระราชปณิธานในพระบรมราชชนกว่า “ประโยชน์สิ่งใดจะยิ่งใหญ่ไปกว่าการปกครองราษฎรให้มีความสุขความเจริญ” และพระองค์ได้ทรงริเริ่มตั้งโรงเรียนฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือนหรือโรงเรียนมหาดเล็กไว้แล้ว จึงทรงเห็นว่าควรขยายกิจการให้กว้างขวาง ตามพระราชประสงค์ เพื่อให้เป็นพระบรมราชานุสาวรีย์อันยิ่งใหญ่ และถาวรในสมเด็จพระบรมชนกาทิราช จึงพระราชทานเงินทุนที่เหลือจากการที่ราษฎรได้เรียไร เพื่อสร้างพระราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า จำนวนเก้าแสนกว่าบาท ให้ใช้เพื่อสร้างอาคารเรียนและเป็นตึกบัญชาการบนที่ดินของพระคลังข้างที่จำนวน 1,309 ไร่ ซึ่งอยู่ที่อำเภอปทุมวัน เงินที่เหลือจากการสร้างก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาติให้ใช้เพื่อกิจการของโรงเรียนต่อไปทั้งได้พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินและทรงวางศิลาพระฤกษ์ในการสร้างอาคารดังกล่าวเมื่อ 1 มกราคม 2458

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริที่จะขยาย

การศึกษาในโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น คือไม่เฉพาะสำหรับผู้ที่จะ
 เตาเรียน เพื่อรับราชการเท่านั้น แต่จะรับผู้ซึ่งประสงค์จะศึกษาชั้นสูงให้เข้าเรียนได้ทั่วถึง
 กัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ขึ้นเป็น
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 26 มีนาคม 2459 เพื่อเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์เฉลิม
 พระเกียรติแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ให้เจริญก้าวหน้ากว้างขวางแผ่ไพศาลและมีผู้
 เชื่อมสาย

ความเป็นมาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น อาจแบ่งอย่างกว้างขวางเป็นสอง
 สมัย รวมเวลาและจะมีอายุ 96 ปี กล่าวคือ สมัยกำเนิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งอาจ
 แบ่งย่อยเป็น 2 สมัย คือ นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้
 พระราชทานพระมหารัชมงคลพระราชทาน กำเนิดสำนักฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือน
 เมื่อ พ.ศ. 2442 จนถึง 31 ธันวาคม 2452 เป็นการจัดการศึกษา ชั้นอุดมศึกษา ตาม
 โครงการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2442 (แผนการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน) และเป็น
 โรงเรียนอุดมศึกษาพิเศษตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2445 ระยะนี้เป็นการจัดการศึกษา
 เพื่อรับราชการในหน้าที่มหาดเล็กและรับราชการในกระทรวงมหาดไทย ระยะที่สอง เป็น
 ช่วงการสถาปนาโรงเรียนมหาดเล็ก เป็นสถาบันอุดมศึกษา และมีชื่อพระราชทานว่า
 โรงเรียนข้าราชการพลเรือนฯ ระหว่าง 1 มกราคม 2453 - 25 มีนาคม 2458 ระยะนี้เป็น
 การสอน 8 ภาควิชาใน 5 คณะ มีข้อกำหนดเป็นหลักสูตรไว้ 2 ระดับคือ ศิษย์ สำหรับ
 ผู้ยังไม่จบประโยคมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน) เพื่อรับ
 ประกาศนียบัตร และ นิสิต สำหรับผู้สำเร็จประโยคมัธยมบริบูรณ์เพื่อปริญญาบัตร แต่
 เนื่องจากมีผู้จบเข้า ประโยคมัธยมบริบูรณ์น้อยและทยอยออกไปประกอบอาชีพจึงไม่มี
 ผู้เรียนหลักสูตรปริญญาตรีรวมแล้วสมัยแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 16 ปี

สมัยที่สอง เป็นช่วงการพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแต่ 26 มีนาคม 2459
 จนถึงปัจจุบัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเริ่มต้นด้วยการจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ ได้แก่
 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
 และวิทยาศาสตร์ พัฒนาการของมหาวิทยาลัย อาจแยกออกเป็น 4 ช่วง มีสาระสรุปได้
 ดังนี้

ช่วงที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2459-2465 เป็นการปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาระดับ
 ประกาศนียบัตรและการเตรียมการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญา โดยเฉพาะการ
 เริ่มติดต่อกับมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ให้ช่วยเหลือการเรียนการสอนของคณะแพทยศาสตร์

ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2466-2480 เป็นการเริ่มรับผู้สำเร็จหลักสูตรมัธยมบริบูรณ์ เข้าเรียนในคณะแพทยศาสตร์จนทำให้มีผู้สำเร็จเวชบัณฑิต แพทยศาสตรบัณฑิตในปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2477 ขณะเดียวกันก็ได้ปรับปรุงหลักสูตรและสามารถรับนักเรียนผู้จบประโยคมัธยมบริบูรณ์เข้าเรียนอีก 3 คณะยังผลให้มีวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต อักษร - ศาสตร์ และวิทยาศาสตร์บัณฑิตในปี พ.ศ.2478 ส่วนคณะรัฐประศาสนศาสตร์นั้น หลังปรับปรุงหลักสูตรแล้วจึงเปลี่ยนชื่อเป็นนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แต่มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่ทำให้มีการโอนคณะนี้ไปสังกัด มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในปี พ.ศ.2477 จึงมีนิติศาสตร์บัณฑิต ซึ่งเรียนที่โรงเรียนเนติศึกษาและโอนมาอยู่ในสังกัดตามแผนบริหารเดิมของมหาวิทยาลัยเพียงรุ่นเดียว

ช่วงที่ 3 ระหว่าง พ.ศ.2481-2490 เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนการสอน อันเป็นพื้นฐานของวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกล่าวคือมีการจัดเตรียม มหาวิทยาลัย ซึ่งนักเรียนจะต้องเลือกเรียนตามคณะต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยเปิดสอน ทำให้มีโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้น ระยะดังกล่าวนี้จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาวิชาชีพโดยตรง อย่างไรก็ดีในปี พ.ศ.2486 รัฐบาลให้โอน คณะแพทยศาสตร์ไปตั้งเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์พร้อมกับภาควิชาทันตแพทย์ สัตวแพทย์และภาควิชาเภสัชศาสตร์ไปอีกด้วย

ช่วงที่ 4 ระหว่าง พ.ศ.2491-2503 เป็นระยะเวลาของการขยายการจัดการศึกษา ในศาสตร์และศิลปวิทยาการต่าง ๆ ในระดับปริญญาตรีเป็นหลัก การเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ซึ่งเริ่มในระยะ 2 และ 3 มีอยู่เป็นบางภาควิชาของแต่ละคณะ ยกเว้น คณะแพทยศาสตร์ ซึ่งสามารถผลิตผู้บัณฑิตได้แล้ว ช่วงเวลาดังกล่าวนี้จึงมีคณะ สถาปัตยกรรม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะรัฐศาสตร์ และคณะครุศาสตร์

ช่วงที่ 5 ตั้งแต่ พ.ศ.2504 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาของการขยายการศึกษา ระดับปริญญาตรีเพิ่มขึ้นและมหาวิทยาลัยเริ่มพัฒนาการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาส่งเสริม การค้นคว้าวิจัย การอนุรักษ์และสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม และการบริการทางวิชาการให้แก่สังคม มหาวิทยาลัยจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยได้ตั้งคณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะทันตแพทย์ คณะสัตวแพทย์ และคณะเภสัชศาสตร์มาสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างเต็ม

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยมีสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีโตรเลียมและปีโตรเคมี กำลังเตรียมจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะเทคนิคการแพทย์ คณะจิตวิทยา คณะสังคมวิทยา มหามหาวิทยาลัยมีสถาบันสมทบ 3 แห่ง คือ สถาบันปฏิบัติ มหาวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย มหาวิทยาลัยพยาบาลกรมตำรวจอีก ด้วย

เนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เริ่มเข้าสู่มหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัยและพัฒนา จึงตั้งสถาบันวิจัยสถาบัน ศูนย์เพื่อสนับสนุนการศึกษา หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ ศูนย์หนังสือ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ทุกวิถีทาง เพื่อให้สมกับเป็น พระบรมราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง พระปิยะมหาราชของพสกนิกรชาวไทยตลอดไป

ซึ่งในปัจจุบันนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งกำลังศึกษาอยู่ภายใต้ระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2538 รวมทั้งหมด 15,814 คน และแยกออกไปเป็น คณะครุศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะแพทยศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 16 คณะ

คณะครุศาสตร์

คณะครุศาสตร์ เริ่มต้นมาตั้งแต่ได้รับการสถาปนาเป็นคณะที่ 7 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2500 มีจุดมุ่งหมายหลักในการผลิตบัณฑิตทางครุศาสตร์ คือ การปลูกฝังให้บัณฑิตสมบูรณ์ด้วย "ความรู้คู่คุณธรรม"

คณะครุศาสตร์ทำการสอนและวิจัยในสาขาวิชาการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยภาควิชาการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยภาควิชาสารัตถศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิจัยการศึกษา พลศึกษา จิตวิทยา บริหารการศึกษา โสตทัศนศึกษา พยาบาลศึกษา ศิลปศึกษา อุดมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนและคนตรีศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ระดับปริญญาโท และสำหรับบางสาขาวิชาในระดับปริญญาเอก นอกจากนั้น คณะครุศาสตร์ยังดำเนินการกิจเกี่ยวกับการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ฯ ทั้งฝ่ายประถมและฝ่ายมัธยม รวมทั้งการบริการวิชาการให้กับครูประจำการและผู้

สนใจทั่วไปอีกด้วย ตลอดจนเป็นแหล่งอ้างอิงด้านเทคนิคการเรียนการสอน และการวิจัย ด้านการศึกษาทุกระดับ

คณะทันตแพทยศาสตร์

คณะทันตแพทยศาสตร์ เริ่มจัดตั้งเป็นแผนกทันตแพทยศาสตร์ ในจุฬาฯ เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2483 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ชีวภาพ ในสาขาวิชาที่สัมพันธ์กับวิชาชีพเพียงพอที่จะค้นคว้า วิจัยศึกษาต่อ และนำไป แก้ไขปัญหาทันตสาธารณสุขได้และที่สำคัญคือ มีความรู้ความสามารถในการตรวจ รักษาโรคในช่องปาก มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมในการแก้ไขปัญหาทันต สาธารณสุขของประเทศ

คณะทันตแพทยศาสตร์ ทำการสอนและวิจัยในหลักสูตรปริญญาตรี 6 ปี ใน 16 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาวิทยาศาสตร์ จุลชีววิทยา ทันตพยาธิวิทยา เภสัชวิทยา สรีรวิทยา ชีวเคมี ทันตกรรมจัดฟัน ทันตกรรมประดิษฐ์ ทันตกรรมหัตถการ รังสีวิทยา ศัลยศาสตร์ เวชศาสตร์ช่องปาก ทันตกรรมสำหรับเด็ก ทันตกรรมชุมชน ปรีทันตวิทยา ทันตกรรม - บดเคี้ยว ปีแรกการศึกษาอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์ และศึกษาต่อในคณะทันตแพทยศาสตร์ อีก 5 ปี (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 2,432 คน)

สำหรับระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วยหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (หลักสูตร 1 ปี) 7 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาศัลยศาสตร์ช่องปาก ทันตกรรมประดิษฐ์ ปรีทันตวิทยา เอนโดดอนท์ ทันตกรรมหัตถการ เวชศาสตร์ช่องปาก ทันตกรรมสำหรับเด็ก (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 315 คน) หลักสูตรระดับปริญญาโท 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาทันตกรรมจัดฟัน และสาขาวิชาปรีทันตวิทยา (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 35 คน)

คณะนิติศาสตร์

การสอนและวิจัยค้นคว้าในทางนิติศาสตร์โดยแบ่งออกเป็น 5 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาควิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา ภาควิชา กฎหมายวิธีพิจารณาและธรรมนูญศาล ภาควิชากฎหมายการปกครองและกฎหมายทั่วไป และภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต ใช้เวลาศึกษา 4 ปี ในระดับบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ในฐานะภาควิชานิติศาสตร์ เปิดสอน

หลักสูตร นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ซึ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 4 สาขา คือ สาขา กฎหมายมหาชน สาขากฎหมายธุรกิจ สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา นอกจากนี้ยังมีการจัดสอนบางวิชาเป็นภาษาอังกฤษ โดยมีอาจารย์ ชาวต่างประเทศ ร่วมสอนกับอาจารย์ประจำคณะ มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา กฎหมายจากแคนาดา สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย คณะนิติศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถผลิตมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพสูงและมีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย

เพื่อสนองด้านการพัฒนาสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ คณะ นิติศาสตร์ได้จัดตั้งศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา ศูนย์กฎหมายเพื่อประชาชน เผยแพร่และให้ความรู้กฎหมายให้กับประชาชนทั่วไป และออกไปเผยแพร่กฎหมายแก่ ประชาชนในชนบท ศูนย์รวบรวมข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจ ศูนย์กฎหมายและการ พัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันศึกษากฎหมายนานาชาติ และศูนย์เครือข่ายสิทธิเด็กเอเชีย (Asianet) โดยความร่วมมือกับ UNICEF ขึ้น ศูนย์และสถาบันเหล่านี้ ล้วนมีบทบาท สำคัญในการเสริมการศึกษานิติศาสตร์และพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตจากคณะนิติศาสตร์ และเป็นแหล่งความร่วมมือรวบรวม และวิจัยทางด้านนิติศาสตร์ ทำให้การศึกษาวินิ ตศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการพัฒนาต่อเนื่องอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อสร้าง ความเป็นเลิศในด้านบุคลากรนิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปีการศึกษา 2508 เป็นต้นมา โดยมีชื่อ ว่า “แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์” ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 ได้มี พระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเป็น “คณะนิติศาสตร์” ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาระบบวิชาการ ด้านนิเทศแก่นิสิตให้มีความรู้ ความคิดและมีจริยธรรม และเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความ สามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ในการติดต่อสื่อสาร การสร้างความรู้ความ เข้าใจ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ

คณะนิติศาสตร์ ได้จัดหลักสูตรไว้ 2 ระดับ คือ หลักสูตรปริญญาตรี มี 5 ภาควิชา คือ ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ ภาควิชาการสื่อสารมวลชน (การกระจายเสียง และโทรทัศน์) ภาควิชาการภาพยนตร์และภาพนิ่ง ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ (การ ประชาสัมพันธ์และการโฆษณา) ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง (มีผู้จบการ ศึกษาไปแล้ว 24 รุ่น จำนวน 2,770 คน) หลักสูตรปริญญาโท เปิดสอนมาตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2521 ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ ปัจจุบันเปิดสอนเพิ่มอีก 2 สาขา คือ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน และสาขาวิชาการหนังสือพิมพ์(มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 301 คน) ขณะนี้กำลังเตรียมการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโท เพิ่มอีก 3 สาขา คือ สาขาการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา และวาทวิทยา นอกจากนี้ยังได้มีโครงการเปิดหลักสูตรปริญญาเอก โดยเน้นการศึกษาด้านทฤษฎีและการวิจัยนิเทศศาสตร์เป็นสำคัญ

นอกจากนั้น คณะนิเทศศาสตร์ยังได้ทำการสอน อบรม วิจัย และให้บริการทางวิชาการด้านนิเทศศาสตร์แก่สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการเอกชน สมาคม และองค์กรต่าง ๆ มากมาย ปัจจุบัน ได้เปิดอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ขึ้น เช่น นิเทศศาสตร์ เพื่อพัฒนาธุรกิจ และศิลปการผลิตสิ่งพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในด้านการพาณิชย์ จึงได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการสอนวิชาการบัญชี การพาณิชย์ และเศรษฐศาสตร์ ขึ้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2481 โดยมี พระยาไชยยศสมบัติ เป็นประธานกรรมการ คณะกรรมการได้วางหลักสูตรการศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ 30 ตุลาคม 2481 และได้แต่งตั้ง พระยาไชยยศสมบัติเป็นหัวหน้าแผนกวิชาอิสระ ซึ่งนับเป็นแผนกหนึ่งในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยเปิดสอนครั้งแรก เมื่อ 29 พฤษภาคม 2482 ต่อมาได้ประกาศในพระราชบัญญัติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2486 สถาปนาแผนกพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ขึ้นเป็น คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2486

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ทำการสอนและวิจัยในหลักสูตรปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สำหรับหลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ประกอบด้วยหลักสูตร บัญชีบัณฑิต (บช.บ.) ในสาขาวิชาการบัญชี การต้นทุน และระบบสารสนเทศทางการบัญชี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (บทร.บ.) ในสาขาวิชาการธนาคารและการเงิน ระบบสารสนเทศทางการจัดการ การจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์ การจัดการขนส่งระหว่างประเทศ การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ การบริหารอุตสาหกรรม เดินทาง การจัดการด้านการผลิตและการดำเนินงานและการตลาด และหลักสูตร สถิติศาสตร์บัณฑิต (สถ.บ.) ในสาขาวิชาสถิติประยุกต์ สถิติคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี

สารสนเทศเพื่อธุรกิจและการประกันภัย สำหรับหลักสูตรปริญญาโท ประกอบด้วย หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต (บช.ม.) ในสาขาวิชาการบัญชีการเงินและการบัญชีบริหาร หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) ในสาขาวิชาการและทรัพยากรมนุษย์ การเงิน การตลาด และการจัดการทั่วไป หลักสูตรสถิติศาสตรมหาบัณฑิต (สถ.ม.) และหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ในสาขาวิชาการประกันภัย และสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ สำหรับหลักสูตรปริญญาเอกทางการบัญชี (บช.ด.) ได้เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 และหลักสูตรปริญญาเอกทางบริหารธุรกิจ ที่ดำเนินการร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในสาขาการบัญชีและสาขาการเงิน ซึ่งได้เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2535 เป็นปีแรก นอกจากนี้ยังมี หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอบบัญชี และประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอบบัญชี และ ประกาศนียบัตรสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ

คณะแพทยศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ก่อตั้งขึ้นเป็นคณะแพทยศาสตร์ แห่งที่สองของประเทศ ในปี พ.ศ. 2490 ปัจจุบันทำการสอน และวิจัยในหลักสูตร ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต 6 ปี ประกอบด้วย 20 ภาควิชา คือ ภาควิชาสรีรวิทยา สรีรวิทยา ชีวเคมี เภสัชวิทยา พยาธิวิทยา จุลชีววิทยา ประวัติวิทยา นิติเวชศาสตร์ เวชศาสตร์ชั้นสูง อายุรศาสตร์ เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม ออร์โทปิดิกส์และเวชศาสตร์ฟื้นฟู ศัลยศาสตร์ วิสัญญีวิทยา สูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา รังสีวิทยา กุมารเวชศาสตร์ จักษุวิทยา กัดเวชศาสตร์ โสต นาสิก ศาstringวิทยา

นอกจากนั้น คณะแพทยศาสตร์ยังได้ทำการสอน และวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ดังนี้ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์คลินิก ทุกสาขาวิชา หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต 8 สาขาวิชา ประกอบด้วย สรีรวิทยา จุลชีววิทยา เภสัชวิทยา อายุรศาสตร์ เวชศาสตร์ชุมชน สุขภาพจิต วิทยาศาสตร์การแพทย์ การพัฒนาสุขภาพ(ภาษาอังกฤษ) และหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิปริญญา 2 สาขาวิชา คือ อายุรศาสตร์ และสุขภาพจิต

คณะเภสัชศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2456 ทำการสอนและวิจัยในหลักสูตรปริญญาตรี 5 ปี โดยได้นำหลักสูตรเภสัชศาสตร์บัณฑิต(ฉบับปรับปรุง) 2533 มาใช้ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 อันเป็นการผลิตบัณฑิตเพื่อสนองความต้องการของประเทศในอนาคต ซึ่งบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจะมีลักษณะกิ่งเฉพาะทาง (Subspecialty) โดยที่การศึกษาใน 4 ปีแรกจะเป็นรายวิชาจำเป็นพื้นฐานสำหรับวิชาชีพทางเภสัชศาสตร์ ส่วนในปีที่ 5 จะเป็นกลุ่มวิชาเลือกสำหรับสาขาต่าง ๆ 5 สาขา คือ สาขาเภสัชกรรมโรงพยาบาลและเภสัชกรรมคลินิก สาขาเทคโนโลยีการผลิตยา สาขาวิจัยและพัฒนาเภสัชภัณฑ์ สาขาเภสัชกรรมชุมชนและบริหารเภสัชกิจ และสาขาเภสัชสาธารณสุข ซึ่งนิสิตสามารถเลือกสาขาใดสาขาหนึ่งได้ตามความถนัด อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้นิสิตก่อนจบการศึกษาเพื่อนิสิตจะได้ไปประกอบอาชีพตามสายงานที่ต้องการได้ดียิ่งขึ้นในระดับปริญญาตรีนั้นมีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 4,834 คน

นอกจากนี้คณะเภสัชศาสตร์ยังได้ทำการสอนวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ดังนี้ มหาบัณฑิต 9 หลักสูตร คือ เภสัชกรรม เภสัชอุตสาหกรรม เภสัชเคมี อาหารเคมี เภสัชพฤกษศาสตร์ เภสัชเวช จุลชีววิทยา สรีรวิทยา และเภสัชวิทยา (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 371 คน) ดุษฎีบัณฑิต 3 หลักสูตร คือ เภสัชกรรม เภสัชเคมีและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และเภสัชศาสตร์ชีวภาพ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต คือ สาขาวิชาเภสัชกรรม และสาขาวิชาเภสัชกรรมโรงพยาบาลและคลินิก

คณะรัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์ มีต้นกำเนิดมาตั้งแต่โรงเรียนฝึกหัดวิชาข้าราชการฝ่ายพลเรือน ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนมหาดเล็ก ในสมัยรัชกาลที่ 5 และได้ยกเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในสมัยรัชกาลที่ 6 จนกระทั่งเป็น 1 ใน 4 คณะแรกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้ชื่อว่า คณะรัฐประศาสนศาสตร์ในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลได้ให้โอนคณะดังกล่าวไป ขึ้นต่อมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่

เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2491 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะรัฐศาสตร์ขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีกครั้ง คณะรัฐศาสตร์ใหม่นี้ได้พัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

บุกเบิกความเป็นสมัยใหม่ทางวิชาการไม่เฉพาะในสาขารัฐศาสตร์ แต่ในสาขาสังคมศาสตร์อื่น ๆ ด้วย มีวิชาค่านี้อีกหลายสาขา คือ การปกครอง การทูต รัฐ-
 ประศาสนศาสตร์ การคลังและเศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และ
 ประชากรศาสตร์ จนกระทั่งบางสาขาพัฒนามาก จึงจำเป็นต้องแยกเป็นคณะต่างหาก
 คือเป็นคณะเศรษฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ นอกจากนั้น สถาบันประชากรศาสตร์
 สถาบันวิจัยสังคม และสถาบันเอเชียศึกษาก็ได้ก่อกำเนิดขึ้นจากคณะรัฐศาสตร์ด้วย

ปัจจุบัน คณะรัฐศาสตร์จัดการศึกษานั้นหนักใน 4 สาขาวิชา สำหรับระดับ
 ปริญญาตรี และปริญญาโท ได้แก่ การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ และระดับปริญญาเอก สาขา
 รัฐศาสตร์

ในประมาณปี พ.ศ.2540 ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จะแยกออกเป็น
 เป็นคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา เปิดหลักสูตรปริญญาโท 3 สาขา คือ สาขาสังคม
 วิทยา สาขามานุษยวิทยา และสาขาอาชญาวิทยา และได้วางแผนเปิดหลักสูตรปริญญา
 เอก 2 สาขา คือ สาขาสังคมวิทยา และสาขามานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ ให้บริการทางวิชาการในรูปแบบของการให้คณาจารย์ไปเป็น
 ผู้บรรยายพิเศษในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาชั้นสูงของรัฐและเอกชน จัดอบรม
 ให้แก่ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ จัดการประชุมสัมมนาและดูงานในประเทศและระหว่าง
 ประเทศในรูปแบบต่าง ๆ โดยร่วมมือกับหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน
 และธุรกิจเอกชน ทำวิจัยและให้คำปรึกษาทางวิชาการ เช่น ในด้านการปรับปรุง
 โครงสร้างการบริหาร การวางแผนนโยบาย และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น
 ตลอดจนการตีพิมพ์ตำรา วารสารสังคมศาสตร์ และเอกสารทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

คณะวิศวกรรมศาสตร์

ทำการสอนวิชาชีพวิศวกรรมศาสตร์หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ในสาขาวิศวกรรม
 คอมพิวเตอร์ วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมเรือ วิศวกรรมไฟฟ้า
 วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมโลหการ วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมสำรวจ วิศวกรรม
 อุตสาหการ วิศวกรรมเหมืองแร่ และวิศวกรรมปิโตรเลียม (อยู่ในสังกัดภาควิชา
 วิศวกรรมเหมืองแร่)

นอกจากการสอนในระดับปริญญาตรีดังกล่าว คณะยังมีการสอนระดับปริญญาโท ในสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมอุตสาหกรรม วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมเหมืองแร่และปิโตรเลียม วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมนิวเคลียร์ วิศวกรรมแหล่งน้ำ และการสอนในระดับปริญญาเอก ในสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล และวิศวกรรมเคมี

คณะวิทยาศาสตร์

คณะวิทยาศาสตร์ ได้ก่อตั้งขึ้นพร้อมกับการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 ภายใต้ชื่อ คณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อสอนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานให้กับนิสิตเตรียมแพทย์และวิศวกรรมศาสตร์ ต่อมาได้ขยายหลักสูตรเป็นประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์และขยายต่อเป็นปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตในปี พ.ศ. 2477

คณะวิทยาศาสตร์ได้เติบโต ขยายฐาน และพัฒนาขึ้นเป็นลำดับจนถึงปี พ.ศ. 2491 ได้มีพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แยกคณะวิทยาศาสตร์ และคณะอักษรศาสตร์ออกเป็น 2 คณะ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคณะวิทยาศาสตร์ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในสาขาวิชาต่าง ๆ ระดับปริญญาบัณฑิต รวมจำนวนกว่า 8,000 คน ระดับปริญญามหาบัณฑิตกว่า 1,340 คน และระดับดุษฎีบัณฑิต 12 คน โดยมุ่งหวังที่จะผลิตบัณฑิตวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ คุณธรรม รับผิดชอบ และพัฒนาความเจริญของประเทศชาติ

ในปัจจุบัน คณะวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย 14 ภาควิชา ซึ่งทำการสอนในระดับปริญญาตรีและโท ในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การภาพ ได้แก่ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ เคมี ฟิสิกส์ ธรณีวิทยา วิทยาศาสตร์ทั่วไป (สายกายภาพ) วิทยาศาสตร์ทางทะเล(สมุทรศาสตร์สกายะและเคมี) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ได้แก่ สาขาวิชาชีววิทยา สัตววิทยา พฤกษศาสตร์ พันธุศาสตร์ ชีวเคมี จุลชีววิทยา วิทยาศาสตร์ทั่วไป (สายชีวภาพ) วิทยาศาสตร์ทางทะเล (ชีววิทยาทางทะเลและการประมง) และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ได้แก่ สาขาวิชาเคมีวิศวกรรม วัสดุศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทางภาพถ่ายและเทคโนโลยีทางการพิมพ์ เทคโนโลยีทางอาหารและเทคโนโลยีชีวภาพ และสอนถึงระดับปริญญาเอกในสาขาวิชาคณิตศาสตร์

เคมี ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ทางทะเล และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ร่วมสอนสหสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ปิโตรเคมี-โพลีเมอร์ สรีรวิทยา สภาวะแวดล้อม เทคโนโลยีชีวภาพ ขณะเดียวกันก็ทำการวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ คณะวิทยาศาสตร์ยังให้บริการการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นฐานและคณิตศาสตร์ แก่นิสิตของคณะอื่นในมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาสมทบ ปีละประมาณ 5,000 คน

ลักษณะความหลากหลายทางวิชาการของคณะวิทยาศาสตร์เอื้อให้เกิดความหลากหลายของหลักสูตรและเสริมความพร้อมที่จะบริการทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ แก่สังคม อาทิ การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น การรับทดสอบวิเคราะห์ ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำทั่วไป

คณะศิลปกรรมศาสตร์

เปิดทำการและรับนิสิตรุ่นแรกเมื่อปีการศึกษา 2526 ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นคณะที่ 15 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2527 ปัจจุบันทำการสอนตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต (ศป.บ.) 4 ปี ใน 4 ภาควิชา คือ ภาควิชาทัศนศิลป์ ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปภาพพิมพ์ ศิลปะภาพถ่าย ภาควิชาดนตรีศิลป์ ประกอบด้วย 4 สาขาวิชา ได้แก่ เรขศิลป์ มัณฑนศิลป์ หัตถศิลป์ นิทรรศการศิลป์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ ประกอบด้วย 2 สาขาวิชา ได้แก่ ดุริยางคศิลป์ - ไทย ดุริยางคศิลป์ตะวันตก และภาควิชานาฏศิลป์ ประกอบด้วย 2 สาขาวิชา ได้แก่ นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ตะวันตก

สำหรับปริญญาโท หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต เปิดสอน 2 สาขาวิชา คือ สาขานาฏศิลป์ไทย และดุริยางคศิลป์ นอกจากนี้ภารกิจทางด้านการสอนแล้ว คณะศิลปกรรมศาสตร์ยังมีหน้าที่วิจัย ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม บุกเบิกและพัฒนาวิชาการทางด้านศิลปกรรม ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

คณะเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะเศรษฐศาสตร์ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2513 ปัจจุบันคณะเศรษฐศาสตร์ทำการสอนในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี และปริญญาโท

โดยในระดับปริญญาตรี นิสิตสามารถจะเลือกเรียนสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ เศรษฐศาสตร์การเงิน เศรษฐศาสตร์การคลังสาธารณะ เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เศรษฐศาสตร์พัฒนาการ เศรษฐศาสตร์ปริมาณวิเคราะห์ เศรษฐศาสตร์แรงงานและทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐศาสตร์การเกษตรและเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการศึกษาในระดับปริญญาโท คณะ ฯ เปิดสอน 3 หลักสูตร คือ

หลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (ศ.ม.) ซึ่งแยกเป็น 3 หมวดวิชา คือ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข และเศรษฐศาสตร์การเมือง

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (M.Sc.) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข หลักสูตรนี้จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ

และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (M.A.) สาขาเศรษฐศาสตร์และการเงินระหว่างประเทศ จัดเป็นหลักสูตรนานาชาติสอนเป็นภาษาอังกฤษ โดยจะเปิดสอนเป็นครั้งแรกในเดือนมิถุนายน 2537

การให้บริการทางด้านวิชาการคณะ ฯ จัดตั้งศูนย์ขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งได้แก่ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์พัฒนาแรงงานและการจัดการ ศูนย์เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง ศูนย์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ ศูนย์บริการวิชาการและการศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์บริการเอกสารวิชาการ และศูนย์ศึกษาอินโดจีน

สำหรับกิจกรรมทางวิชาการที่มีลักษณะขอบเขต และวัตถุประสงค์เฉพาะกิจนั้น อยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 4 โครงการ คือ โครงการศึกษาและทดลองการพัฒนาเศรษฐกิจชนบท โครงการพัฒนาสาสตร์ค้ำแบบจำลองและการพยากรณ์ โครงการแนะวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์และโครงการ CAMGEM (Chulalongkorn and Monash General Equilibrium Model) ซึ่งเป็นเครื่องมือประกอบการวิเคราะห์สำหรับนักวิจัยสมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพยากรณ์สถานะเศรษฐกิจ

จำนวนผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2513-2535 จำนวน 2,492 คน
จำนวนผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโท ตั้งแต่ พ.ศ. 2512-2535 จำนวน 203 คน

คณะสหเวชศาสตร์

ได้มีพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งเป็นคณะสหเวชศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 มีจุดมุ่งหมายหลักในการผลิตบัณฑิตทางสาขาวิชา

ชีพ เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด และรังสีเทคนิค ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านวิชาการ เป็นผู้มีความรู้ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เพื่อรับใช้สังคม และ ประเทศชาติ

ปัจจุบันทำการสอนและวิจัยในสาขาเทคนิคการแพทย์ และมีโครงการที่จะผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขากายภาพบำบัด ในปีการศึกษา 2538 และสาขารังสีเทคนิค ในระยะต่อไป หลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกสาขาเป็นหลักสูตร 4 ปี เมื่อนิสิตผ่านการ ศึกษาวิชาพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และสังคมแล้ว นิสิตจะต้องมาศึกษาทางวิชาชีพ ซึ่ง ประกอบด้วยวิชาเคมีคลินิก จุลทรรศน์ศาสตร์คลินิก เวชศาสตร์การธนาคารเลือด ที่คณะ สหเวชศาสตร์ และวิชาจุลชีววิทยา พืชวิทยา ปรสดีวิทยา ที่คณะแพทยศาสตร์ ทั้งภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สำหรับนิสิตเทคนิคการแพทย์ ส่วนนิสิตสาขากายภาพบำบัด ศึกษาวิชาจากภาควิชากายภาพบำบัด คณะสหเวชศาสตร์ และวิชาพื้นฐานทางการแพทย์ จากภาควิชาศัลยศาสตร์ อายุรศาสตร์ สูติ-นรีเวชวิทยา จิตเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ สรีรวิทยา กายวิภาคศาสตร์ พยาธิวิทยา กอร์โซปีดิคส์ เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม จากคณะแพทยศาสตร์

คณะสหเวชศาสตร์ ยังให้บริการทางด้านวิชาการ โดยการจัดประชุมอบรมวิชาการ ประจำปีทุกปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่ทันสมัยแก่นักเทคนิคการแพทย์ นักกาย ภาพบำบัด นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ และผู้สนใจทั่วไป ให้บริการแก่สังคมโดยบริการ ตรวจสอบสุขภาพการรักษาทางกายภาพบำบัด ให้คำปรึกษาทางวิชาการและสุขภาพอย่าง สม่ำเสมอตลอดมา

คณะสัตวแพทยศาสตร์

คณะสัตวแพทยศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2478 เป็นแผนกวิชา สัตวแพทย์ และยกฐานะขึ้นเป็นคณะสัตวแพทยศาสตร์ เมื่อปี 2485

ทำการสอน วิจัยและบริการทางวิชาการทางสาขาสัตวแพทยศาสตร์ ในภาควิชา ต่าง ๆ 9 ภาควิชา คือ กายวิภาคศาสตร์ สัตวบาล เกษตรวิทยา สรีรวิทยา พยาธิวิทยา อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ สูติศาสตร์ เชนเวชวิทยาและวิทยาการสืบพันธุ์ และสัตวแพทย- สาธารณสุข เปิดสอนทั้งระดับปริญญาตรี 6 ปี หลักสูตร สัตวแพทยศาสตรบัณฑิต (มีผู้ จบการศึกษาไปแล้ว 1,289 คน) หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสัตวศาสตร์ (มีผู้จบ การศึกษาไปแล้ว 11 คน) และปริญญาโทหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตในสาขาวิชา

วิทยาการสืบพันธุ์สัตว์ และกำลังเปิดดำเนินการในปี 2537 อีก ดังนี้ 1. สาขาการปรับปรุงพันธุ์สัตว์ 2. สาขาสัตวแพทยสาธารณสุข 3. สาขาพยาธิชีววิทยาทางสัตวแพทย์ 4. สาขาวิชาสัตววิทยาการสัตว 5. สาขาวิชาสัตวศาสตร์ทางสัตวแพทย์ และหลักสูตรปริญญาโทอีก 4 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ สาขาวิชาเภสัชวิทยา สาขาวิชาจุลชีววิทยา และสาขาวิชาวิทยาการสืบพันธุ์สัตว์ (มีผู้จบการศึกษา ไปแล้วในสาขาวิชาสัตวศาสตร์ 20 คน และสาขาวิชาจุลชีววิทยา 7 คน)

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มีโรงพยาบาลสัตว์ ทั้งโรงพยาบาลสัตว์เล็ก ที่กรุงเทพฯ และโรงพยาบาลสัตว์เล็ก ที่กรุงเทพฯ และโรงพยาบาลปศุสัตว์ที่ศูนย์ฝึกนิสิตสัตวแพทย์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งใช้เป็นสถานฝึกปฏิบัติงานเสริมสร้างทักษะให้กับนิสิตสัตวแพทย์ และให้บริการทางวิชาการแก่เกษตรกรและผู้เลี้ยงสัตว์ทั่วไป นอกจากนี้ที่ศูนย์ฝึกนิสิต จังหวัดนครปฐมยังมีความพร้อมในการฝึกหัดทักษะด้านอื่น ๆ ให้แก่นิสิตเป็นต้นว่า การจัดการฟาร์ม การพัฒนาปรับปรุงบำรุงพันธุ์ การเพิ่มผลผลิตปศุสัตว์ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการจัดการอบรมทางวิชาการในด้านสุขภาพสัตว์ และการปศุสัตว์ให้กับเกษตรกรและบุคคลทั่วไปเป็นประจำและต่อเนื่องทุกปี

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จัดตั้งเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2476 เพื่อผลิตสถาปนิกนักร้องออกแบบ และนักวิชาการทางด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม การออกแบบ ที่มีความรู้และความรับผิดชอบในการปฏิบัติวิชาชีพ รวมทั้งในด้านคันคว่าและวิจัย เพื่อสนองความต้องการของสังคม โดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม การใช้วัสดุ การก่อสร้าง การประหยัดพลังงาน ตลอดจนทรัพยากรของชาติ และคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม ความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งส่วนของโครงการที่ปฏิบัติและผลกระทบต่อส่วนรวม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ทำการสอนวิจัยในระดับปริญญาตรี โท และเอก รวม 13 สาขาวิชา คือ ปริญญาตรี 8 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน สาขาวิชาเครื่องเคลือบดินเผา สาขาวิชาเลขนิเทศ สาขาวิชาการออกแบบตกแต่งภายใน สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และสาขาวิชาการออกแบบสิ่งทอ (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 2,665 คน) ปริญญาโท

4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการวางแผนภาค สาขาวิชาการวางแผนเมือง และสาขาวิชาเคหการ (มีผู้จบการศึกษาไปแล้ว 259 คน) ปริญญาเอก 1 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง

นอกจากนั้นยังจัดให้มีการอบรม สัมมนาทางวิชาการเพื่อเป็นบริการทางสังคม ด้วยอาทิ การอบรมอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

คณะอักษรศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2459 โดยเป็นหนึ่งในสี่คณะที่กำเนิดขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อแรกเริ่มชื่อว่า คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำหน้าที่สอนวิชาพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้แก่คณะอื่น ต่อมาได้รับภาระผลิตครูมัธยมสายอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในหลักสูตรประโยคครูมัธยม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2477 คณะอักษรศาสตร์จึงเริ่มเปิดหลักสูตรอักษรศาสตร์บัณฑิตและได้มีการพัฒนาการตลอดมา

จุดมุ่งหมายหลักของการผลิตบัณฑิตของคณะอักษรศาสตร์คือ มุ่งผลิตบัณฑิตที่เป็นนักวิชาการมีความรู้ลึกซึ้งในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือมีความรู้มากกว่าหนึ่งสาขาวิชา สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพตามความถนัดและสนองความต้องการของสังคมได้ มีคุณสมบัติเพียงพอพร้อมทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญา มีบุคลิกภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ รู้จักตัดสินใจดี และรอบคอบ เป็นผู้เข้าใจในสภาพสังคมไทยปัจจุบัน และตระหนักในคุณค่าของมรดกไทย

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นหลักสูตร 4 ปี กำหนดให้นิสิตเลือกวิชาเอก 1 สาขา จาก 14 สาขา ที่เปิดสอน ได้แก่ ศิลปการละคร ภูมิศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาสเปน ภาษาอิตาลี ภาษาบาเล่-สันสกฤต ภาษาจีนกลาง และภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้นิสิตต้องเลือก 1 หรือ 2 สาขา เป็นวิชาโทจาก 14 สาขาที่กล่าวแล้ว หรือจากอีก 3 สาขา ที่เปิดสอนเป็นวิชาโท คือ ภาษามาลเลย์ ภาษาศาสตร์ และไทยศึกษา

ระดับปริญญาโท คณะอักษรศาสตร์ เปิดสอน 12 สาขา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาบาเล่-สันสกฤต ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา บรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ วรรณคดี เปรียบเทียบ และไทยศึกษา (หลักสูตรภาษาอังกฤษ)

ระดับปริญญาเอก เปิดสอน 3 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย และ
ปรัชญา

ระดับประกาศนียบัตร เปิดสอน 1 สาขา คือ แพล (อังกฤษ-ไทย)

คณะอักษรศาสตร์โดยภาควิชาต่าง ๆ ได้จัดบริการทางวิชาการแก่สังคมใน
ลักษณะการอบรม ปีละประมาณ 50 ครั้ง ภาควิชาที่จัดบริการทางวิชาการแก่สังคมได้แก่
ภาควิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาอังกฤษ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ภาควิชาภูมิศาสตร์
และงานบริการวิชาการ เช่น การอบรมภาษาจีนกลาง ภาษาอังกฤษภาษาอิตาเลียน
สำหรับบุคคลภายนอก การอบรมความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทย เป็นต้น

(พระเกี้ยว : 2537)

งานวิจัย และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. การยอมรับคนตรีไทย

ไพรัช คำรงกิจถาวร (ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตรีไทยไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น
: 2534) ได้ทำวิจัยเมื่อปี 2534 เรื่อง “ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนตรีไทย ไม่เป็นที่นิยมใน
กลุ่มวัยรุ่น” ผู้ทำวิจัยต้องการทราบถึงปัจจัยอะไรที่ทำให้คนนิยมนิยมคนตรีไทย โดยศึกษา
นิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 74 คน ซึ่งแบ่งเป็นนิสิตชาย 51 คน และ
นิสิตหญิง 23 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยสรุปผลวิจัย ได้ดังนี้

ด้านครอบครัว

วัยรุ่นไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ในเรื่องคนตรีไทยเท่าที่ควร ขาดแบบ
อย่างที่ดี โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงสูง จึงจำเป็นที่บิดา
และมารดา ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นนี้ คอยชี้แนะให้เล่นคนตรีไทยในยามว่างของเด็ก

ด้านสถานศึกษา

วัยรุ่นส่วนใหญ่ขาดสิ่งเอื้อหนุนในการที่จะทำให้เล่นคนตรีไทยคือ

1. ขาดเครื่องดนตรีที่จะให้เด็กวัยรุ่นได้ศึกษาอย่างเพียงพอ
2. ขาดครูผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านคนตรีไทย
3. ขาดการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมการเข้าใจในเรื่องคนตรีไทย เช่น การแสดง

และการจัดนิทรรศการ

วัยรุ่นอยู่ในระดับอุดมศึกษา มีโอกาสที่จะศึกษาคนตรีไทยได้น้อยลง เนื่องจากไม่ได้เป็นวิชาบังคับ และไม่ทราบว่าจะไปเล่นได้ที่ใด

ด้านสังคม

ผลการวิจัยวัยรุ่นส่วนมากเห็นดนตรีไทยไปในรูปของเก่าที่ควรจะอนุรักษ์ ไม่ได้มองว่าเป็นเครื่องผ่อนคลาขอารมณ์ เห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องอนุรักษ์เท่านั้น ฉะนั้นเมื่อมองว่าดนตรีไทยเป็นของเก่า ผู้ที่ชอบเล่นดนตรีไทยในสาขาของสังคมวัยรุ่น จึงเป็นผู้ที่นิยมหรือมีรสนิยมเกินวัย

ด้านสื่อมวลชน

สื่อมวลชน นับว่าเป็นตัวกลางที่จะสื่อระหว่างวัยรุ่นกับดนตรีไทยได้เป็นอย่างดี แต่บทบาทของดนตรีไทยที่ปรากฏในสื่อมวลชนน้อยมาก วัยรุ่นทั่ว ๆ ไปไม่ค่อยที่จะได้รับข่าวสารความรู้ทางด้านดนตรีไทยทางสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เท่าที่ควร แต่ดนตรีประเภทต่าง ๆ กลับมีบทบาทอย่างเต็มที่

ด้านเพลงไทย

วัยรุ่นโดยทั่วไปยังฟังเพลงไทยไม่เป็น มีความอดทนไม่พอที่จะทำงาน ซาบซึ้งกับเสียงเพลง เมื่อฟังได้ไม่เข้าใจจึงทำให้เกิดอคติกับดนตรีไทย ไม่สนใจที่จะมาเล่นดนตรีไทย ความเห็นวัยรุ่นส่วนใหญ่เห็นว่า ดนตรีไทยเป็นเพลงซ้ำ ๆ ทั้งทางร้องและทำนองเพลง ทำให้เวลาฟังรู้สึกเบื่อ

ผลการวิจัย พบว่าไม่ว่าจะเป็นของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิง ผลออกมาใกล้เคียงกัน ความแตกต่างทางเพศไม่เป็นอุปสรรคในการเล่นดนตรีไทย

เพ็ญณี กันตะวงษ์ แรอรท (ดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 18 : 2530)

ได้ทำการสำรวจข้อคิดเห็นจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้สุ่มตัวอย่างจากนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ และ คณะแพทยศาสตร์

ผลของการสำรวจพบว่า จากจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ครั้งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างตอบว่า ชอบ และสนใจฟังดนตรีไทย และ อีกครั้งหนึ่งตอบว่าไม่ชอบ จากการพิจารณาพบว่าไม่ชอบเพราะเหตุว่า เพลงไทยซ้ำ น่าเบื่อ ไม่มีอารมณ์ฟังแล้วเรียบ ๆ เหมือนกันไปหมดทุกรูปแบบ

จากการสำรวจที่พบผู้ที่ชอบดนตรีไทยทั้งหมด 80 % ของนักศึกษา เป็นนักศึกษาหญิง อาจจะเป็นเพราะว่าผู้หญิงสามารถเข้าถึงความไพเราะละเอียดอ่อนได้ดีกว่าผู้ชาย

อรวรรณ ขมวัฒนา และ กัตติกา ดังชนกานนท์ ได้ทำการวิจัยเมื่อปี 2525 เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาดนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนดนตรีไทยในโรงเรียนสาธิต (มัธยม) ในส่วนกลาง เพื่อศึกษาความเห็นของอาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนสาธิตเกี่ยวกับวิชาดนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนดนตรีไทย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนสาธิต 440 และอาจารย์จำนวน 35 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยและค่าไคสแควร์สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วิชาดนตรีศึกษามีส่วนสนับสนุนดนตรีไทย โดยนักเรียนได้รับความรู้จากวิชาดนตรีศึกษานั้นหนักทางด้านทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ความถนัดทางดนตรีไทยของอาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรีศึกษา และการเล่นดนตรีไทยได้ของคนในครอบครัว มีผลต่อการเล่นดนตรีไทยได้และความชอบด้านดนตรีไทยของนักเรียน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเรียน การสอนดนตรีไทยคือผู้สอนและเครื่องดนตรีมีไม่เพียงพอกับผู้เรียน สาเหตุจูงใจที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนเล่นดนตรีไทยเป็นคือการมีพื้นฐานมาแต่เด็ก

(อรวรรณ ขมวัฒนาและกัตติกา ดังชนกานนท์, ความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรีศึกษาที่มีส่วนสนับสนุนดนตรีไทยในโรงเรียนสาธิตในส่วนกลาง คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร : 2525)

วิมาดา ศิริพงษ์ ได้ทำการวิจัยเมื่อปี 2534 เรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทย ในสังคมไทย กรณีสกุลพาทย์โกสุมและสกุลศิลปบรรเลง

จากการสำรวจลักษณะของ "วัฒนธรรมดนตรีไทย" ของแต่ละสกุล โดยพิจารณาเปรียบเทียบจากประเด็นหลัก 3 ประเด็น คือ การจัดองค์กรทางดนตรี ลักษณะทางดนตรี และพิธีกรรมและโลกทัศน์ด้านดนตรีไทย พบว่า ในส่วนของการจัดองค์กรทางดนตรีสองตระกูลความแตกต่างกันอย่างชัดเจน พาทย์โกสุมเป็นองค์กรลักษณะบ้านพิณพาทย์คือ มีวงดนตรีที่ประกอบด้วยสมาชิกภายในบ้าน รับบรรเลงตามวัดและงานบ้านเพื่อหารายได้ ส่วนศิลปบรรเลงอยู่ในรูปของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประกอบกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ และเผยแพร่ดนตรีไทย งานสำคัญของมูลนิธิฯ ได้แก่

การเปิดสอนดนตรีไทยให้แก่บุคคลทั่วไป จากการจัดองค์กรคนละลักษณะพบว่า พาทย์โกศลนั้นทำกิจกรรมโดยมีคนเข้าร่วมจำนวนจำกัด เฉพาะนักดนตรีในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ค่อนข้างใกล้ชิด ทั้งยังเป็นการทำงานดนตรีไทยอยู่ในบทบาทเดิม คือ การบรรเลงประกอบในพิธีกรรมเป็นหลัก ในขณะที่ศิลปบรรเลง ขยายขอบเขตกิจกรรมดนตรีของตนออกสู่สาธารณะ เปิดโอกาสให้บุคคลนอกกลุ่มเข้ามีส่วนร่วม โดยนำเสนอดนตรีไทยให้แก่ชีวิตคนในส่วนที่ต่างไปจากเดิม คือ ในฐานะเป็นงานอดิเรกหรือกิจกรรมพิเศษ

ทางด้านรูปแบบและลักษณะของคนตรีนั้น ทั้งสองสกุลมีความแตกต่างกัน คลังวิชาความรู้ทางดนตรีที่นำมาใช้ในปัจจุบัน และกระบวนการถ่ายทอดวิชา พาทย์โกศลนั้น จะใช้วิชาความรู้ทางปี่พาทย์ และใช้เพลงประเภทที่มีความหมาย หรือมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ซึ่งทั้งวิชาและเพลงการประเพณีนี้ จะถ่ายทอดแก่กันด้วยการบอกเล่าตามประเพณีปฏิบัติในวัฒนธรรมดนตรีไทย ส่วนศิลปบรรเลงได้นำวิชาการด้านเครื่องสายมาใช้เป็นหลักในการสอน เพลงที่ใช้ไม่มีข้อกำหนด เช่น พิธีกรรม จึงมีอิสระที่จะเลือกเพลงให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ และฝีมือของผู้เรียน และยังมีการพัฒนาวิธีการถ่ายทอดวิชาเพื่อช่วยในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนด้วย อาทิ การพัฒนาระบบการบันทึกดนตรี และการสร้างสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

การศึกษาเปรียบเทียบด้านพิธีกรรมและโลกทัศน์นั้น ได้เน้นที่พิธีไหว้ครู ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญของนักดนตรีไทย เป็นที่แสดงออกถึงโลกทัศน์ของแต่ละสกุลที่มีต่อการดนตรีของตน รูปแบบ ขั้นตอน และบรรยากาศของพิธีของทั้งสองสกุล แสดงออกถึงโลกทัศน์ที่แตกต่างกัน พิธีของพาทย์โกศลจะเต็มไปด้วยสัญลักษณ์ซึ่งจะสามารถสื่อความหมายเฉพาะคนภายในกลุ่ม ขณะที่พิธีของศิลปบรรเลงพยายามที่จะอธิบายสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และเข้าใจ

การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยของสกุลพาทย์โกศล และ สกุลศิลปบรรเลง เป็นไปในแนวทางที่แตกต่างกัน พาทย์โกศลนั้น สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีของตนโดยพยายามรักษาไว้ให้คงรูปแบบเดิมอย่างที่สุด ไม่ว่าจะรูปแบบขององค์กร การทำงาน เพลงที่ใช้ในการถ่ายทอดวิชา หรือประกอบพิธีกรรม โดยไม่พยายามที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามเงื่อนไขของบริบททางสังคม ในขณะที่ศิลปบรรเลงนั้น ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อตอบรับเงื่อนไขทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดเจนกว่า

จอห์น มิลเลอร์ เชอร์นอฟฟ์ (John Miller Chernoff) นักมานุษยวิทยา

ชาวอเมริกันที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับสังคมอาฟริกัน เชอร์นอฟฟ์ พบว่า ชาวอาฟริกันได้ใช้ “จังหวะ” อันเป็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมการดนตรีของตน สร้างบูรณาการระหว่างคนในชุมชน ทั้งนี้เนื่องมาจาก ชาวอาฟริกันมีหลักสุนทรียศาสตร์ขั้นพื้นฐานที่ว่า “หากไม่ได้เข้าร่วมก็ไม่มีความหมาย” (Without participation, there is no meaning) เช่น หากเปิดเพลง ๆ หนึ่งให้ชาวอาฟริกันฟังแล้วถามว่าเข้าใจหรือไม่ ชาวอาฟริกันผู้นั้นจะตอบว่าเข้าใจ หากเขารู้ว่าเขาจะเดินรำเข้ากับเพลงนั้นได้อย่างไร เมื่อเป็นดังนี้ เพลงหรือดนตรี จะมีความหมายต่อชาวอาฟริกันก็ต่อเมื่อเขาสามารถเข้าร่วมได้ (ด้วยการเดินรำ) ฉะนั้นการที่เพลงของชาวอาฟริกันมีจุดเด่นอยู่ที่จังหวะ จึงเป็นเครื่องชักนำให้คนเข้าร่วม และเกิดการรวมตัวกันในระหว่างกลุ่มของชุมชน

2. การสอนดนตรีไทย

พระราชนิพนธ์ใน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ข้าพเจ้าเกิดมาในแวดวงนักดนตรี พุดง่าย ๆ ว่า พ่อเป็นนักดนตรี แม่ก็เป็นนักดนตรี มีญาติพี่น้องก็เป็นนักดนตรีหลายคน ตัวเองแม้มีสายเลือดนักดนตรี แต่ก็มี ความขี้เกียจอยู่มาก (ไม่ทราบไปได้จากไหน) จึงเกลียดการฝึกซ้อมที่ถูกบังคับอยู่เป็นประจำ จนครูคนแรกซึ่งเป็นชาวอเมริกัน ชื่อมิสบราวน์ ทนข้าพเจ้าไม่ไหว ต้องให้เลิกเรียน ต่อมาเริ่มเรียนกับครูคนไทย คือ อาจารย์มัลลย์วัลย์ บุญยะรัตเวช จึงพอเล่นได้บ้าง คนที่เรียนดนตรีหลายคนคงจะทราบว่า ก่อนที่ใครคนหนึ่งจะได้เป็นนักดนตรีเอก ออกแสดง ต่อหน้าที่ชุมนุมชน ให้ผู้ฟังซาบซึ้งไปกับเสียงเพลงนั้น มีเบื้องหลังที่โหดเหี้ยมเพียงใด ในการฝึกเปียโน เมื่ออายุได้ 10 ขวบนั้น มีเบื้องหลังที่จะเล่าให้ฟังสักเรื่อง พ่อเป็น อุทาหรณ์ดังนี้

โดยปกตินอกจากเรียนแล้ว ข้าพเจ้าจะต้องซ้อมทุกวัน ข้าพเจ้าก็คิด ๆ เหมือนตีพิมพ์ให้พ่อหมดเวลา โดยที่ใจไปเที่ยวอยู่กลางสนามเสียแล้ว มีอยู่ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรำคาญว่า เพลงที่คุณครูสอนมานานแล้วข้าพเจ้าคิดไม่ได้สักที จึงทรงยื่นคำขาดว่า วันนี้เป็นวันหยุดไม่ต้องไปโรงเรียน แต่พระองค์ท่านเองจะต้องเสด็จฯงาน จะกลับบ้าง ๆ เมื่อเสด็จฯ กลับมาถึงต้องคิดถวายให้ได้ ส่วนจะซ้อมหรือไม่ซ้อม จะซ้อมนานแค่ไหน ให้รับผิดชอบเอง ปรากฏว่าวันนั้น ข้าพเจ้าซ้อมอยู่ 3-4 ชั่วโมงกระมัง เอาจนได้ คุณครูหรือผู้ปกครองท่านไหนจะใช้วิธีนี้บ้างก็ได้ ไม่มีการ สงวนลิขสิทธิ์ ข้าพเจ้าว่าเป็นการทำให้เด็กรู้จักเลือกทางปฏิบัติ รับผิดชอบตนเองดี

เหมือนกัน ความจริงมีอยู่บางอารมณ์ที่ข้าพเจ้าอยากคิดเองโดยไม่ต้องบังคับ แกรมเป็นเอา
มากขนาดที่เอาเทปเพลงคลาสสิกมาเปิดซ้ำแล้วซ้ำอีก สร้างจินตนาการว่าตนเองเป็น
นักเปียโนเอกเล่นได้เช่นนั้น เรียกได้ว่าอยากได้อากเป็นโดยไม่ต้องการทำงานเพื่อให้ได้
มาอันเป็นความคิดที่ผิดอย่างร้ายแรง

สุดท้าย เมื่ออายุประมาณ 12 ปี ข้าพเจ้าขอพระราชทานเลิกเรียนดนตรี เปลี่ยน
เป็นเรียนภาษาแทน ก็ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต เพราะคงทรงเห็นว่า ไม่มี
ประโยชน์อันใดที่จะไปบังคับเด็กแบบนี้อีกแล้ว

ในระยะแห่ง “เสรีภาพ” นี้ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ทิ้งดนตรีโดยสิ้นเชิง ยังคงเรียนขับร้อง
เพลงประสานเสียง ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น เรียนเบส (ตอนหลังเปลี่ยนเป็นเบสกีตาร์)
กีตาร์ (เรียนจากเพื่อน) บางทีก็ไปรับอาสาตีเปียโน หรือเป่าเมโลดีก้าในวงดนตรีของ
โรงเรียน เพลงอะไรที่ฮิต ๆ ในวิทยุ ร้องเป็นทุกเพลง

เมื่ออยู่ชั้น ม.ศ.2 ทางโรงเรียนสอนดนตรีไทย ใครจะเรียนก็ได้ (ไม่เรียนก็ได้)
ข้าพเจ้าไปทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเรียนซอด้วง ก็ถูกกริ้วว่าตามเพื่อน
ตามนิสัยวัยรุ่น ไม่ได้สนใจจริง แต่ถ้าอยากเรียนก็เรียนไป เดียวก็เลิกไปเอง ปรากฏว่า
ข้าพเจ้าชอบมาก ไม่ยอมเลิก เพื่อนบางคนเลิกไปแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังเล่นต่อมาเรื่อย จน
เพื่อนร่วมวงเด็กลงทุกที ๆ นอกจากเรียนพิเศษกับคุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวรรณ ส่วนใหญ่
จะสีซอด้วง บางทีก็ไปลองซออู้ ซอสามสาย คิดจะเข้า ร้องเพลง

ตอนเข้ามหาวิทยาลัยเรียนน้อยลง แต่ก็ยังเป็นสมาชิก ชมรมดนตรีไทย สจม. ขณะ
นั้นมี อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน กุมวง กรุเบญจรงค์ ธนโกเศศ กับครูเมธา หมู่เย็น
สอนและคุมซ้อม ข้าพเจ้าก็เรียนไปบ้าง มีงานออกทีวี โอกาสต่าง ๆ เช่น วันเฉลิม
พระชนมพรรษา รายการสังคีตภิรมย์ 2 ครั้ง ต่อเพลงร้องหลายเพลง กับอาจารย์เจริญใจ
และสีซอด้วงร่วมวงเป็นบางเพลง เมื่อเรียนจบแล้ว ก็ไม่ค่อยได้เล่น นอกจากจะมีงานจึง
เล่น ไปมาหาสู่กับครูดนตรีไทยบ้าง

ข้าพเจ้าเคยไปเล่นสีซอและร้องเพลงที่วังคลองเตย หลังงาน “วันนริศ” อยู่แล้ว
มาเมื่อปีก่อนจึงตัดสินใจเรียนระนาดเป็นประจำอาทิตย์ละครั้ง มีคุณครูศิริชัยชาญ
พิทักษ์บุญ สอน ตั้งแต่เรียนมา ทุกวันตื่นขึ้นซ้อมแต่มืด จะซ้อมได้มากน้อยสุดแต่จะ
ตื่นเช้าหรือสาย สัญญากับตัวเองไว้ว่า 7 โมงเช้าต้องเลิกเพื่อทำงานอื่น เฉลี่ยได้วันละ 1-2
ชั่วโมง ซึ่งก็ยังไม่พอที่จะทำให้เล่นได้ดี มีฝีมือสูงส่งได้ ข้าพเจ้าเสียอยู่ที่ว่าแม้จะเล่นได้
หลายอย่าง ทั้งไทยและสากล แต่เล่นอะไรก็ไม่เพราะสักอย่างเดียว ใครจะแนะนำติติง

อย่างไรก็เชิญเถิด ขอเพียงแต่อย่าตำหนิไปถึงครูบาอาจารย์ท่านใดที่สอนข้าพเจ้าเลย ท่านสอนดีแล้ว ข้าพเจ้าทำไม่ได้เอง

อย่างไรก็ตาม ด้วยใจรักทางดนตรี ก็พยายามส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีไทย ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เล็ก ๆ จนถึงระดับผู้ใหญ่ ในระดับเด็กเล็ก ๆ การปูพื้นตั้งแต่การฟังดนตรีให้ชินหู ได้เห็นคนอื่นเขาเล่น ได้จับต้องเครื่องดนตรี อาจทำให้เขาเป็นดนตรีอาชีพ หรือสมัครเล่นที่ดีในอนาคตก็ได้ สำหรับผู้ใหญ่เคยจัดให้ทหารพิการได้หัดเรียนดนตรีไทย เล่นเข้าวงกันออกโทรทัศน์ได้ โดยความช่วยเหลือของอาจารย์เสรี หวังในธรรม กองการสังคีต กรมศิลปากร

ในการเรียนการสอนดนตรีไทยทุกวันนี้ ข้าพเจ้ามีข้อสังเกตหลายประการ คือ

1. ปัญหาที่ว่าควรเริ่มเมื่อเด็กอายุสักเท่าใด ข้าพเจ้าคิดว่าเรื่องนี้อยู่ที่ความพร้อมของเด็กแต่ละคน เอาอายุเป็นเกณฑ์ตายตัวชัดเจนไม่ได้ คือควรสอนเมื่อเด็กพอเข้าใจและมีใจรัก ถ้าบังคับหัดโหมในเบื้องต้น อาจจะฝงใจเกลียดไปเลยก็ได้ เครื่องดนตรีบางประเภท ผู้สอนจะต้องดูสภาพร่างกายของเด็กด้วยว่าแข็งแรงพอที่จะเล่นหรือเปล่า อย่างไรก็ตามเคยทดลองให้เด็กระดับ ป.1 เรียนและเล่นเข้าวงได้ดีทีเดียว โดยมีได้บังคับเลข เด็กก็สนุก

2. การเลือกเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีที่จะหามาได้ดีมีน้อย มีข้อสังเกตหลายข้อ เครื่องดนตรีที่ข้าพเจ้าเรียกว่าดี คือ เสียงไม่เพี้ยน เสียงเพราะและรูปร่างสัดส่วนดี (ซึ่งก็มีส่วนทำให้เสียงดีด้วย) ไม่ได้ว่าดีเพราะทำด้วยวัสดุราคาแพง ฝงเพชร เลี่ยมทองอร่าม ถึงอย่างนั้นเครื่องที่เสียงดี ก็มักจะราคาแพง ต้องเลือกให้เหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่ สำหรับหัดเล่น อาจใช้เครื่องระดับธรรมดาไปก่อน เล่นเป็นแล้วจึงใช้ของดีขึ้น ข้อควรระวังคือ ต้องไม่ใช่เครื่องที่เสียงเพี้ยน ถ้าเพี้ยนก็ต้องพยายามเทียบให้ดี มิฉะนั้นผู้นักเรียนจะเสียหมด เรื่องเครื่องดนตรีนี้ มีข้อปลีกย่อยอยู่ข้อหนึ่ง คือ เคยมีครูโรงเรียนมาบ่นว่าที่โรงเรียนไม่มีเครื่องดนตรีดี ๆ มีแต่ที่ภารโรงซึ่งเป็นครูดนตรีไทยทำให้ ข้าพเจ้าได้ไปเห็นแล้วก็ว่าเสียงดีพอใช้ จึงบอกเขาว่าเครื่องเหล่านั้นดีแล้ว ยิ่งเป็นของครูทำให้ ยิ่งเป็นสิริมงคลแก่ผู้เรียน ผู้เรียนทำเองก็ดี ทำเองเล่นเองยิ่งสนุก ยิ่งน่าภูมิใจ ข้อนี้สรุปว่ารูปร่าง หรือฝีมือทำดีแล้ว ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ที่สำคัญให้ได้เสียงดีถูกต้อง

3. น่าจะได้มีวิธีการฝึกฟังเสียงสำหรับเด็ก วิธีการจะเป็นอย่างไรนั้น ข้าพเจ้าคิดว่า ควรจะจัดให้ฝึกหัดเล่นทาบเสียง โดยฝึกกับเครื่องดีที่เทียบไว้ถูกแล้ว เช่น ระนาดหรือฆ้องวง ให้รู้ว่าดีไปถูกไหนที่ดังเป็น โด เร มี ... ดีแล้วก็ต้องร้องเสียงให้ตรงกันด้วยใหม่ ๆ อาจจะทำเครื่องหมายบอกเสียงไว้ก่อนก็ได้แล้วลบออก ให้ใช้หูฟังจนเกิดความ

เคยชิน การเขียนตัวหนังสือ ค ร ม หรือตัวเลขบนลูกกระพาด หรือลูกฆ้องไว้เป็นประจำ ทำให้เด็กไม่ยอมจำเสียง พอเปลี่ยนไปเล่นระนาดผืนอื่น หรือฆ้องวงอื่นที่ไม่ได้เขียนไว้ เด็กก็จะเล่นไม่ได้ เรื่องนี้จริง แมคนโต ๆ ระดับมหาวิทยาลัย ก็ยังติดการเขียนตัวหนังสือ ค ร ม ฟ ลงบนลูกกระพาด ลูกฆ้อง วิธีการนี้ข้าพเจ้าคิดว่า เป็นเพราะครูไม่มีเวลาสอนเด็ก หรือเพราะมีเด็กมากไม่มีเวลาฝึกให้จำเสียงจึงติดคัวมา วิธีการดังกล่าวนี้ ข้อดีก็มี ข้อเสียก็มาก และเพราะเหตุที่ว่าเด็กไทยเราเรียนดนตรี โดยไม่มีการฝึกฟังเสียงให้แม่นนี่เอง เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายตามมาหลายประการ เช่นขึ้นสายเครื่องดนตรีเองไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่บางคนข้อแข็งมีแรงดีก็ยังคงฟังครูเป็นประจำ ตัดสินใจเองไม่ได้ว่าขึ้นเสียงได้หรือไม่หรือยัง อีกประการหนึ่ง การที่ไม่แม่นเสียง ทำให้เล่นดนตรีแล้วเสียงเพี้ยน แดงขณะเล่น ยังไม่รู้ตัวเองว่า ตนนั้นเล่นเพี้ยน อย่างนี้เป็นอันตรายแก่การรวมวงบรรเลงยิ่งนัก

การสืขอขิงร้ายหนัก เพราะไม่มีเครื่องหมายบอก แม้บางทีเด็กแอบทำเครื่องหมายไว้แล้ว ขึ้นเสียงใหม่ก็เคลื่อนไป จึงจำเป็นต้องใช้ความชำนาญรู้ว่าคตรงไหนเป็นเสียงอะไร ต้องรู้จักใช้หูฟังเสียงให้แม่นยำที่สุดจึงจะเป็นการดี ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังทดลองให้ครูสอนดนตรีไทยชั้นประถมปีที่ 1 โรงเรียนจิตรลดา ทดลองวิธีการฝึกฟังเสียงในชั่วโมงดนตรี ปรากฏว่าเด็กชอบเล่นกันสนุกสนาน ชั่วโมงใดไม่ได้เล่นทายเสียงเด็กจะเตือนครูว่าเมื่อไรจะเล่น เครื่องดนตรีอีกอย่างหนึ่งที่เห็นว่าเหมาะแก่การฝึกฟังเสียง สำหรับเด็กคือ อังกะลุง เพราะนอกจากราคาไม่แพงแล้ว ถ้าครูเอาใจใส่หมั่นเทียบเสียงให้ดีสม่ำเสมอ เด็กก็จะสนุกกับการฝึกฟังเสียงไปพร้อม ๆ กับการหัดเขย่าอังกะลุงนั้น โรงเรียนต่างจังหวัดที่มีทุนน้อย ใช้อังกะลุงจะให้ประโยชน์มาก เพราะอังกะลุงสองวงรวมกัน ยังถูกกว่าระนาดเพียงราวเดียว

4. การสอนเด็กให้หัดร้องเพลงไทย เพลงไทยของเรานี้ร้องยาก และร้องให้ไพเราะชวนฟังยิ่งยากหนักขึ้นไปอีก ครูมักนิยมสอนให้เด็กร้องเพลงหมู่ การสอนร้องเพลงหมู่ให้ฟังได้เพราะยิ่งยาก ต้องฝึกอย่างดี อาจจะลำบากสำหรับยุคปัจจุบันซึ่งมีครูสอนขับร้องน้อย นักเรียนมากต้องสอนพร้อม ๆ กัน เสียงดีกันยุ่ง ถ้าจับแยกมาหัดร้องทีละคนบ้างก็ดี หรือจัดกลุ่มให้เล็กลง เมื่อแม่นเสียงในกลุ่มเล็กแล้ว จึงรวมกลุ่มใหญ่ขึ้น เรื่องนี้เห็นใจครู จะเอามาร้องทีละคนก็หาเวลาไม่ได้ ฝึกหนักเด็กก็จะท้อ สำหรับเด็กโตที่จจะร้องส่งคนเดียววนั้นเรียนร้องจริงจึงไม่น่ามีปัญหาอะไร เพราะเห็นครูสอนร้องทุกท่านสู้ดีแล้ว

บางโรงเรียน มีกิจกรรมแล้วจำเป็นต้องให้เด็กทุกคนได้ออกแสดง เด็กที่นำมาร้องหมู่เป็นพวกที่เหลื่อมมาจากเล่นเครื่อง เวลาร้องเสียงมักจะไม่ถึงโน้ตที่กำหนดไว้ในบท

เพลง เพราะฉะนั้นคงจะต้องเลือกเพลงที่เสียงไม่สูงไม่ต่ำเกินไป พอดี ๆ ที่คนหมู่มากจะร้องได้ตามปกติ เด็กนักเรียนทุกคนต้องเรียนวิชาขับร้อง แต่ก็มีได้หมายความว่าทุกคนจะต้องร้องเพลงได้ เพราะเกี่ยวกับความถนัดของเด็กด้วย เมื่อจะมีการแสดง เช่นมหกรรมดนตรีไทย ก็ควรจะคัดเลือกเด็กให้พิถีพิถัน และอีกอย่างหนึ่ง การให้เด็กร้องเพลงหมู่ โดยไม่มีดนตรีคลอร้องนั้น น่าจะเห็นใจเด็กให้มาก อย่างน้อยที่สุดควรมีจังหวะ และเครื่องดนตรีบรรเลงคลอสักชิ้นก็ยังดีกว่าไม่มีเลย ถ้าเด็กร้องเพี้ยนนอกจากจะเสียรสแล้วยังทำให้คนที่ร้องถูกต้องพลอยเขวไปด้วย ยิ่งเพลงประเภทสามชั้นเอื้อนยาว ๆ ด้วยแล้ว มีโอกาสพลาดเสียงได้ง่าย จึงเห็นว่า เด็กเล็กควรร้องเพลงโดยมีดนตรีคลอแบบลำลองจะเหมาะกว่า แลเมยังฝึกง่ายอีกด้วย

5. ความชัดเจนในการขับร้อง เมื่อกล่าวถึงการร้องเพลงแล้ว ขอนั้นเรื่องเนื้อร้องของเพลงต่อไป ควรกวาดขันเด็กที่ร้องเพลงให้ออกเสียงคำในภาษาให้ถูกต้องชัดเจน ทั้งพยัญชนะ สระสั้นยาว คำเป็นคำตาย เนื้อร้องก็ควรให้ถูกต้องด้วย เรื่องความถูกต้องของเนื้อร้องนี้ ก็เป็นปัญหาเถียงกันอยู่ว่า เนื้อที่ใช้และสอนต่อ ๆ กันมาหลายชั่วคนนั้น ไม่ตรงกับบทกลอนในวรรณคดี เวลาสอนเด็กในโรงเรียน มีผู้ตำริว่า น่าจะแก้เนื้อเพลงที่เพี้ยนอยู่ให้ถูกต้องตามหนังสือ แต่ก็มีผู้คัดค้านอยู่มากรวมทั้งข้าพเจ้าเองว่า วรรณคดีไทยนั้น เริ่มต้นกวีแต่งแล้วก็ท่องกันต่อ ๆ มา และแก้ไขกันจดลงไปทีหลัง แต่ละฉบับก็ต่างกันไป ผู้บรรจุนเนื้อเพลงอาจได้บทจากฉบับอื่นที่ไม่ใช่ฉบับหอสมุดก็ได้ อีกประการหนึ่งเนื้อเพลงบางคำ อาจจะไม่เข้ากับลีลาทางร้อง โบราณท่านจึงแก้เสียบ้างเล็กน้อยพอให้ร้องได้สะดวก ทุกวันนี้ข้าพเจ้ายังไม่ได้พิจารณาอีกทีว่าควรทำอย่างไร

อีกอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้าเห็นว่าผิดแน่ คือการแก้เนื้อร้องเพลงพระราชนิพนธ์ สิบกว่าปีมาแล้วมีเด็กชั้นประถมคนหนึ่งเรียนร้องเพลงราตรีประดับดาว พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงตอนชั้นเดียวที่ควรร้องว่า “หอมดอกกระดังงา” คุณครูให้จคว่า “หอมดอกจำปา” เด็กบอกว่าทักท้วงแล้ว (เขาพอทราบเพราะอยู่ในแวดวงนักดนตรีเหมือนกัน) คุณครูบอกว่าดอกอะไรก็ได้ ขอให้ลงท้ายด้วยสระอาที่แล้วก็แล้วกัน ข้าพเจ้าจึงยุเด็ก (จริง ๆ เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ) ให้ร้องว่า “หอมดอกเขยเบร่า” พอเจอกันอีกทีถามเขาว่า ร้องเพลงตามที่ข้าพเจ้าสอนแล้วหรือยัง เขาบอกว่าไม่กล้าร้อง

การต่อร้อง นอกจากจะต้องพิถีพิถันเรื่องเสียงการเอื้อนที่ถูกตรงไหนเป็น เออ เฮอ เงอ เงย อะไรพวกนี้แล้ว น่าจะดูความหมายของเนื้อเพลงด้วย ให้ผู้ขับร้องเข้าใจเพื่อแบ่งคำ วรรคตอนให้ถูกต้องตามภาษา ว่าควรร้องรวบตรงไหน มีเสียงเอื้อนได้ตรงไหน เช่น เนื้อร้องจากบทพระราชนิพนธ์เงาะป่าว่า “ให้อร่ามเหมือนผีเสื้อ เหลือสวยเฮย” ควร

จะร้องว่า “เหมือนผีเสื้อ” ไม่ใช่ “เหมือนผี...” อย่างนี้ผู้ฟังจับไขหัวโกรน เรื่องแบบนี้ อยู่ที่ครูเป็นสำคัญดังนั้น ก่อนร้องจะต้องแปล แล้วตีความเนื้อร้องเสียก่อนเสมอ การแบ่งวรรคสำหรับร้องให้ถูกความบางครั้งไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ ก็ต้องยอม

ในการขับร้องเพลงไทย โดยเฉพาะเพลงสามชั้นที่มีเอื้อนสลับซับซ้อนมาก ๆ บางคน ร้องไป ๆ เสียงจะสูงขึ้น ๆ หรือต่ำลง ๆ บางคนร้องคนละระดับ เสียงขวางไปทั้งเพลง ทำให้เห็นได้ชัดว่าผิดเวลาคนตรีรับ เรื่องนี้มักร้องทุกคนต้องเคยฝึกกันมาทั้งนั้น ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ การฝึกร้องเพลงและฝึกฟังเสียงให้แม่นยำเท่านั้นที่จะช่วยลดข้อผิดพลาดนี้ได้ สำหรับเด็กนั้นที่จะช่วยลดข้อผิดพลาดนี้ได้ สำหรับเด็กนั้นข้อสำคัญคือ ครูอย่าได้ละเลยในเรื่องร้องเพลงเสียงไม่ตรงกับคนตรีรับควรชี้ให้เด็กเห็นข้อผิดพลาด ต้องให้เด็กรู้ว่าร้องไม่ตรงเสียงนั้นทำให้เพลงไม่เพราะ และครูต้องหมั่นแก้ไขคนที่ร้องขวางนั้นควรคัดออกมาฝึกต่างหาก เมื่อหัดร้องตอนแรก ๆ อาจจะใช้คนตรีคลอ ให้หูเด็กชินกับคนตรีไปพร้อมกับการขับร้อง เมื่อแม่นดีแล้ว จึงลดคนตรีให้เขาลง แล้วถอนออกไปในที่สุด (ถ้าจะหัดให้ร้องโดยไม่มีคนตรีประกอบ)

6. การเลือกเพลงที่จะเล่น เรื่องนี้สำคัญมากสำหรับเด็กที่หัดเล่นเพลงไทยใหม่ ๆ ควรเลือกให้เหมาะกับระดับความสามารถของผู้เล่น เด็กเล่นเพลงง่าย ๆ แล้วเล่นได้ตีฟังแล้วจะประทับใจกว่าเล่นเพลงยาก ๆ แล้วเล่นผิด ๆ หรือไม่ดีเท่าที่ควรอันเป็นเพราะฝีมือไม่ถึงเพลง ยังไม่รู้จักเทคนิคการเล่นพอ ไม่มีเรี่ยวแรงพอสำหรับเพลงนั้น สำหรับเพลงร้อง บางคนเลือกเพลงที่เสียงสูงเกินไปขึ้นไม่ถึง เด็กคนไหนหรือกลุ่มไหน ควรเล่นเพลงอะไรอยู่ในดุลยพินิจของครูที่จะต้องดูว่าศิษย์ของตนมีฝีมือถึงขั้นไหนแล้ว สำหรับบทร้องนั้น ถ้าได้เนื้อหาหรือความขกง่าย เหมาะสมกับอายุของเด็กก็ยิ่งดี ควรให้ผู้ร้องเข้าใจความหมายดังที่กล่าวแล้วในข้อ 5

7. การเทียบเสียงเครื่องดนตรี ก่อนจะเล่นควรเทียบเสียงเครื่องเสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมวงโดยใช้เด็กแยะ ๆ อย่างที่เรียกว่า “มหาดุริยางค์” (ที่บอกว่าเป็นเด็กแยะ เพราะยังไม่เคยเห็นผู้ใหญ่เล่น ซึ่งหมูนี้นี้ให้ชมอยู่บ่อย ๆ การเล่น “มหาดุริยางค์” นี้ข้าพเจ้าได้ชินผู้ใหญ่แล้วว่า เป็นความคิดของหลวงประดิษฐไพเราะ ท่านได้เห็นวงออเคสตรา แบบฝรั่งแล้วคิดว่าเราน่าจะทำแบบของเขาได้ คือ เอาคน 50-60 คน มาเข้าวงให้เสียงดังกระหึ่ม แต่ปรากฏว่าท่านก็ไม่ได้ทำ ด้วยเหตุว่า ถึงแม้ท่านจะมีลูกศิษย์มากก็จริง แต่ท่านต่อเพลงให้คนหนึ่งก็ต่อให้แบบหนึ่ง เล่นเล่นกันไม่ได้ คนที่มาทำสำเร็จได้ออกแสดงเป็นครั้งแรก คือ คุณครูประสิทธิ์ ถาวร เรื่องที่เล่ามานี้ข้าพเจ้าก็ไม่รับรองว่าจามาผิดถูกอย่างไร แต่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าชมการแสดงนี้ และเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ในการ

รวมเด็กจำนวนมากมาทำกิจกรรมร่วมกันเสริมสร้างความสามัคคี และฝึกให้มีระเบียบวินัย ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ศึกษาเรื่องดนตรีสากลมามากพอที่จะบรรยายได้ว่า ออเคสตรานั้นมีหลักในการจัดวงอย่างไร บทความนี้ก็รีบเขียน จึงไม่มีเวลาที่จะค้นคว้า เท่าที่เข้าใจเรื่องดนตรีแต่ละชนิดจะต้องเทียบเสียงให้เท่ากันและเล่นทางเหมือนกันเป็ยบ ขอ 100 คั่น ก็ต้องเล่นให้เหมือนกันเดี๋ยวนั้นจะต้องหัดด้วยกัน ถ้าเรียนกันมาคนละทาง หรือแม้แต่สีซอลักคั่นซั๊กไม่เหมือนกัน ก็ขาดความไพเราะจะต้องมีการเรียบเรียงเสียงประสานใหม่เขียนโน้ตสำหรับแต่ละเครื่อง ไม่เหมือนทางที่เล่นธรรมดา ๆ การเล่นให้พร้อมกัน ทำให้มีความสวยงามด้วย ในการเทียบเสียงดู ๆ ไป ดนตรีไทยเรายังสนใจกันน้อย ข้าพเจ้าได้ย่นวงออเคสตราแบบฝรั่ง เวลาจะเล่นแต่ละเพลงเขาหยุดเทียบเสียงกันดั่งลั่นต่อหน้าธารกำนัล โดยไม่เห็นจะต้องอายุใคร

8. ทำทางขณะเล่นดนตรี เวลาจะเล่นดนตรีมีทำทางที่ถูกต้องเหมาะสม ข้าพเจ้ามักจะถูกครุฑทุกคนว่า ว่านั่งหลังโกง และชะงอกตัวไปข้างหน้ามากเกินไปเวลาสีซอหรือตีระนาด ข้าพเจ้าเองก็คิดว่าการเล่นหลังตรงเป็นสง่า วางทำให้ถูกต้องก็เป็นเรื่องสำคัญ ทำให้บุคลิกเราดี ดีต่อสุขภาพ หมอบอกว่าจะได้ไม่เป็นโรคปวดหลัง จึงพยายามยืดหลังทุกครั้งที่นั่งได้ อย่างอื่นที่เคยถูกสอน ก็มีอีกหลายอย่างเช่น คุณหญิงไพฑูริย์ บอกว่า นั่งสีซอด้วงจะต้องพับเทียบไปทางซ้าย วางซอไว้แถว ๆ ขาพับ (ใกล้หัวเข่า) ไม่ใช่ไปตีมไว้ที่พุง ตั้งซอตรง ๆ วางนิ้วให้ถูกที่ เสียงจะได้ไม่เพี้ยน นั่งแบบที่ว่านี้ บางท่านนิยมว่าทำงานสง่าผ่าเผย บางท่านว่าทำสีซออู้ มักจะวางซอไม่อยู่ เพราะลื่น สมัยโบราณอาจจะไม่ลื่นเพราะนุ่งผ้าฝ้ายอย่างไทย สมัยนี้อาจจะลื่นเพราะเป็นผ้าในลอนก็ได้

ครุฑบางคนบอกว่านั่งทับทางซ้ายหรือขวาก็ได้ขี้นั่งอยู่ท่าเดียวก็เมื่อยแย้ ควรกลับไปมา แต่ข้าพเจ้านั่งได้นานโดยไม่ต้องพลิก เพราะคุณหญิงไพฑูริย์หัดไว้ สิ่งที่ยังหัดไม่ค่อยสำเร็จคือ เวลาผลอมักจะยกปลายคันทันซั๊กขึ้นสูง อาการที่ไม่งงดงามเหล่านี้ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นคนเดียว เห็นเด็กหลายคนเป็นเวลาออกแสดง จึงขออนุญาตเดือนไว้ ณ ที่นี้ ถ้าจะหัดให้ดีมีวิธีที่ได้ผล คือ เล่นหน้ากระจะกดูท่าตนเอง ข้าพเจ้าใช้วิธีนี้พยายาม แก่เรื่องหลังโกง และเรื่องตีระนาดมือไม่เท่ากัน

มีสิ่งที่มองแล้วไม่ค่อยงามอีกอย่างหนึ่งที่ข้าพเจ้าเคยเห็นคือ เด็กหลายคนคิดจะเข้กางข้อศอกออกเกินไป นิ้วแบนแป ๆ ไม่ต้อง (ควรตั้งนิ้ว อย่างเวลาคิดเขียนโน เด็กบางคนใช้วิธีตะปบลงไปแทนที่จะเลื่อนนิ้วไปตามสาย ไม่ต้องไม่คิดให้ตรง

สำหรับขอที่ต้องระวังให้ถูกต้อง คือ กันชักเวลาหมดวรรคไม่ว่าจะลักกันชักอย่างไร ควรให้กันชักเข้า ไม้ดีดจะเข้ก็ควรจะเข้าด้วย เรื่องอื่น ๆ คงมีอีกแยะ แต่ตอนนี้บอกได้แค่นี้

9. การปลูกฝังให้รักและรักษาเครื่องดนตรี จะต้องสอนให้นักเรียนมีใจรักเครื่องดนตรี ถือว่าเป็นของมีครูบาอาจารย์ก่อนเล่นต้องไหว้ เล่นอย่างเคารพ ไม่เดินข้ามกราบเครื่องดนตรี หรือเอาเครื่องดนตรีมาพาดกันเป็นอาวุธ จะต้องรู้จักการปฏิบัติบำรุงเครื่องดนตรีให้คงทนถาวร การเก็บ การเช็ดทำความสะอาด ทั้งนี้เครื่องดนตรีแต่ละชนิดก็มีวิธีการต่าง ๆ กันไป ยกตัวอย่างเช่น ซอ ซ้ำพเข้าต้องคอยเตือนเด็กที่เรียนซอคนหนึ่ง สมมติชื่อ ค.ญ.ตี๋ ให้ลดสายซอและเก็บหย่อง เมื่อเล่นเสร็จแล้ว โดยอธิบายว่าถ้าปล่อยให้สายซอตั้งอยู่เช่นนั้น จะทำให้สายขาด หน้าซอกก็จะยุบไป จึงใหม่ลำบากมาก เมื่อเล่นเสร็จ ก็ควรเก็บใส่ถุงให้เรียบร้อย ปรากฏว่า ค.ญ.ตี๋ ไม่ได้ทำตามจนกระทั่งสายซอขาดไปจริง ๆ ป้า (ซึ่งไม่ได้รู้เรื่องดนตรีไทย) พา ค.ญ.ตี๋ มาสารภาพผิดที่ทำสายซอขาด ซ้ำพเข้าจัดการเปลี่ยนสายให้ใหม่ สอบปากคำว่าทำไปไม่ทำตาม ได้ความว่า ค.ญ.ตี๋ ขึ้นสายไม่เป็น ไม่มีแรงบิดลูกบิดเสียด้วยซ้ำ จึงไม่ยอมลดเสียงเพราะเกรงจะขึ้นอย่างเดิมไม่ได้ ซ้ำพเข้าคงจะดุตั้งไปหน่อย ค.ญ.ตี๋กลัวมาก ทำท่าจะไม่ยอมเล่นดนตรีไทยอีกต่อไป ต้องปลอมว่าไม่เป็นไรเมื่อลดเสียงแล้วขึ้นใหม่ไม่ได้ ก็ขอให้ครูขึ้นให้เวลาจะเล่น สรุปว่าจะต้องสอนเด็ก ๆ ให้รู้จักขึ้นเสียง เปลี่ยนสายซอเป็นบ้างเมื่อสายขาด รู้จักระวังรักษาไม่ให้หน้าซอยุบ

เครื่องดนตรีประเภทตี เช่นระนาดและฆ้องมอญคูดุเนิน ๆ อาจจะทำให้แข็งแรงทนมือเด็ก เรื่องนี้ไม่จริง เคยต้องเสียเงินซื้อลูกฆ้องวง มาใส่แทนของเก่าที่เด็กชั้นประถมตีเสียจนแตกมาหลายลูกแล้ว ข้อสำคัญคือ ต้องรู้ว่า เครื่องดนตรีนี้ให้คุณแก่เราจึงต้องรักและรักษา เด็กควรจะทราบว่ ที่ได้ลูกระนาดและลูกฆ้องมีตะกั่วถ่วงเพื่อปรับเสียงให้ตรงตามโน้ต ตะกั่วที่ถ่วงนี้หากตีแรงอาจจะหลุดได้ และทำให้เสียงเพี้ยนจึงไม่ควรตีแรงเกินไป และถ้าบังเอิญถ่วงนี้หลุดจะต้องเก็บไว้ให้ดี อย่าให้หาย เพราะจะติดกลับคืนได้ สะดวกกว่าไปหาของใหม่มาแทน

เครื่องดนตรีไทยนั้นยังดีกว่าของฝรั่ง ที่ไม่ต้องมีการบำรุงรักษาด้วยการหยอดน้ำมันหล่อลื่นเหมือนแตร เวลาเลิกเล่นแล้วก็ควรจะต้องเก็บให้ถูกต้อง เช่น มีถุงผ้าใส่ให้เรียบร้อย เครื่องดนตรีบางชนิดมีวิธีเก็บโดยเฉพาะ เช่นผืนระนาด ควรจะแขวนไว้ในแนวตั้ง อังกะลุงควรตั้งไว้ไม่ใช่วางทับกันระเนระนาด ถ้าเป็นของชิ้นใหญ่ ๆ ก็ควรจะมีผ้าคลุมตัดเย็บตามขนาดและรูปร่าง บางทีมีความจำเป็นในการเคลื่อนย้าย ถ้าไม่มีหีบใส่เครื่อง

ดนตรีเป็นพิเศษ ควรพิถีพิถันในเรื่องการห่อป้องกันการกระทบกระเทือน ชำรุดเสียหาย การดูแลเครื่องดนตรีเวลาเคลื่อนย้ายนี้สำคัญมาก ต้องควบคุมแม้แต่เวลาจัดขึ้นรถบรรทุก ยิ่งหนทางไกลกระเทือนมาก ยิ่งต้องระวังมาก

10. การเคารพนบไหว้ครูดนตรี สิ่งทีเด็กจะได้จากการเรียนดนตรีไทย ที่ไม่ควรจะละเลย และควรจะเน้นเป็นพิเศษ คือ การปฏิบัติต่อเครื่องดนตรีและต่อครูผู้ให้ความรู้ ธรรมเนียมไทย เมื่อจะเรียนหนังสือหรือศิลปวิทยาการต่าง ๆ นักเรียนจะต้องรำลึกถึงครู แต่โบราณ ที่สร้างสรรค์ประสิทธิประสาทวิชา ซึ่งสอนสืบทอดกันมาจนถึงเราทุกวันนี้ จะต้องไหว้ฝากตัวต่อครูผู้สอน จะต้องมีความกตัญญูรู้คุณครู ตามประสพการณ์ ครูดนตรีกับศิษย์จะมีความผูกพันกันประดุจเป็นญาติ ครูจะเมตตาคอยช่วยเหลือเกื้อกูลศิษย์ ศิษย์จะมีครูเป็นที่พึ่ง เป็นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ไปได้มาก ประเพณีไทยในข้อนี้ เป็นความงามทางวัฒนธรรมที่ไม่มีชาติใดเสมอเหมือน ในระยะแรกเริ่ม เด็กอาจจะไม่รู้คุณค่าของการเคารพนบไหว้ครู โดยเฉพาะครูที่ไม่เห็นตัวตนยังเป็นเรื่องยากที่จะสอนให้เข้าใจ ในการเรียนดนตรีไทยอาจจะต้องสอดแทรกด้วยการเล่าถึงบรรดาศาครุในอุทิศบ้าง แต่ไม่ใช่สอนให้กลัวอธิษฐาน ควรสอนให้เห็นว่าครุนั้นให้คุณ ไม่ใช่ให้โทษ การทำพิธีไหว้ครุนั้นทุกวันนี้ ดูเหมือนว่าจะให้เข้าใจกันเองถึงความสำคัญที่พึงปฏิบัติ แต่สำหรับเด็กแล้วควรจะได้มีการอธิบายให้เข้าใจบ้างก่อนจะให้มาเข้าพิธีเพื่อเป็นความรู้และความเข้าใจ มีเหตุผลว่าเหตุใดจึงต้องกระทำเช่นนั้น

นอกจากเรียนดนตรีไทยแล้ว ปัจจุบันข้าพเจ้าหัดเล่นทรัมเปต บีแฟลต ในวงแตรวง (สมัครเล่น) เล่นได้ทั้งเพลงไทยและสากล ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าอ่านโน้ตสากลได้ดีขึ้น นอกจากนั้นยังชอบฟังเพลงโยชวาทิตมาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ เร็ว ๆ นี้ ได้ยินวิทยุประกาศว่า จะมีการส่งเสริมโยชวาทิตนักเรียนให้ดีขึ้น โดยจะเว้น (หรือลดก็จำไม่ได้แล้ว) ภาษีเครื่องดนตรี อาจจะเอาครุมาจากเมืองนอกมาสอน แล้วจะขยายเป็นวงออเคสตราใหญ่ ๆ เพื่อให้เด็กไทยได้แสดงความสามารถให้ทัดเทียมกับเด็กในภูมิภาคเดียวกันกับประเทศอื่น ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นโชคคิของเด็กสมัยนี้ ที่มีผู้ส่งเสริมเด็กไทย จะได้ไปรู้จัก และเทียบความสามารถกับเด็กอื่นทั่วโลก อาจจะมีปัญหาอยู่ว่า เครื่องดนตรีเหล่านี้แพงมาก และต้องสั่งจากนอกขนาดซื้อแตรชนิดที่ถูกที่สุดเท่าที่หาได้ในวงก็ 3,000 บาทแล้ว มีคนซื้อจากสิงคโปร์ได้ 1,500 บาท ถ้าเป็นแตรประเภทที่เขาใช้กันจริง ๆ ราคาเป็นหมื่น ๆ เสียงดี นุ่มนวลลึกลับแยะ แตรวงนักเรียนก็ใช้เครื่องชนิดคุณภาพดีเป็นส่วนใหญ่

ขณะนี้ข้าพเจ้าคิดส่งเสริมเรื่องดนตรีไทย ซึ่งจะได้เป็นโอกาสส่งเสริมอาชีพคนไทยอย่างหนึ่งคือ การทำเครื่องดนตรี อันเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้ความประณีตและความ

รังกานมาก ผู้ที่ทำอาชีพนี้ก็มักจะไม่ว่างนัก เข้าใจว่าคงจะยังไม่มีใครคิดลงทุนสร้างเครื่องดนตรีสากลในประเทศ เพราะคงยังไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ (ระยะนี้) ฉะนั้นถ้าจะมีการส่งเสริมดนตรีสากลแล้ว สิ่งที่จะต้องส่งเสริมอีกอย่าง คือ การซ่อมเครื่องดนตรีเข้าไปได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงไปหาเครื่องดนตรีที่ชำรุดมาก ๆ (อาจชำรุดเพราะการขนย้ายมากกว่าเพราะเล่น) ที่เขาเก็บไว้เตรียมจะบูชาเป็นเศษโลหะ หรือจะเข้าพิพิธภัณฑสถานก็ไม่ทราบมาซ่อม บางทีก็ทรงซ่อมเองเท่าที่ทำได้ หรือทรงสอนช่างให้ซ่อม ช่างที่ทรงใช้ก็ไม่ใช่ว่าซ่อมเครื่องดนตรีโดยตรง ไม่เคยเห็นเครื่องดนตรีเลยเสียด้วยซ้ำ เมื่อซ่อมตามที่ทรงสอนแล้ว ก็ทำได้ออกมาเหมือนเครื่องใหม่ ๆ จากประสบการณ์ดังกล่าว เห็นว่าควรจะคิดสอนวิชาช่างซ่อมเครื่องดนตรีกันให้เป็นอาชีพ จะได้ใช้เครื่องดนตรีที่ส่งเข้ามาจากนอกได้นาน ๆ ไม่ต้องเสียเงินตราต่างประเทศสั่งซื้อเข้ามาบ่อย ๆ

เท่าที่กล่าวมานี้ก็เพลินไปมากแล้ว เห็นจะต้องสรุปเองเสียที่ว่า ดนตรีมีคุณประโยชน์หลายอย่าง ตามที่ท่านสุนทรภู่ว่าไว้ในเรื่องพระอภัยมณีว่า “อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป ย่อมใช้ได้ดังจินดาคำบุรินทร์” นั้นเป็นความจริงทุกประการ สมัยปัจจุบันนี้ดนตรีจะช่วยกล่อมจิตใจให้สงบรื่นรมย์ ผิดสมองทำให้มีสมาธิดีขึ้น การได้เล่นดนตรีรวมเป็นหมู่ เป็นการส่งเสริมความสามัคคี ได้พบปะสังสรรค์กัน ได้สร้างความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน ในฐานะครูกับศิษย์ บางทีก็เหมือนกับเป็นคนครอบครัวเดียวกันเสียด้วยซ้ำ ดนตรีเป็นสื่อที่แสดงออกซึ่งความรู้ ความคิด อารมณ์ ประสบการณ์ชีวิต ทั้งความทุกข์ ความสุข ดนตรีทำให้คนมีงานทำ เป็นได้ทั้งอาชีพ กิจงานหลักงานรอง และงานอดิเรก ดนตรีสามารถนำไปใช้ในการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ ยิ่งทุกวันนี้เรามีทิวทัศน์ธรรมชาติอันน้อย ๆ ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้ใหญ่ นำดนตรีออกไปแสดงในต่างประเทศเป็นประจำ ทำให้เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิต และความเข้าใจดี ระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ มากกว่าแต่ก่อน การส่งเสริมดนตรีในเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเริ่มมาตีแล้วในเด็ก การสืบทอดต่อเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ก็จะมีแต่ดีขึ้นเป็นลำดับ (ดนตรีไทยอุดมศึกษา : 2530)

อาจารย์มนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติ) กล่าวว่า

การบรรเลงดนตรีไทยใช้บรรเลงด้วยความจำไม่ใช่ตัวโน้ต เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนในขั้นต้น จึงเริ่มสอนด้วยภาคปฏิบัติอย่างเดียว ส่วนทฤษฎีไปสอนเอาตอนที่ปฏิบัติได้คล่องแล้ว

การเริ่มเรียนจะเริ่มเรียนกันในวันพฤหัสบดี เพราะถือว่า วันพฤหัสบดีเป็นวันครู ผู้ที่จะเรียนดนตรีจะต้องหาดอกไม้รูปเทียนมาเคารพครูเป็นการฝากตัวเข้าศึกษา การที่จะเลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดก็เป็นความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเครื่องดนตรีแต่ละอย่างนั้นใช้วิธีต่างกัน บางอย่างก็ใช้ข้อ บางอย่างก็จะต้องใช้กำลังเป่า ถ้าหากศิษย์ผู้เลือกเรียนเครื่องดนตรี เลือกสิ่งที่ไม่เหมาะกับร่างกายของตน ผลก็จะไม่เป็นไปสมประสงค์ เพราะฉะนั้นผู้ที่จะเลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดของพิจารณาวิธีของตัวว่า เหมาะกับเครื่องดนตรีชนิดนั้น แล้วจึงค่อยเลือกเรียนเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ เมื่อได้เลือกเครื่องดนตรีเหมาะสมกับร่างกายของตัวเองแล้วจึงเริ่มเรียนต่อไป

หน้าที่ของครูที่สอนภาคปฏิบัติ

1. จะต้องสอนให้ผู้เรียนนั่งให้ถูกแบบแผนแห่งการใช้เครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ ว่า ควรจะนั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบ แต่จะนั่งอย่างไรก็ตาม จะต้องให้มีท่าทางอผายไหล่ผึ่ง อย่างอหลังขอมข้อ

2. สอนให้จับเครื่องดนตรีให้ถูกลักษณะ เช่น จะเข้ จะต้องพันไม้ตีอย่างไร วางนิ้วและมืออย่างไร ตรงไหน หรือหัดฆ้องวงจะจับไม้ตีอย่างไร ถ้าเรียนซอ ควรจะจับคันชักอย่างไร วางนิ้วตรงไหน เป็นต้น

3. เริ่มสอนให้กระทำสิ่งเหล่านี้ให้เป็นเสียงโดยยังไม่ต้องเป็นเพลง เช่น สอนให้ตีจะเข้โดยให้ใช้สายเปล่าทั้งสามสายหรือสี่ขอสายเปล่า โดยยังไม่ต้องลงนิ้ว ต่อไปจึงให้ไล่เสียงเรียงกันและข้ามขั้นเป็นระยะ ตั้งแต่ง่ายไปหายาก ส่วนการฝึกหัดปีพาทย์ตามแบบแผนโบราณมาจะต้องฝึกหัดฆ้องวงก่อน โดยครูจะจับมือให้ตีเพลงสาธุการ และต่อเพลงโหมโรงเย็นต่อไป ในจำพวกเครื่องตี สี ควรจะได้ฝึกโสตประสาทให้รู้จักการเทียบเสียงเฉพาะเครื่องดนตรีของตนเสียในขั้นนี้ ขั้นต่อไปจึงค่อยต่อเพลงที่สั้น ๆ และง่าย ๆ ไปก่อน เช่น ดันเพลงฉิ่ง จรเข้หางยาว เป็นต้น แล้วจึงค่อยเลื่อนการต่อเพลงให้ยากขึ้นทุก ๆ ที่ ตามลำดับความสามารถของศิษย์ ในขั้นนี้ควรจะสอนให้รู้จักจังหวะไปด้วย เช่น จังหวะฉิ่งและฉับว่าจะตรงกับทำนองเพลงตรงไหน

4. ถ้าผู้เรียนคนใดมีทิท่าว่าจะเรียนเครื่องดนตรีชนิดใดต่อไปได้ดี ก็จะเปลี่ยนเครื่องดนตรีให้แก่ผู้นั้น เช่น ผู้เรียนปีพาทย์เมื่อฝึกหัดตีฆ้องอยู่พอสมควรแล้ว มีทิท่าว่าจะเป็นคนระนาดเอกได้ก็เริ่มฝึกหัดระนาดเอกให้ หรือจะเป่าปี่ได้ดี ติระนาดทุ้มได้ดีก็เปลี่ยนเครื่องดนตรีไปให้ตามที่ครูสังเกตเห็นว่าผู้นั้นจะก้าวหน้าไปได้ต่อไป

5. สอนให้รู้ว่าทำนองอย่างไรใช้แทนกันได้บ้าง ลองเปรียบเทียบให้เห็นว่าทำนองอย่างนี้กับทำนองอย่างโน้น โดยใช้เม็ดยุ๊วให้ผิดแปลกออกไป แล้วมีความยาวเท่ากัน หรือตรงกันอย่างไรให้ศิษย์ทราบอย่างชัดเจน ขึ้นต่อไปก็แล้วแต่ฝีมือ เขาวน และความรู้ของศิษย์ว่าจะสมควรอย่างไร ถ้ามีความสามารถพอที่จะต่อเพลงเดี่ยวได้ โดยปฏิบัติในการพลิกเพลงต่าง ๆ ตามวิชาการของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ครูก็ควรจะสอนให้เพื่อเป็นกำลังใจของศิษย์

นี่เป็นการสอนตามลำดับตามแบบแผนซึ่งโบราณได้ใช้มา แต่ว่าในสมัยปัจจุบันผู้เรียนมักต้องการเรียนลัดกันโดยมาก เพราะฉะนั้นก็แล้วแต่ครูจะวินิจฉัยว่า สมควรจะให้สอนให้อย่างไร

ประสิทธิ์ เลี้ยวศิริพงศ์ (วารสารเพลงดนตรี : 2537)

วิชาดนตรีมีความสัมพันธ์กับจิตวิทยา นักจิตวิทยาเชื่อว่าดนตรีช่วยพัฒนาการของมนุษย์ได้ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดาแล้ว และสามารถใช้นดนตรีแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องบางอย่างทั้งกาย และ อารมณ์ เช่น การพูดติดอ่าง นิสสัยก้าวร้าว ตลอดจนอารมณ์ของเด็กประเภท Autistic Child

ด้วยเหตุนี้นักวิชาการทางด้านดนตรี หรือ นักดนตรีวิทยา (Musicologist) จึงค้นคว้าวิชาใหม่เกิดขึ้น คือ Ethnomusicology หมายถึง ดุริยางค์ศาสตร์ชาติพันธุ์

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2530) ได้ประมวลปัญหาต่างๆ ที่ได้จากการสัมมนาดนตรีและขับร้องเพลงไทยระดับประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับครูสอนดนตรีไทย

1.1 ครูผู้สอน ไม่มีทักษะและไม่มีความรู้ลึกซึ้งในการเล่นดนตรี ครูผู้สอนส่วนมากมีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้เพียงชิ้นเดียว

1.2 ครูผู้สอนขาดเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน

1.3 ครูสอนดนตรีต้องทำหน้าที่หลายอย่าง

1.4 ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทย และไม่ให้การสนับสนุน

1.5 ครูประจำชั้นไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทย และไม่ให้ความร่วมมือ

1.6 ครูและนักเรียนไม่มีขวัญกำลังใจในการเรียนการสอนและการฝึกซ้อม เนื่องจากไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถ

2. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน

- 2.1 เนื้อหาในหลักสูตรด้านดนตรีไทย ไม่กำหนดแน่ชัด และยังไม่ได้นับการบรรเลงดนตรี
- 2.2 เวลาในการเรียนการสอนน้อย และปฏิบัติได้ไม่ครบ
- 2.3 ไม่มีหลักสูตรดนตรีไทยโดยตรง
- 2.4 เด็กส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลของดนตรีสากลประเภทสตริงมากเกินไป

3. ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีและอุปกรณ์

- 3.1 การหาวิธีการที่จะนำเครื่องดนตรีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดนตรีของไทย
- 3.2 การหาวิธีการจัดหาเครื่องดนตรีไทย และมีการใช้ การรักษา การซ่อมแซมเพื่อจะเกิดประโยชน์ต่อการสอนดนตรีไทย
- 3.3 การเรียนการสอนดนตรีไทย ควรจะดำเนินการอย่างไรจึงจะเหมาะสม

4. ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน

- 4.1 ครูขาดความรู้จึงไม่มีเทคนิคการสอน
- 4.2 ขาดการอบรมในเรื่องเทคนิคการสอน
- 4.3 ขาดคู่มือ ตำรา ที่เข้าใจง่าย เพื่อการค้นคว้า
- 4.4 ขาดอุปกรณ์เพราะไม่มีเงินซื้อ

5. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน

- 5.1 นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นสูงละความสนใจเรื่องดนตรีไปมุ่งทางวิชาการ
- 5.2 ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และผู้ปกครองไม่สนับสนุน
- 5.3 นักเรียนขาดพื้นฐานความรู้ แยกเสียงไม่ออก และเอื้อนไม่ถูกต้อง
- 5.4 นักเรียนมีความพร้อมไม่เท่ากันและขาดความอดทน
- 5.5 นักเรียนไม่สามารถจัดหาเครื่องดนตรีมาเรียนเองได้ เนื่องจากยากจน
- 5.6 นักเรียนไม่สนใจและไม่สามารถฝึกนอกเวลาได้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น พบว่าในการสอนวิชาคณิต์ไทยนั้น ปัญหาส่วนใหญ่
เกี่ยวข้องกับ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง ซึ่งจะมีอิทธิพลมาก

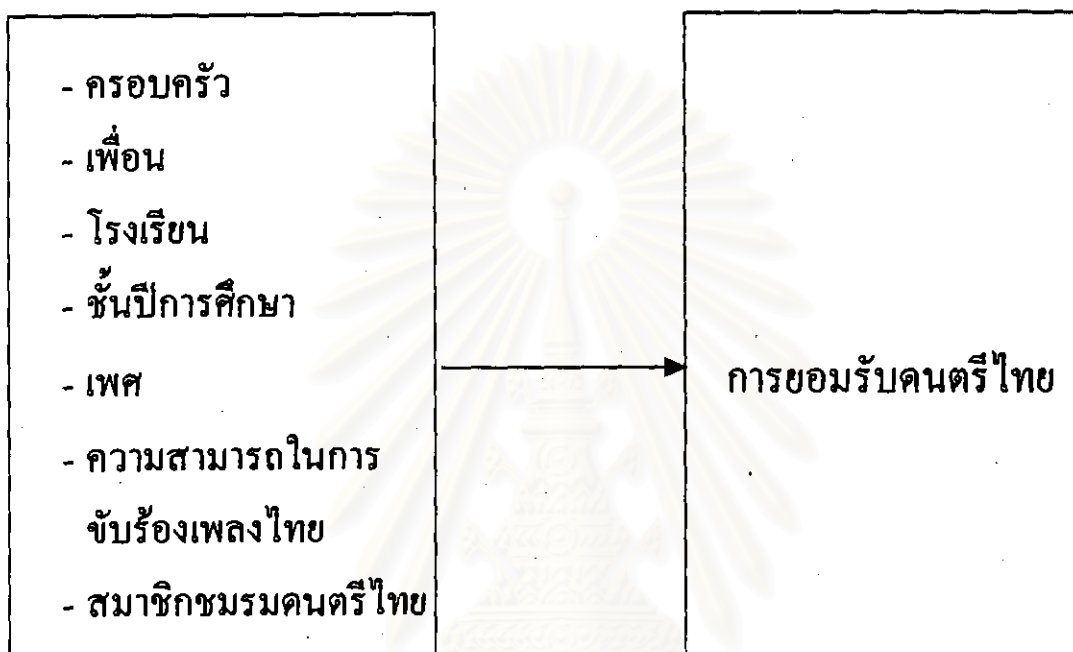

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นิสิตที่มีบิดาชอบเล่นดนตรีไทย มีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่มีบิดาไม่ชอบเล่นดนตรีไทย
2. นิสิตที่มีมารดาชอบเล่นดนตรีไทย มีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่มีมารดาไม่ชอบเล่นดนตรีไทย
3. นิสิตที่มาจากโรงเรียนที่มีการส่งเสริมการเล่นดนตรีไทย มีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่โรงเรียนไม่ได้ส่งเสริมการเล่นดนตรีไทย
4. นิสิตที่มีเพื่อนชอบเล่นดนตรีไทย มีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่เพื่อนไม่เล่นดนตรีไทย
5. นิสิตที่เรียนอยู่ชั้นปีการศึกษาสูงจะมีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่เรียนอยู่ชั้นปีการศึกษาดำกว่า
6. นิสิตที่เป็นเพศหญิง จะมีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่เป็นเพศชาย
7. นิสิตที่มีความสามารถในการขับร้องเพลงไทย จะมีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่ไม่สามารถขับร้องเพลงไทย
8. นิสิตที่เป็นสมาชิกชมรมดนตรีไทย จะมีการยอมรับดนตรีไทยมากกว่า นิสิตที่ไม่เป็นสมาชิกชมรมดนตรีไทย

นิยามศัพท์

1. นิสิต หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรี ที่กำลังศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2538
2. บิดา หมายถึง พ่อผู้ให้กำเนิด นิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2538
3. มารดา หมายถึง แม่ผู้ให้กำเนิด นิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2538
4. โรงเรียน หมายถึง สถานการศึกษาที่อบรมให้ความรู้แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเชิงวิชาการประกอบด้วย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศึกษาเป็นต้น

5. เพื่อน หมายถึง

มิตรสหาย ที่ชอบพอรักใคร่กันและมีลักษณะของสังคม คล้ายกันของ
นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. ชั้นปีการศึกษาสูง หมายถึง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีการ
ศึกษา 2538 ในระหว่างปีที่ 3 - ปีที่ 6

7. ชั้นปีการศึกษาต่ำกว่า หมายถึง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปีการ
ศึกษา 2538 ในระหว่างปีที่ 1 - ปีที่ 2

8. เพศหญิง หมายถึง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2538 ซึ่งมี
สตรีระหว่างร่างกายเป็นหญิง

9. เพศชาย หมายถึง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2538 ซึ่งมี
สตรีระหว่างร่างกายเป็นชาย

10. ความสามารถในการขับร้องเพลงไทยเดิม หมายถึง

นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความสามารถในการขับร้องเพลง
ไทยได้

11. ชมรมดนตรีไทย หมายถึง

ชมรมดนตรีไทย ระดับคณะ หรือมหาวิทยาลัย ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม
ดนตรีไทย โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เผยแพร่วัฒนธรรมด้านดนตรีไทยทางโทรทัศน์

12. ครอบครัว หมายถึง

สถาบันทางสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตรเป็นต้น

13. ดนตรีไทย หมายถึง

การดนตรีในวัฒนธรรมไทยที่เกิดจากการบรรเลง และขับร้อง โดยแบ่ง
เป็น 3 ประเภท คือ วงเครื่องสาย วงมโหรี และวงปี่พาทย์

14. การยอมรับ หมายถึง

การเห็นชอบ การเห็นด้วยต่อสิ่งนั้นๆ การเห็นด้วยต่อดนตรีไทยเช่น การ
ฟังเพลงไทย การชมรายการดนตรีไทย การร้องเพลงไทย การมีส่วนร่วมกับดนตรีไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติต่อการยอมรับคนตรีไทยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” นี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงวิจัยเชิงมานุษยวิทยา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ภายในปีการศึกษา 2538 จากทุกคณะ จำนวน 1,200 คน จากจำนวนนิสิตทั้งหมด 15,814 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบแยกกลุ่ม (Stratified Sampling) จำแนกออกตามแต่ละคณะ จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างแบบ Accidental Sampling อีกครั้งหนึ่ง

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 41 ข้อ ซึ่งมีทั้งข้อคำถามในเชิงบวกและเชิงลบ โดยให้ผู้ตอบประเมินตนเองว่ามีลักษณะแบบที่บรรยายไว้หรือไม่ โดยแบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด (Closed-ended) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยคณะอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญทางคนตรีไทย จำนวน 8 คน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 รศ.สุพัตรา สุภาพ (อดีตหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.2 รศ.ดร.งามพิศ สัตย์สงวน (หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.3 ผศ.ดร.นิเทศ ดินณะกุล (อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.4 ดร.กรรณิการ์ สัจงกุล (อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.5 อาจารย์สุดจิตต์ คุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ ปี 2536 ผู้เชี่ยวชาญด้านคนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์)

2.6 ผศ.สงบศึก ธรรมวิหาร (อาจารย์ประจำภาควิชา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.7 รศ.โกวิท ชันชศิริ (อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี คณะศิลปกรรม-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.8 อาจารย์เมธา หมู่เย็น (หัวหน้างานดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์)
ลักษณะแบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบ และความสัมพันธ์กับดนตรีไทย ซึ่ง
เกี่ยวกับ คณะที่เรียน สาขาที่เรียน อายุ ครอบครัว เพื่อน และโรงเรียนส่งเสริมดนตรีไทย
หรือไม่ เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นข้อรายการเพื่อสอบถามทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยในการยอมรับ
รับดนตรีไทย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 16 ข้อ โดย
จำแนกทัศนคติต่อการยอมรับดนตรีไทยแต่ละคณะ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น
เห็นปัญหา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบในการอภิปรายผล
วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถาม 3 ตอน ดังกล่าวเพื่อให้นิสิตกรอกข้อมูล โดยได้รับการ
แก้ไขเพิ่มเติม จาก รศ.ดร.งามพิศ สัตย์สงวน อย่างสมบูรณ์ และให้แบบสอบถามไป
จำนวน 1,200 ชุด แบ่งออกเป็น 16 คณะ ที่มหาวิทยาลัย โดยให้นิสิตแต่ละคณะ นำ
ไปกรอกแบบสอบถาม โดยการ Accidental Sampling

ส่วนคณาจารย์ทางด้านดนตรีไทย ผู้วิจัยได้พบโดยวิธีไปพบถึงบ้าน หรือที่ทำงาน
โดยการบันทึกเทป และจดบันทึก และการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์
อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งคณาจารย์ทุกท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ส่วนสุดท้าย การเก็บข้อมูล โดยวิเคราะห์ ค้นคว้า จากตำราด้านดนตรีไทยที่มีอยู่
โดยถามเพิ่มเติมจากอาจารย์ผู้เกี่ยวข้องด้วย

3. วิธีการวิจัยเชิงมานุษยวิทยา โดยใช้เทคนิคการวิจัยดังนี้

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเก็บประวัติชีวิต การ
สำรวจประชากร การเก็บข้อมูลทางเครือข่าย การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ, การ
สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการใช้แบบสอบถาม เช่น สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้าน
ดนตรีไทย สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย

จากนั้นนำข้อคำถามที่ได้รับการชี้แนะและแก้ไขแล้วมาสร้างแบบสอบถามเพื่อทดสอบหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเก็บข้อมูลจากภาคสนามต่อไป

4. การวัดตัวแปร

คำตอบที่ให้ไว้มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ช่วง คือ

4.1 หมายถึงผิดทั้งหมด คือ เมื่อผู้ตอบนั้นคิดว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

4.2 หมายถึงผิดเป็นส่วนมาก คือ เมื่อผู้ตอบนั้นคิดว่าข้อความในประโยคนั้นพอจะตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบบ้างเล็กน้อย

4.3 หมายถึงผิดบ้างถูกบ้าง คือ เมื่อผู้ตอบนั้นคิดว่าข้อความในประโยคนั้นพอจะตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงครั้งหนึ่ง

4.4 หมายถึงถูกเป็นส่วนมาก คือ เมื่อผู้ตอบนั้นคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนใหญ่

4.5 หมายถึงถูกทั้งหมด คือ เมื่อผู้ตอบนั้นคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบทั้งหมด

ผู้ตอบต้องเลือกคำตอบเพียงข้อเดียวจาก 5 คำตอบในการให้คะแนน เนื่องจากการวัดแบบนี้ประกอบด้วยประโยคที่บรรยายเกี่ยวกับการยอมรับคนตรีไทยเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้นการให้คะแนนจึงขึ้นอยู่กับข้อความ กล่าวคือ

ข้อความที่บรรยายการยอมรับคนตรีไทยในเชิงบวก

เลือกตัวเลขคำตอบ 1 ได้ 1 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 2 ได้ 2 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 3 ได้ 3 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 4 ได้ 4 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 5 ได้ 5 คะแนน

ข้อความที่บรรยายการยอมรับคนตรีไทยในเชิงลบ

เลือกตัวเลขคำตอบ 1 ได้ 5 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 2 ได้ 4 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 3 ได้ 3 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 4 ได้ 2 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 5 ได้ 1 คะแนน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ช่วยในการประมวลข้อมูลและจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอและสรุปผลการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

5.1 การใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) โดยระบุค่าของข้อมูลเป็นร้อยละ (Percentage) เพื่อพรรณาลักษณะข้อมูลโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

5.2 การวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม เพื่อทดสอบการยอมรับคนตรีไทย ของนิสิตมหาวิทยาลัย โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย